

အမျိုးကြီးနှင့် မြည်းကုန်

ယခင်နွယ်နိမဂ္ဂင်းတွင်အုတ်လှငယ်ကလောင်ဖြင့်
အခန်းဆက် ရေးသားခဲ့သော ကမ္ဘာ့သမိုင်းအဖြစ်
ဆောင်းပါးများ....

ဒုတိယအကြိမ်

mgyc.com

ကမ္ဘာ့မင်းကြီး
ပြည်ထောင်စု

MTT0010

4,500.00 KS

သမိုင်းကြေးမုံ၊ မြသန်းတင့်
ပျက်နာပုံပန်းချီ - ဇော်မောင်
စာမျက်နှာ ၃၄၀ မျက်နှာ၊ ၁၃ စင်တီ x ၂၀.၅ စင်တီ

ထုတ်ဝေသူ - ဦးစန်းဦး၊ စိတ်ကူးချိုချိုစာပေ(၀၀၅၃၈)၊ ၈၅၊ ၁၆၄လမ်း၊ တာမွေ၊ ရန်ကင်း။
ပုံနှိပ်သူ - ဒေါ်ဝင်းမာ၊ စိတ်ကူးချိုချိုပုံနှိပ်တိုက်(၀၀၄၁၂)၊ ၁၁၇၉၊ မရိုးရိမ်လမ်း၊ ရန်ကင်း။
၂၀၂၀၊ ဇန်နဝါရီလ၊ ဒုတိယအကြိမ်၊ အုပ်စု ၅၀၀၊
၂၀၁၀ပြည့်နှစ် စိတ်ကူးချိုချို၏ ပထမအကြိမ်။
ရောင်းစျေး ၄ ၅ ၀ ၀ ကျပ်

စိတ်ကူးချိုချိုစာအုပ်

သမိုင်းကြေးမုံ
မြသန်းတင့်

mgyc.com

mgyc.com

မာတိကာ

၁။	ဂျေရုစလင်မှ ခရစ်တော်၏ ကားတိုင်၊ အေဒီ ၁၂၁၇-၁၂၂၁	၁
၂။	သဲကန္တာရ စစ်တုရင်ခုံ	၅
၃။	သရဖူတို့ မြေသို့ကျစဉ်	၁၀
၄။	အကြိမ်ကြိမ် ဖျက်ဆီးခံရသော ဘဂ္ဂဒက်	၁၃
၅။	အနောက်သို့ မျက်နှာမူသော ဂျပန်ပြည်	၁၇
၆။	ဧကရာဇ်ဘုရင်၏ ဘာသာတရားသစ်၊ အိန္ဒိယပြည် (၁၅၅၆-၁၆၀၅)	၂၂
၇။	ဘာဘာရီဆာ စစ်ဆင်ရေး အနှစ်ငါးဆယ်ပြည့်၊ အသိမ်းပိုက်ခံ ပိုလန်၊ ၁၉၄၁	၂၆
၈။	တောင်ထိပ်ပေါ်က သမ္မတနိုင်ငံ၊ လက်ဘနွန် (၁၈၆၀-၁၉၁၈)	၃၁
၉။	လူမျိုးများကို မှောက်လှန်မွေ့နှောက်ခြင်း၊ အရှေ့တောင်ဥရောပ (၁၉၁၉-၁၉၂၃)	၃၆
၁၀။	အမေရိကတိုက်ကို ဘယ်သူတွေ့ရှိသလဲ၊ အမေရိက (၁၄၉၂-၁၉၉၂)	၄၁
၁၁။	ယူကရိန်း ရွှေခေတ်လော ကြေးခေတ်လော၊ ယူကရိန်း- ခရစ်နှစ် ၉၈၀ နှင့်နောက်	၄၈
၁၂။	ရှေးဘုရင်များကို တမ်းတခြင်း၊ ဘရာဇီး (၁၈၄၀-၈၉)	၅၃
၁၃။	ကပ်ဆိုက်ချိန်၊ ယခင်နှင့် ယခု ရုရှားပြည် (၁၉၁၈-၂၀)	၅၈

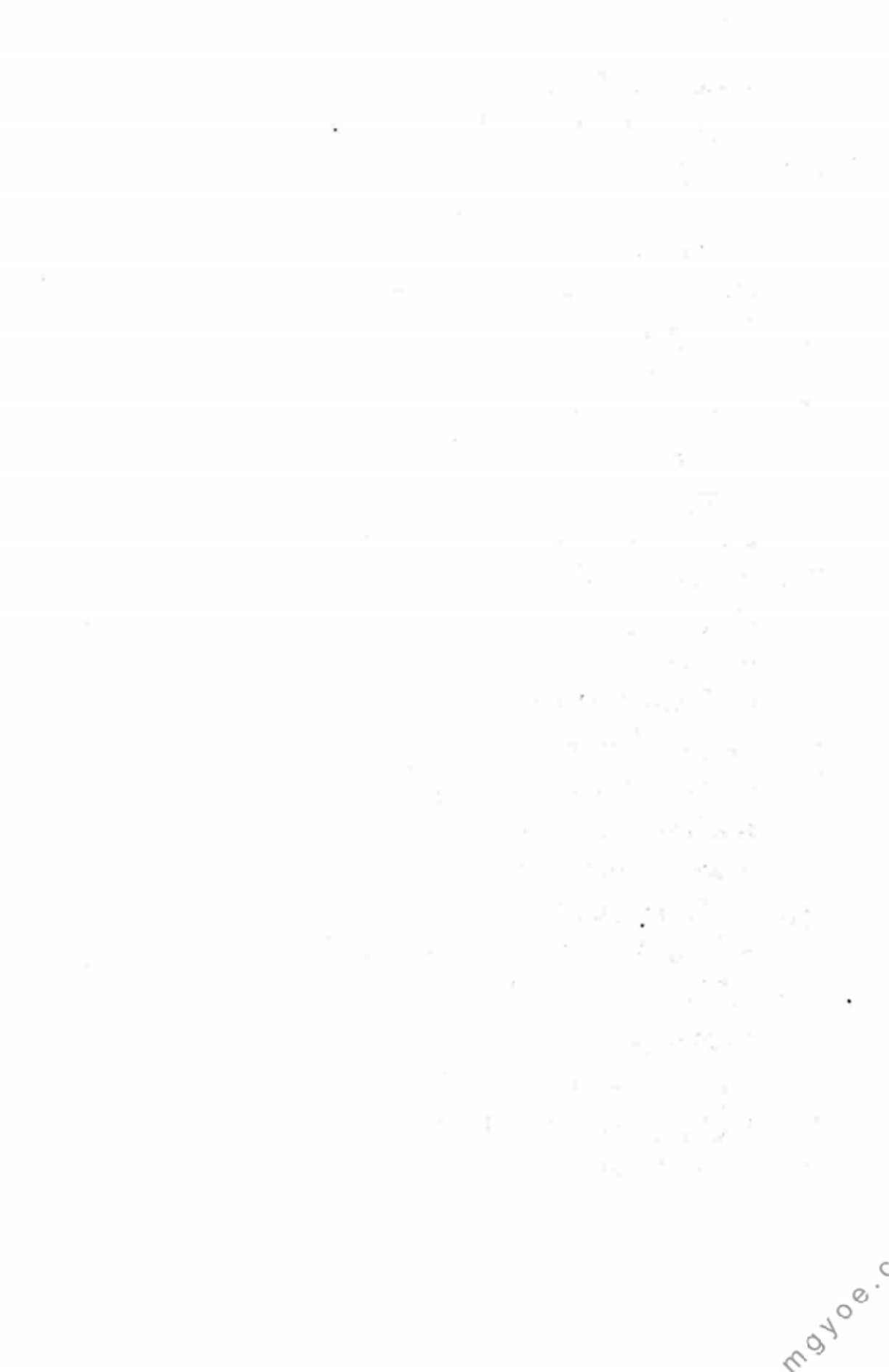
၁၄။ မျိုးမတူ ဇာတ်ခြားသူများ၊ စပိန်နှင့် အမေရိကတိုက်၊ ၁၅ ရာစုနှင့် ၁၆ ရာစု	၆၂
၁၅။ အမှောင်ထဲက အချက်အလက်များ၊ ကိုရီးယား-၁၉၅၀	၆၇
၁၆။ သမိုင်းသည် တစ်ပတ်ကျော့တတ်သည်၊ ပြင်သစ်ပြည် (၁၉၄၀-၁၉၉၀)	၇၁
၁၇။ မရဏခေါ်သံ၊ ဆားဗီးယား (၁၃၈၉-၁၉၈၉)	၇၆
၁၈။ ဒဿနပညာရှင် ဘုရင်တစ်ပါး၊ အက်သင်း မြို့ပြနိုင်ငံ၊ ခရစ်မပေါ်မီ ၃၁၇-၃၀၇ ခုနှစ်	၈၁
၁၉။ အင်ပါယာများ ပြိုကွဲကြသောအခါ၊ ဥရောပ (၁၉၁၉-၁၉၉၂)	၈၆
၂၀။ အရိုးများသည် သမိုင်းကို ပြောနေကြသည်၊ ရုရှားနိုင်ငံ (၁၉၁၇-၁၉၉၁)	၉၃
၂၁။ စစ်တုရင်ခုံနှင့် စစ်တုရင်ရုပ်များ၊ အာဖဂန်နစ္စတန် (၁၉ ရာစု-၂၀ ရာစု)	၉၈
၂၂။ ဥရောပတော်လှန်ရေးများ။ ယခင်နှင့် ယခု၊ ဥရောပ (၁၈၄၈-၁၉၈၉)	၁၀၂
၂၃။ ဟိုက်ဒရိုဂျင်ဗုံး၏ ဖခင် ဘယ်သူလဲ၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု (၁၉၄၂-၁၉၉၂)	၁၀၆
၂၄။ အမေရိက၏ တံခါးပေါက်၊ အဲလစ်ကျွန်း (၁၉၀၆-၁၉၉၀)	၁၁၁
၂၅။ သေသူတို့သည် နားစွင့်နေကြသည်၊ ပြင်သစ်ပြည် (၁၉၄၀-၁၉၉၀)	၁၁၅
၂၆။ အကြိုသမိုင်းခေတ်ထဲသို့ ခရီးသွားခြင်း၊ ဥရောပမြောက်ပိုင်း ကွန်ပျူတာခေတ်မှ သံခေတ်သို့	၁၂၀
၂၇။ ထိပ်သီးဆွေးနွေးပွဲ ဘာလဲ(၁)၊ အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသ (၁၁၉၂-၁၉၉၂)	၁၂၄
၂၈။ ထိပ်သီးဆွေးနွေးပွဲ (၂)၊ (၁၁၉၂-၁၅၂၀)	၁၃၁
၂၉။ ထိပ်သီးဆွေးနွေးပွဲ (၃)၊ (၁၈၀၇-၁၉၃၈)	၁၃၄

၃၀။	မေ့သော်လည်း မပျောက်ပါ၊ မက္ခဆီကိုနိုင်ငံ (၉ ရာစု-၂၀ ရာစု)	၁၃၁
၃၁။	ခေတ်စားလာသော မာယာဗေဒ၊ မက္ခဆီကိုနိုင်ငံ (၉ ရာစု-၂၀ ရာစု)	၁၄၄
၃၂။	အတိတ်သမိုင်းသည် အင်အား၊ မက္ခဆီကိုနိုင်ငံ (၉ ရာစု-၂၀ ရာစု)	၁၄၉
၃၃။	သမိုင်းအမွေလှမှုတစ်ခု၊ တူရကီ-ဂျာမနီ-ရုရှား (ခရစ်မပေါ်မီ ၂၂၀၀-ခရစ်နှစ် ၁၉၉၃)	၁၅၅
၃၄။	အနှစ် ၃၀၀ မိုးခေါင်ခြင်း၊ မက်ဆိုပိုတေးမီးယား (အီရတ်)၊ ခရစ်မပေါ်မီ ၂၂၀၀-ခရစ်နှစ် ၁၉၉၃	၁၅၉
၃၅။	သူတို့နှစ်ဦး၊ ရုရှား-ဂျာမနီ (၁၉၄၁-၁၉၉၃)	၁၆၃
၃၆။	မိုတယ်မှ သမိုင်းပြတိုက်သို့၊ မင်းဖမ်း၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု (၁၉၆၈-၁၉၉၁)	၁၆၈
၃၇။	နောင်တမျက်ရည်၊ တရုတ်ပြည် (၁၉၄၀-၁၉၄၄)	၁၇၂
၃၈။	ရာဇဝင်ကြွေး၊ ဂျာမနီ (၁၉၄၃-၁၉၉၃)	၁၇၉
၃၉။	ဘယ်သူတာဝန်လဲ၊ ဥရောပ-အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု (၁၉၄၃-၁၉၉၃)	၁၈၃
၄၀။	ဇာကိုးကွယ်မှုသစ်၊ ရုရှပြည် (၁၉၁၇-၁၉၉၁)	၁၈၇
၄၁။	ဖက်ဆစ်ဝါဒ၏ ဒုတိယနေ့ဦး၊ အီတလီ၊ ဘော့စနီးယား-အမေရိကန် (၁၉၃၀-၁၉၉၄)	၁၉၂
၄၂။	အတိတ်ကို ဖုံးနိုင်ပါ့မလား၊ ပြင်သစ်ပြည် (၁၉၄၄-၁၉၉၄)	၁၉၇
၄၃။	မြေပုံများ၊ ကမ္ဘာမြေကြီး (၁၅၉၀-၁၉၉၀)	၂၀၁
၄၄။	ပေါးတားတိုင်းပြည်၊ မက္ခဆီကိုနိုင်ငံ (၁၉၁၀-၁၉၉၄)	၂၀၄

၄၅။ လူမျိုး-နိုင်ငံများ ၁၊ ဥရောပတိုက် (၁၉၀၀-၁၉၉၅)	၂၀၈
၄၆။ လူမျိုး-နိုင်ငံများ ၂၊ ဥရောပ (၁၉၀၀-၁၉၉၅)	၂၁၂
၄၇။ ပယင်းခန်းဆောင်နှင့် ဟစ်တလာ၏ စာများ၊ အမေရိက၊ ဂျာမနီ၊ ရုရှ (၁၉၄၅-၁၉၉၅)	၂၁၇
၄၈။ ဘုန်းကြီးကျောင်းဇရပ်မှ ဟိုတယ်သို့၊ (၁၀ ရာစုနှစ်- ၂၀ရာစုနှစ်)	၂၂၁
၄၉။ ဘုန်းကြီးကျောင်းဇရပ်မှ ဟိုတယ်သို့ (၂)၊ ၁၈ ရာစုမှ ၂၀ ရာစုအထိ (၁၉၃၀ ခုနှစ်တစ်ဝိုက်)	၂၂၇
၅၀။ မြက်ခင်းလွင်ပြင်မှ မြင်းခွာသံများ၊ အတွင်းမွန်ဂိုလီးယား (၁၂ ရာစု-၂၀ ရာစု)	၂၃၁
၅၁။ စိန်ပင် စိန်ပင် တစ်ကျိုက် တစ်ကျိုက်၊ (၁၈၉၂-၁၉၉၆၊ တရုတ်ပြည်)	၂၃၇
၅၂။ သတင်းဓာတ်ပုံ ငှားကြမလား	၂၄၀
၅၃။ အတိတ်ကတစ္ဆေ၊ ဂျာမနီ (၁၉၄၃-၁၉၉၃)	၂၄၃
၅၄။ သေတ္တာထဲတွင် ရောက်နေသည့် လူ့သမိုင်း၊ မဲလဘုန်း၊ ဩစတေးလျ (၁၈၃၇-၁၉၉၆)	၁၄၆
၅၅။ တိုက်ရာပါပစ္စည်းများ၊ စိန့်ပီတာစဘတ်-ရုရှ (၁၉၄၅-၁၉၉၄)	၂၄၉
၅၆။ စစ်အေးတိုက်ပွဲ၏ အစ၊ ဖူလ်တန်၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု(၁၉၄၆-၁၉၉၆)	၂၅၂
၅၇။ စစ်အေးတိုက်ပွဲ၏ အဆုံး၊ ဖူလ်တန်၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု(၁၉၄၆-၁၉၉၆)	၂၅၇
၅၈။ ၁၉၄၅ ခုနှစ်တွင် ကျွန်တော် အသက်နှစ်ဆယ်ရှိပြီ၊ ဘယ်လ်ဂျီယံ (၁၉၄၅-၁၉၉၅)	၂၆၃
၅၉။ ဘယ်သူ့တာဝန်လဲ၊ ဂျာမနီ (၁၉၄၅-၁၉၉၆)	၂၆၇
၆၀။ ဘာသာစကားသုံးမျိုး၏ မြို့တော်၊ ဂျေရုဆလင် (၂၀၀၀ ဘီစီ-၁၉၉၆ အေဒီ)	၂၇၁

၆၁။ တန်ဖိုးများ ပြောင်းလဲခြင်း၊ နယူးယောက် (၁၉၀၆-၁၉၉၆)	၂၇၄
၆၂။ ဆောင်ကြားမြိုင်ပြဿနာ၊ အာရှတိုက် (၁၉၄၅-၁၉၉၆)	၂၇၇
၆၃။ ကွန်ဖြူးရှပ်ရုံး၊ ပီကင်း၊ တရုတ်ပြည်၊ ဘီစီ ၅၀၀-အေဒီ ၁၉၉၅	၂၈၂
၆၄။ အိုလံပစ်မဟာများ၊ အေသင်-အတ္တလန်ကာ (၁၉၈၉-၁၉၉၆)	၂၈၅
၆၅။ ပီရမစ်များ၊ ဘီစီ ၃၀၀၀-၁၉၉၆ အေဒီ- အီဂျစ်	၂၉၀
၆၆။ ရှေးဟောင်းပစ္စည်း ထိန်းသိမ်းရေး၊ ခရစ်နှစ် ၉၀၀-၁၉၉၀ (မက္ကဆီကိုနိုင်ငံ)	၂၉၄
၆၇။ တမလွန်သို့၊ တရုတ်ပြည်၊ ၁၂၀၀ ဘီစီ-အေဒီ ၁၉၈၆	၂၉၇
၆၈။ အမေရိက၏ ဖရန်ကင်စတီန်း၊ တိုကျို-ဂျပန်ပြည် (၁၉၄၅-၁၉၉၅)	၃၀၁
၆၉။ အမေရိက၏ ဖရန်ကင်စတီန်း (၂)၊ ဝါရှင်တန်-တိုကျို (၁၉၄၅-၁၉၉၅)	၃၀၅
၇၀။ မာကိုပိုလို၏ လမ်းကြောင်း၊ တာလီမခန်သဲကန္တာရ-တရုတ်ပြည် (၁၂၇၁-၁၉၈၅)	၃၁၀
၇၁။ သမိုင်းသင်ခန်းစာ (၁)၊ မော်စကို-ပီကင်း-ပြီယမ်း (၁၉၅၀-၁၉၉၅)	၃၁၄
၇၂။ သမိုင်းသင်ခန်းစာ (၂)၊ မော်စကို-ပီကင်း-ပြီယမ်း (၁၉၅၀-၁၉၉၇)	၃၁၇
၇၃။ ကံကြမ္မာနှင့် ချိန်းတွေ့ခြင်း (၁)၊ ၁၉၄၇-၁၉၉၇ (အိန္ဒိယ)	၃၂၂
၇၄။ ကံကြမ္မာနှင့် ချိန်းတွေ့ခြင်း (၂)	၃၂၇
၇၅။ ကံကြမ္မာနှင့် ချိန်းတွေ့ခြင်း (၃)	၃၃၁
၇၆။ အို ... အာဖရိက	၃၃၇

ဂျေရုစလင်မှ ခရစ်တော်၏ ကားတိုင် (အေဒီ ၁၂၁၇-၁၂၂၁)

သမိုင်း အဖြစ်အပျက်များသည် တစ်ခါတစ်ရံတွင် အကြောင်းအရာတူပြီး အသံ ကွဲနေတတ်သည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင်လည်း အသံတူပြီး အကြောင်းအရာ ကွဲနေ တတ်သည်။ သမိုင်းတွင် ထိုသို့ သံတူကြောင်းကွဲ ဖြစ်ရပ်များနှင့် ကြောင်းတူ သံကွဲ ဖြစ်ရပ်များကို ကြည့်ပြီး သမိုင်း ဆိုသည်မှာ တစ်ပတ်ပြန်၍ လည်သည်ဟု ပြောစမှတ် ပြုကြခြင်း ဖြစ်သည်။

ပဒေသရာဇ် ဘုရင်တစ်ပါးသည် မိမိ တိုင်းပြည်ကို လက်လွှတ် ဆုံးရှုံးကာ တခြား တိုင်းပြည်သို့ ထွက်ပြေးလာခဲ့ရသည်။ ပြည်ပသို့ ရောက်သည့်အခါတွင် မိမိအား ဝိုင်းဝန်း ကူညီရန် အနောက်နိုင်ငံများကို မေတ္တာရပ်ခံသည်။ အနောက် နိုင်ငံများက ငွေကုန်ကြေးကျခံကာ နိုင်ငံတကာ တပ်ဖွဲ့များကို စုစည်းသည်။ အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသသို့ စစ်တပ်ကြီးတွေ စေလွှတ်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ထို စစ်တပ်များတွင် တိကျသည့် ဦးစီးကွပ်ကဲမှု မရှိ။ ထိုအတောအတွင်းတွင်မူ အသိမ်းပိုက်ခံ နယ်မြေတို့တွင် ရန်သူတို့က ပစ္စည်းများကို သိမ်းယူပြီးလေပြီ။ ထိုအချိန်အထိ အနောက်နိုင်ငံများမှ ကယ်တင်ရေးတပ်များအဖို့ ရန်သူတို့ကို အင်အားအသုံးပြု၍ မောင်းထုတ်မည်လော၊ သို့မဟုတ် ဆွေးနွေးစေ့စပ် ဖြေရှင်း မည်လော ဆိုသည်ကို ငြင်းခုံ၍ မပြီးကြသေး။

ယင်းဖြစ်ရပ်သည် ယခုလက်ရှိ ပါရှား ပင်လယ်ကွေ့တွင် ဖြစ်ပျက်နေ သော အရေးအခင်းနှင့် ခပ်ဆင်ဆင် တူပါသည်။ သို့ရာတွင် ယခု အရေးအခင်း မဟုတ်ပါ။

၁၂၁၇ ခုနှစ်မှ ၁၂၂၁ ခုနှစ် ပါလက်စတိုင်းတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော ငါးကြိမ် မြောက် ကရူးဆိတ် စစ်ပွဲ ဖြစ်ပါသည်။ လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၈၀၀ ခန့်က ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် ထိုစစ်ပွဲတွင် ခရစ်ယာန် နိုင်ငံများသည် အရေးနိမ့်ခဲ့ကြပါသည်။

သို့ရာတွင် ပါလက်စတိုင်းတွင် တိုက်ခဲ့သည့် ငါးကြိမ်မြောက် ကရူးဆိတ် စစ်ပွဲနှင့် ယခု ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသော ပင်လယ်ကွေ့ စစ်ပွဲတို့သည် အသံတူသော်လည်း အကြောင်းအရာ ကွဲပြားပါသည်။ ယေဘုယျ တူညီကြသော်လည်း အသေးစိတ် များတွင် ကွဲပြား ခြားနားကြပါသည်။

ယခု စစ်ဖြစ်သည့် နေရာသည် ကူဝိတ်။ ထိုစဉ်က စစ်ဖြစ်သည့် နေရာ သည် ဂျေရုစလင်။

ယခု အနောက်နိုင်ငံများက တိုက်ခိုက်နေသည့် ရန်သူသည် အီရတ်နှင့် ဆက်ဒမ်ဟူစိန်။ ထိုစဉ်က အနောက်နိုင်ငံများက တိုက်ခိုက်ခဲ့သည့် ရန်သူမှာ အီဂျစ် ပြည်နှင့် ဘုရင် စူလ်တန်ဆာလာဒင်ကို ဆက်ခံသည့် ဆာရာဆင်မင်းဆက်။

ယခု စစ်ပွဲသည် လအနည်းငယ်ကြာမည်ဟု ဆိုသည်။ ထိုစဉ်က ကရူးဆိတ် စစ်ပွဲမှာ လေးနှစ်။

ယခု စစ်ပွဲကို ခေါင်းဆောင်သူမှာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသမ္မတ။ ထိုစဉ်က စစ်ပွဲကို ခေါင်းဆောင်သူမှာ ပုပ်ရဟန်းမင်းကြီး။

ထိုအချိန်က ခရစ်တော်၏ ဇာတိမြေ ဖြစ်သည့် ဂျေရုစလင်သည် မူဆလင် အုပ်စိုးမှုအောက်သို့ ရောက်နေသည်မှာ မျိုးဆက်တစ်ဆက် သက်တမ်းရှိပြီ။ ယခင် ကရူးဆိတ် စစ်ပွဲများအတွင်းတုန်းက ဖရင့်ဘုရင်များနှင့် ဥရောပ မှူးမတ်များသည် ၁၁၈၇ ခုနှစ် ဟက်တင်း စစ်ပွဲ ရှုံးပြီးသည့်နောက်တွင် ဂျေရုစလင်မြို့ကို စူလ်တန် ဆာလာဒင် လက်တွင် စွန့်ပစ် ဆုတ်ခွာလာခဲ့ကြသည်။

ထို့နောက်မှ စ၍ ဂျေရုစလင်သည် မူဆလင် ဘုရင်များ၏ အုပ်စိုးမှု အောက်သို့ ကျရောက်ခဲ့သည်။

ထို့ကြောင့် ဂျေရုစလင်ကို ပြန်သိမ်းရန် နောက်ထပ် စစ်ပွဲ နှစ်ပွဲကို ဆက်၍ တိုက်ခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် အောင်မြင်ခြင်း မရှိခဲ့။

ယခု ငါးကြိမ်မြောက် ကရူးဆိတ် စစ်ပွဲကို တိုက်ရန် ပုပ်ရဟန်းမင်းကြီး အင်နိုးဆင့် ၃ က စည်းရုံး ဆော်ကြခဲ့သည်။ ထို ကရူးဆိတ် စစ်ပွဲတွင် အင်္ဂလန်နှင့် ပြင်သစ်တို့ ပါဝင်တိုက်ခိုက်ခြင်း မရှိသော်လည်း ဟန်ဂေရီပြည် ဒုတိယမြောက် အင်ဒရူးဘုရင်၊ သြစထရီးယား နယ်စားကြီး ဆဋ္ဌမမြောက် လီယိုပိုး၊ ဂျာမနီနှင့် ဥရောပ အလယ်ပိုင်းမှ မှူးမတ်များ၊ မြင့်မြတ်သော ရောမ ဧကရာဇ် ဒုတိယ အကြိမ်မြောက် ဖရက်ဒရစ် ဘုရင် (ယင်းမှာ ပုပ်ရဟန်းမင်းကြီးနှင့် သင့်မြတ်ခြင်း မရှိ) တို့က ကရူးဆိတ် စစ်ပွဲတွင် ပါဝင် တိုက်ခိုက်မည်ဟု အကြောင်းပြန် ကြသည်။ ထိုစဉ်က မြေထဲပင်လယ်ကို စိုးမိုးထားသည့် အီတလီ ရေတပ် သင်္ဘော

များက နိုင်ငံပေါင်းစုံ တပ်များကို ပါလက်စတိုင်း ကမ်းခြေသို့ ပို့ဆောင်ပေးကြသည်။ နိုင်ငံပေါင်းစုံ တပ်များမှာ အင်အားကောင်းလှသဖြင့် ထိုတပ်များတွင် စစ်သည် သူရဲ ၂၀,၀၀၀ နှင့် ခြေလျင်တပ်သား ၂၀၀,၀၀၀ တို့ ပါဝင်ကြသည်ဟု ထိုစဉ်က သမိုင်းဆရာတစ်ဦးက မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။ (အမှန်အားဖြင့် ၁၀၀,၀၀၀ သာ ရှိသည်။)

ကရူးဆိတ် တပ်သားများသည် ကမ်းပေါ်သို့ ရောက်သည်နှင့် ခရစ်ယာန်တို့ သိမ်းပိုက်ထားသည့် အေကာမြို့ တစ်ဝိုက်ကို ခံတပ်များ တည်ဆောက်၍ ကာကွယ်ကြသည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံပေါင်းစုံက ကရူးဆိတ် တပ်သားများမှာ စည်းကမ်း သေဝပ်ခြင်း မရှိ။ သေနင်္ဂီဗျူဟာ ကျွမ်းကျင်ခြင်း မရှိ။ စည်းလုံးမှု မရှိ။ သူတို့ ရောက်သွားသည့်အခါတွင် ပါလက်စတိုင်း၌ အငတ်ဘေး ဆိုက်နေသည်။ ဂျေရုစလင်မြို့ကို ပြန်လည် သိမ်းပိုက်နိုင်ခြင်း မရှိဘဲ ဒမတ်စကတ်မြို့နှင့် မူဆလင်တို့ သိမ်းပိုက်ထားသည့် အခြားသော မြို့ငယ်များကို ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်နိုင်ရုံသာ ရှိခဲ့သည်။ မည်သည့် မြို့ကိုမျှ မသိမ်းပိုက်နိုင်။ ကရူးဆိတ် စစ်ပွဲ စ၍ ခြောက်လ အကြာတွင် ဟန်ဂေရီဘုရင် အင်ဒရူးသည် သူ့တပ်များကို ပြန်စုကာ ဟန်ဂေရီသို့ ပြန်လာခဲ့သည်။ အခြားသော မဟာမိတ်များက တားသည့်တိုင် မရ။ ရောမ ဧကရာဇ်နှင့် သူ့တပ်များမှာလည်း ကြက်ပျောက် ငှက်ပျောက် ပျောက်ကုန်ကြသည်။

ထိုအခါတွင်မှ ကျန် ကရူးဆိတ် တပ်သားများသည် ပြန်၍ တာစူကာ ဂျေရုစလင်ကို မတိုက်တော့ဘဲ အီဂျစ်ပြည်ကို သိမ်းပိုက်ခဲ့ကြသည်။ အီဂျစ် ဆိပ်ကမ်းမြို့ တစ်မြို့ကို သိမ်းကာ ဂျေရုစလင်မြို့နှင့် မြို့ချင်း လဲလှယ်ပေးရန် စူလ်တန်ဘုရင်ကို အကျပ်ကိုင်ခဲ့ကြသည်။ ဖရင့်တပ်များက နိုင်းမြစ်ဝကျွန်းပေါ်ရှိ မြို့တစ်မြို့ကို သိမ်းပိုက်ခဲ့ကြသည်။ ကိုင်ရိုမြို့အနီးရှိ ဆိပ်ကမ်းမြို့ကြီးတစ်မြို့ ကျဆုံးသွားသည့်အခါတွင် ဆာရာဆင် မင်းဆက်များသည် ကြောက်လန့်တကြား ဖြစ်ကာ ငြိမ်းချမ်းရေး စေ့စပ် ဆွေးနွေးလာကြသည်။ ဂျေရုစလင်မြို့နှင့် ခရစ်တော် ကားစင်တင် အသတ်ခံရသည့် ကားတိုင် အစစ်ကို ပေးမည်ဟု အလဲအလှယ် ပြုလုပ်ကြသည်။ ထို ကမ်းလှမ်းချက်ကို ကရူးဆိတ်တပ်များ၏ ဦးစီး ဖရင့် စစ်ဗိုလ်ချုပ် ဂျန်ဗရိုင်းယန်းက လက်ခံလိုက်သည်။

ဤတွင် ခရစ်ယာန် အုပ်စုများ၊ ကရူးဆိတ် စစ်သည်များကြားတွင် သဘောကွဲလွဲမှုများ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ပုပ်ရဟန်းမင်းကြီး၏ ကိုယ်စားလှယ် ဂိုဏ်းချုပ် ပီလားဂျီးစယတ်စ်က ဗိုလ်ချုပ်ဂျန် လက်ခံထားသည့် သဘောတူညီ

ချက်ကို မကျေမနပ် ဖြစ်သည်။ သူက ဂျေရုစလင်မြို့ကို အပ်ခြင်းမှာ မိမိတို့အား ထောင်ဖမ်းရန် ပရိယာယ်ဆင်ခြင်း ဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် ဂျေရုစလင်ကို ရရုံမျှဖြင့် မကျေနပ်ဘဲ အီဂျစ်တစ်ပြည်လုံးကို သိမ်းရမည် ဖြစ်ကြောင်း ပြောကာ ကရူးဆိတ် တပ်များသည် ကိုင်ရိုမြို့ကို သိမ်းရန် တောင်ဘက်သို့ ဆင်းလာခဲ့ကြသည်။

ဤသည်မှာ ကရူးဆိတ် စစ်သည်တို့၏ အမှား ဖြစ်သည်။ ကရူးဆိတ် စစ်သည်များသည် ကိုင်ရိုကို ဝင်တိုက်သည့်အခါတွင် အီဂျစ်တို့ဘက်မှ စစ်ကူ များ ရောက်လာပြီး သူတို့ကို ညှပ်တိုက်သဖြင့် မရှုမလှ ဆုတ်ခွာခဲ့ကြရသည်။ ဂျေရုစလင်ကို သိမ်းပိုက်ထားသည့် မူဆလင်များက ခရစ်တော်၏ ကားတိုင် အစစ်ကို ရှာတွေ့လျှင် ယူပါဟု ဆိုကြသည်။

ကရူးဆိတ် စစ်သည်များသည် ဂျေရုစလင်တွင် ခရစ်တော်၏ ကားတိုင် အစစ်ကို လိုက်ရှာကြသည်။ သို့ရာတွင် မတွေ့တော့။

ဤသို့ဖြင့် ငါးကြိမ်မြောက် ကရူးဆိတ် စစ်ပွဲကို တိုက်ခဲ့သည့် နိုင်ငံ ပေါင်းစုံ တပ်များသည် အရေးနိမ့်ခဲ့ကြရသည်။

ပင်လယ်ကွေ့တွင် ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် လက်ရှိ ပဋိပက္ခကို သုံးသပ်နိုင်ရန် အတိတ်က ရှိခဲ့သည့် သမိုင်း၏ မှန်ကြေးမုံ တစ်ချပ်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

[နွယ်နီမဂ္ဂဇင်း၊ ၁၉၉၁၊ မတ်]

သဲကန္တာရ စစ်တုရင်ခုံ

ခြောက်သယောင်းလျက်။ သစ်ပင် ကင်းမဲ့လျက်။ အသက်ကင်းမဲ့ဟန် ပေါက်လျက်။ တံလှုပ်တွေထဲတွင် မျက်စိလည် လမ်းမှားသူတို့ကို အငြိုးကြီးဖြင့် ဝါးမျိုရန် စောင့်ဆိုင်းလျက်။ အဆုံးအစ မရှိခြင်း သဘောကို ကြောက်ဖွယ် ဥပမာ ဆောင်လျက်။

ယင်းမှာ သဲကန္တာရ၏ ရှုခင်း ဖြစ်သည်။

သမ္မာကျမ်းစာဟောင်းတွင်ပါသည့် အလိုအရ အပိုကလစ်ဆေ၏ ဆဋ္ဌမ မြောက် နတ်တမန်သည် အဟုန်ပြင်းလှသော ယူဖရိတ်တီး မြစ်ကြီးကို ခြောက်သွေ့အောင် ဖန်တီးကာ အမိဂက်ဒွန်မြို့သို့ သွားသောလမ်းကို ဖောက်လုပ်ခဲ့သည်ဟု အဆိုရှိသည်။

သဲကန္တာရသည် စစ် ဟူသော ကြောက်စရာကောင်းသည့် လူလူချင်း အမဲလိုက်ခြင်း ကစားနည်းကို ကစားရန် အကောင်းဆုံးသော နေရာလည်း ဖြစ်သည်။

သဲကန္တာရ ယဉ်ကျေးမှု၏ အရိပ်အယောင်ရယ်လို့ မရှိ။ ပုန်းကွယ်စရာ ကျောက်တုံး ကျောက်ခဲရယ်လို့ မရှိ။ နားခိုစရာ သစ်ပင်ရယ်လို့ မရှိ။

ရှိရှိသမျှသော ပထဝီဝင်တို့အနက် သဲကန္တာရသည် စစ်တုရင်ခုံနှင့် အတူဆုံးသော ပထဝီဝင် ဖြစ်သည်။ စစ်တုရင်ခုံလိုပင် ဟင်းလင်း ဖြစ်လျက်။ စစ်တုရင်ခုံလိုပင် နှလုံးသား ကင်းမဲ့လျက်။

စစ်ပွဲကြီး စတင် တိုက်လိုက်သည်ဆိုသည်နှင့် အပူရှိန်နှင့် ဖုန်မှုန့်တို့သည် စစ်တုရင် ရုပ်များကို လှဲဖြိုပစ်တော့သည်။ သံချပ်များ၊ အမြောက်ဆန်များ၊ အရိုးများကို ဝါးမျိုပစ်လိုက်တော့သည်။

သို့တိုင် သဲကန္တာရသည် ကန္တာရကြမ်းကြီးကို ရင်ဆိုင်ရဲသူတို့အတွက် မကြာခဏဆိုသလို စစ်မြေပြင် ဖြစ်ခဲ့သည်။ စစ်တလင်း ဖြစ်ခဲ့သည်။ စစ်တုရင်ခုံ ဖြစ်ခဲ့သည်။

ယခင်ကလည်း ထို့အတူ၊ ယခုလည်း ထို့အတူ။

၇ ရာစုတုန်းက အာရပ်များသည် သဲကန္တာရကြီးများပေါ်တွင် သူတို့၏ လက်နက် နိုင်ငံကြီးများကို တည်ထောင်ခဲ့ကြသည်။ မှတ်မှတ်ရရ ခရစ်နှစ် ၆၃၆ နှင့် ၆၃၇ တစ်ဝိုက်တွင် ယခု အီရတ်ပြည် အနောက်တောင်ပိုင်း အယ်ကွာ ဒီဆီယာမြို့ အနီး၌ လူနည်းစုကလေး ဖြစ်သည့် ဘီဒိုအင်း (အာရပ်) လူမျိုးစုများ သည် မိမိထက် အဆများစွာ အင်အားကြီးသော ပါရှား စစ်တပ်ကြီးကို အောင်နိုင် လိုက်ပြီးနောက် ယခု အီရတ်နှင့် အီရန် တိုင်းပြည်တို့အား အစွလာမ် ဘာသာ အတွင်းသို့ သွတ်သွင်းခဲ့ကြသည်။ ပြင်းထန်သော သဲမုန်တိုင်းကြီးတစ်ခု တိုက် သဖြင့် ပါရှန်း စစ်သားတို့၏ မျက်လုံးများထဲသို့ သဲမုန်တွေ ဝင်ကုန်ကြသည်။ သဲတွေထဲတွင် လဲပြိုကုန်ကြသည်။ ထိုသို့ သဲမုန်တိုင်းကြီး တိုက်ခိုက်နေစဉ် အာရပ်စစ်သည်တစ်ဦးသည် ရန်သူပါရှန်းတို့၏ စခန်းထဲသို့ တိတ်တိတ် ဝင်လာ ခဲ့ကာ သူတို့ တပ်မှူးကို လုပ်ကြံ သတ်ဖြတ်ခဲ့ပြီးနောက် စစ်ပွဲကို အနိုင်ယူခဲ့ ဖူးသည်။

အနောက်တိုင်းမှ စစ်သည်များမှာ သဲကန္တာရ စစ်တုရင်ခုံကြီးပေါ်သို့ လာရောက် ကစားလေ့ မရှိကြပါ။ အနည်းငယ်သာ ရှိပါသည်။ အနောက်တိုင်းမှ လာ၍ သဲကန္တာရ စစ်တုရင်ခုံသို့ လာကစားသူများမှာ ယခုအထိ သုံးဦးသာ ရှိပါ သေးသည်။ ယင်းတို့မှာ ၁၇၉၈ ခုနှစ်တွင် အီဂျစ်ပြည်ကို ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက် ခဲ့သည့် နပိုလီယန် စစ်တပ်ကြီးသည် နိုင်းမြစ်ကမ်းနားအထိ ရောက်သွား ခဲ့သော်လည်း နောက်ဆုံးတွင် ဖရိုဖရဲဖြင့် ထွက်ခွာလာခဲ့ရသည်။

ထို့နောက် နှစ်ပေါင်း ၁၄၀ ကြာသည်အထိ သဲကန္တာရ စစ်တုရင်ခုံတွင် အနောက်တိုင်းသားတို့ လာရောက် ကစားခြင်း မရှိခဲ့။

နှစ်ပေါင်း ၁၄၀ အကြာ ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်တွင်မူ ဥရောပတိုက်မှ စစ်တုရင် သမားများနှင့် နောက်ပိုင်းတွင် အမေရိကန်တို့သည် ထို သဲကန္တာရ စစ်တုရင် ခုံကြီးပေါ်တွင် သဲကြီးမဲကြီး ကစားခဲ့ကြသည်။ အီဂျစ်ပြည် အနောက်ပိုင်း အယ်လာမိန်းတွင် ကစားသည့် စစ်တုရင်ပွဲလောက် မည်သည့်ပွဲမှ ကြမ်းတမ်း ပြင်းထန်ခြင်း မရှိဟု စစ်သမိုင်းဆရာတို့က ဆိုကြသည်။ ထိုပွဲတွင် ဝင်ရိုးတန်း နိုင်ငံနှင့် မဟာမိတ်နိုင်ငံတို့မှ ဗိုလ်ချုပ်ကြီးများ ပါဝင် ကစားကြသည်။ ထို ကစားပွဲကို တစ်ဖက်စီမှ ခေါင်းဆောင်ကစားသူများမှာ ဝင်ရိုးတန်း နိုင်ငံများ ဘက်မှ ဂျာမန် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ရွန်မဲ ဖြစ်ပြီး၊ မဟာမိတ်တို့ဘက်မှ ဗြိတိသျှ ဗိုလ်ချုပ် ကြီး မောင်ဂိုမာရီတို့ ဖြစ်သည်။

ဂျာမန် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဖီးမာရှယ် ရွန်မဲသည် ၁၉၄၀ ခုနှစ်ထဲတွင် ပြင်သစ်ပြည် ထဲသို့ ထိုးဖောက် ဝင်သွားခဲ့သည်။ ၁၉၄၁ ခုနှစ်တွင် မြောက်အာဖရိကတိုက်၌ ဗြိတိသျှ တပ်များကို မောင်းထုတ်နေသော အီတလီ တပ်များကို ကူရန်အတွက် ဟစ်တလာသည် သူ့ လက်စွဲတော် ဖီးမာရှယ် ရွန်မဲကို လွှတ်လိုက်သည်။ ရွန်မဲသည် ဂျာမန်တို့၏ အာဖရိက တပ်မကြီးမှ တပ်မ နှစ်ခုကို ပထမတန်း သဲကန္တာရ တပ်ဖွဲ့များအဖြစ် ပြောင်းလဲကာ သဲကန္တာရထဲတွင် အောင်ပွဲများကို တစ်ပွဲပြီး တစ်ပွဲ ရယူနိုင်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် သူ့ကို 'သဲကန္တာရ မြေခွေး' ဟု ခေါ်ခဲ့ကြသည်။

ရွန်မဲသည် ထူးချွန်သော နည်းဗျူဟာမှူးတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ သူသည် ရေးဆွဲထားသော စီမံကိန်းများကို ချက်ချင်း စွန့်ပယ်ကာ အရေးပေါ် စီမံကိန်း များကို ချမှတ်တတ်သည်။ သေနင်္ဂဗျူဟာကို တရားမဝ ဆုပ်ကိုင်ခြင်း မပြုဘဲ အခြေအနေနှင့် ညီအောင် ကျင့်သုံးတတ်သည်။ သဲကန္တာရထဲတွင် သူ့ကိုသူ့ရော၊ မိမိတို့ တစ်တွေပါ ပြုလဲခြင်း မရှိဘဲ အောင်ပွဲတွေရအောင် ခေါင်းဆောင်နိုင်သည့် ဗိုလ်ချုပ် ရွန်မဲကို ကြည့်၍ သူ့တပ်သားတွေ အံ့ဩနေကြသည်။

နှစ်လအတွင်း အီတလီတို့ကို ချေမှုန်းကာ အီတလီ တပ်သား ၁၃၀,၀၀၀ ကို သုံးပန်းအဖြစ် ဖမ်းယူနိုင်ခဲ့သော ဗြိတိသျှတို့သည် ရွန်မဲကိုလိုက်၍ တိုက်သော်လည်း ရှုံးနေကြသည်။ ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ရွန်မဲသည် တင့်ကားတပ်နှင့် ခြေလျင်တပ်တို့ကို ကျင်လည်စွာ ပေါင်းစပ်သုံးကာ ရှေ့သို့ တိုးလာခဲ့သည်။ ၁၉၄၂ ခုနှစ်တွင်မူ ရွန်မဲသည် ဗြိတိသျှတို့ကို လစ်ဗျား သဲကန္တာရထဲမှ မောင်းထုတ်ပစ်လိုက်ကာ အီဂျစ်ပြည်ထဲသို့ တိုးဝင်လာခဲ့သည်။ အက်လက်ဇန္ဒြိယမြို့ကြီး ကျတော့မည်။ နာဇီတို့၏ တပ်များနှင့် ထို မြို့ကြီးကြားတွင် ဖြတ်ရမည့်နေရာ တစ်နေရာသာ ကျန်တော့သည်။

ယင်းမှာ ဗြိတိသျှတို့ ကာကွယ်ထားသည့် အယ်လာမိန်းမြို့ ဖြစ်သည်။

မိမိတို့ဘက်က အောင်ပွဲတစ်ပွဲကို ပြချင်နေသော ဗြိတိသျှ ဝန်ကြီးချုပ် ချာချီသည် စည်းကမ်းကြီးသော ဒုတိယ ဗိုလ်ချုပ်ကြီး မောင်ဂိုမာရီကို စစ်ပန်း နေသော အမှတ် ၈ တပ်တော်ကို ကွပ်ကဲရန် စေလွှတ်လိုက်သည်။ မွန်တီဟု တပ်သားများက ချစ်စနိုး ခေါ်ကြသော မောင်ဂိုမာရီသည် သူ့တပ်သားများ၏ စိတ်ဓာတ်ကို မြှင့်တင်သည်။ မဟာမိတ် တပ်များကို ပြန်လည် ဖွဲ့စည်းသည်။ ရွန်မဲအဖို့ သဲကန္တာရထဲတွင် လာတိုက်ရခြင်းသည် ထောက်ပံ့ရေးလမ်းကြောင်း ရှည်လျားလွန်းနေသည်။ ထို့ပြင် အခြားသော စစ်နယ်မြေများကို အာရုံစိုက် နေရသည့် ဂျာမန် စစ်ဦးစီးဌာနထဲတွင် ရွန်မဲကို ထောက်ခံသူ အပြည့်အဝ မရှိဘဲ

ဖြစ်နေသည်။ ဤအကြောင်းကို သိသည့် မောင်ဂိုမာရီသည် သူ့တပ်သားများကို သဲကန္တာရ တိုက်ပွဲအတွက် ပြန်လေ့ကျင့်သည်။ လက်နက်များကို စုဆောင်းသည်။ ၁၉၄၂ ခု စက်တင်ဘာလထဲတွင် ထိုးစစ်ဆင်ရန် ချာချီက ညွှန်ကြားသည့်တိုင် စောသေးသည်ဟု ယူဆကာ မတိုက်ဘဲ နေခဲ့သည်။ ထိုနှစ် အောက်တိုဘာလ ထဲတွင်မူ မောင်ဂိုမာရီသည် ထိုးစစ်တစ်ခုအတွက် အဆင်သင့် ဖြစ်နေပြီ။

ထိုအချိန်တွင် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ရွန်မဲသည် အဆင်သင့် မဖြစ်သေး။ ရွန်မဲသည် အစာအိမ် ရောဂါဖြင့် နေထိုင်မကောင်းဖြစ်ကာ ဆေးကုရန် ဂျာမနီသို့ ပြန်သွားခဲ့ရသည်။ သူ့လက်အောက်ရှိ ဗိုလ်ချုပ် စတန်းမီးကိုသာ တာဝန် လွှဲထားခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က မဟာမိတ်များသည် ရန်သူထက် အင်အား သာလွန်နေသည်။ မဟာမိတ် တို့ဘက်တွင် တပ်သား ၁၉၅,၀၀၀ ရှိပြီး၊ ဂျာမနီတို့ဘက်တွင် ၁၀၄,၀၀၀ သာ ရှိသည်။ မဟာမိတ်တို့ဘက်တွင် တင့်ကား ၁,၀၀၀ ရှိပြီး၊ ဂျာမနီတို့တွင် ၅၀၀ သာ ရှိသည်။ မဟာမိတ် လေယာဉ်များနှင့် သင်္ဘောများကလည်း ရန်သူတို့၏ ထောက်ပံ့ရေး လမ်းကြောင်းများကို ဖြတ်တောက်ကြသည်။ မဟာမိတ်တို့၏ ထိုးစစ်သည် ရှေ့တန်းစစ်မျက်နှာ တောင်ဘက်ပိုင်းမှ လာမည်ဟု ဂျာမနီတို့ ထင်အောင် အယောင်ပြထားသည်။

လသာသည့် ညတစ်ညတွင် မောင်ဂိုမာရီသည် မိမိ ထိုးစစ်ကို စတင် ဖွင့်လှစ်သည်။ အမြောက်ကြီးပေါင်း ၉၀၀ ကျော်တို့က ရန်သူစခန်းများကို စတင် ပစ်ခတ်ကြသည်။ တိုက်ပွဲအရှိန် ပြင်းထန်လွန်းသဖြင့် ဂျာမန် ဗိုလ်ချုပ် စတန်းမီး သည် နှလုံးရောဂါဖြင့် ရုတ်တရက် ကွယ်လွန်သွားခဲ့သည်။ အမြောက်ဆန် ဗုံးဆန်များ ပေါက်ကွဲသော အရှိန်ကြောင့် အိတလီနှင့် ဂျာမန်စစ်သားတို့ အတုံး အရုံး လဲကျ သေဆုံးကြသည်။ အာဖရိက တပ်တော်သည် ဦးစီးခေါင်းဆောင် မဲ့နေသည်။ မဟာမိတ် တင့်ကားများသည် မိုင်းများနှင့် ဂျာမန် ခုခံမှုတို့ကြောင့် ရှေ့သို့ ဆက်မတက်နိုင်ကြ။ သို့ရာတွင် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး မောင်ဂိုမာရီသည် နောက်သို့ ပြန်မဆုတ်။ သို့ဖြင့် အယ်လာမိန်း တိုက်ပွဲသည် ၁၂ ရက် တိတိ ကြာသည်။

ဟစ်တလာသည် အခြေအနေကို ထိန်းရန်အတွက် အောက်တိုဘာလ ၂၄ ရက်နေ့တွင် ဗိုလ်ချုပ် ရွန်မဲကို ရှေ့တန်းသို့ ပြန်လွှတ်လိုက်သည်။ သို့ရာတွင် နောက်ကျခဲ့လေပြီ။ ဒီရေကို တား၍ မရတော့ပြီ။ ထိုအချိန်တွင် ဂျာမန်တို့၏ တင့်ကား ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် ပျက်စီးခဲ့ပြီ။ ဟစ်တလာကသာ မတိုက်ခိုင်းခဲ့လျှင် ရွန်မဲသည် မိမိ တပ်သားများကို အကျအဆုံးနည်းအောင် ထိန်းသိမ်းနိုင်ခဲ့မည် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဆက်တိုက်နေရသဖြင့် တပ်သား အကျအဆုံး များနေသည်။

နိုဝင်ဘာလ ၄ ရက်နေ့တွင်မူ သဲကန္တာရ မြေခွေးသည် မိမိ၏ တပ်များကို ဆက်၍ မထိန်းနိုင်တော့။ တပ်များကို ဆုတ်ရန် အမိန့် ထုတ်လိုက်ရသည်။

ချာချီ ဝမ်းသာ၍မဆုံး၊ 'အယ်လာမိန်း တိုက်ပွဲ မတိုင်ခင်တုန်းက ကျွန်တော် တို့မှာ အောင်ပွဲဆိုလို့ တစ်ပွဲမှ မရှိခဲ့ဘူး၊ အယ်လာမိန်း တိုက်ပွဲ ပြီးတဲ့နောက်မှာတော့ ကျွန်တော်တို့မှာ ရှုံးတဲ့ပွဲရယ်လို့ တစ်ပွဲမှ မရှိတော့ဘူး' ဟု ပြောခဲ့သည်။

တန်ဖိုးကား ကြီးလှ၏။ ဂျာမန်တို့ဘက်မှ တပ်သား ၃၂,၀၀၀၊ မဟာမိတ် တို့ဘက်မှ တပ်သား ၁၃,၅၀၀၊ ထိုတိုက်ပွဲကို မြင်ခဲ့ရသော စစ်သတင်းထောက် ကစ်ဦးက 'ဆေးတပ်သားများမှာ တနင်္ဂနွေနေ့ညတွင် အလုပ်ဆင်းရသော သားသတ်သမားများကဲ့သို့ သွေးအလိမ်းလိမ်း ကပ်နေကြသည်' ဟု ရေးခဲ့သည်။ ဗြိတိသျှအရာရှိ အချို့သည် လူသတ်ပွဲကြီးကို ကြည့်၍ ငိုကြသည်။ စစ်မြေပြင်မှ အလောင်းများကို မြင်သည့်အခါတွင် ဗိုလ်ချုပ်ကစ်ဦးက 'နောက် ဘယ်တော့မှ စစ်မတိုက်တော့ဘူးဗျာ' ဟု သစ္စာဆိုသည်။

ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ် အတွင်းက သဲကန္တာရ စစ်ပွဲသည် ၁၉၄၃ ခုနှစ်တွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ယခု အနောက်တိုင်းမှ ကစားသူများသည် သဲကန္တာရ စစ်တုရင် ခုံတွင် တတိယအကြိမ် ကစားနေကြပြန်လေပြီ။

[နွယ်နီမဂ္ဂဇင်း၊ ၁၉၉၁၊ ဇူလိုင်]

သရဖူတို့ မြေသို့ကျစဉ်

ဟန်ဂေရီ၊ ရိုမေးနီးယား၊ ယူဂိုစလားဗီးယားဟု ယနေ့ ခေါ်ကြသည့် တိုင်းပြည်များသည် တစ်ပြည်ပြီး တစ်ပြည် ပဲ့ထွက်ကုန်ကြသည်။ ကရိုင်းမီးယား၊ ဂျော်ဂျီယာ၊ အဇာဘိုင်ဂျန် စသည့် ပြည်နယ်များသည်လည်း တစ်နယ်ပြီး တစ်နယ် ခွဲထွက်ကုန်ကြသည်။

ယင်းတို့မှာ ယနေ့ ဆိုဗီယက် ရုရှားတွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော ပြဿနာများ မဟုတ်ပါ။

လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ဆယ်ရာစုနှစ် အစက တူရကီတို့၏ အော်တိုမင် အင်ပိုင်ယာကြီးထဲတွင် ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည့် သမိုင်း အဖြစ်အပျက် ဖြစ်ပါသည်။ နှစ်ဆယ်ရာစုနှစ် အလယ်ပိုင်းတွင်လည်း ဗြိတိသျှ၊ ပြင်သစ်နှင့် ဒတ်ချ် နယ်ချဲ့သမားတို့ ကြုံတွေ့ခဲ့ရသော ပြဿနာများ ဖြစ်ပါသည်။

နှစ်ဆယ်ရာစု အလယ်ပိုင်းတွင် ဗြိတိသျှ၊ ပြင်သစ်နှင့် ဒတ်ချ် နယ်ချဲ့သမားတို့ လက်အောက်တွင် ရှိနေသော ကိုလိုနီ တိုင်းပြည်များသည် မိမိတို့ လွတ်လပ်ရေးကို တောင်းဆို တိုက်ပွဲဝင် ရရှိခဲ့ကြသည်။ ထိုစဉ်က သူတို့၏ ကိုလိုနီ နယ်ပယ်များမှာ မိမိတို့ နေရင်းဌာနနှင့် ဝေးရာ ကမ္ဘာအနှံ့တွင် ရှိခဲ့သဖြင့် ဗြိတိသျှ၊ ပြင်သစ်နှင့် ဒတ်ချ် နယ်ချဲ့သမားတို့အဖို့ လွယ်လွယ်နှင့် အလျှော့ပေးနိုင်ခဲ့ကြသည်။

ယခု ဆိုဗီယက် ရုရှားမှ သမ္မတနိုင်ငံများက ခွဲထွက်ခွင့်တောင်းကာ မိမိတို့ 'ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်ရေး' ကို တောင်းဆိုလျက် ရှိကြသည်။ ရုရှားတို့ ကွန်မြူနစ် အင်ပိုင်ယာကြီး ပြိုကွဲနေပုံသည် ၂၀ ရာစုနှစ် အစ တူရကီတို့၏ အော်တိုမင် အင်ပိုင်ယာကြီး ပြိုကွဲပုံနှင့် ဆင်သည်ဟု အနောက်တိုင်းရှိ နိုင်ငံရေး သိပ္ပံပညာရှင်များ၊ ပေါ်လစီ ရေးဆွဲသူများက မှတ်ချက်ချနေကြသည်။

တူရကီတို့၏ အော်တိုမင် အင်ပိုင်ယာကို (အော်တိုမင် အင်ပိုင်ယာဟု

ခေါ်ရခြင်းမှာ ထိုအင်ပိုင်ယာကို စတင် တည်ထောင်သူ အော်စမန်ကို အစွဲပြု၍ ခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။) အော်စမန် လက်ထက်မှ စ၍ တည်ဆောက်လာခဲ့ရာ ၁၆ ရာစုနှစ် တူရကီဘုရင် စူလတန် စူလေမန် လက်ထက်သို့ ရောက်သည့်အခါ တူရကီလူမျိုးတို့သည် ယနေ့ အရှေ့ဥရောပဟု ခေါ်နေကြသော ဟန်ဂေရီ၊ ဘူလ်ဂေးရီးယား၊ ရိုမေးနီးယား၊ ယူဂိုစလားဗီးယား၊ ကရိုင်းမီးယားကျွန်းဆွယ်၊ ပင်လယ်နက်ဒေသ၊ ကော့ကေးဆပ်စ် တောင်တန်းဒေသ၊ ဂျော်ဂျီယာ၊ အာမေးနီးယား၊ အဇာဘိုင်ဂျန် စသည့် သမ္မတနိုင်ငံများသည် တူရကီတို့၏ အော်တိုမင် အင်ပိုင်ယာကြီးထဲတွင် ရောက်နေကြသည်။

ထိုစဉ်က တူရကီတို့၏ အော်တိုမင် အင်ပိုင်ယာနှင့် ယခု ရုရှားတို့၏ ကွန်မြူနစ် အင်ပိုင်ယာကြီးသည် ပထဝီဝင်အားဖြင့်သာ တူညီနေကြသည် မဟုတ်၊ နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်အရလည်း တူညီနေကြသည်။

ရုရှားတို့၏ ကွန်မြူနစ် အင်ပိုင်ယာကြီးသည် အနောက်ဥရောပနှင့် စစ်အေးတိုက်ပွဲ ဖြစ်ပွားခဲ့သလို ထိုစဉ်က တူရကီတို့၏ အော်တိုမင် အင်ပိုင်ယာ သည်လည်း အနောက်ဥရောပနှင့် အမြဲလိုလို ပဋိပက္ခ ဖြစ်ပွားနေတတ်သည်။ ထိုပဋိပက္ခသည် နှစ်ပေါင်း သုံးရာခန့် ကြာခဲ့သည်။

ရုရှားပြည်ကြီးသည် မိမိတို့ ဩဇာနယ်ပယ်ထဲသို့ ရောက်လာသည့် တိုင်းပြည်များကို ကွန်မြူနစ်ဝါဒ၏ အရှိန်အဝါအောက်သို့ သွတ်သွင်းခဲ့သလို တူရကီ တို့၏ အော်တိုမင် အင်ပိုင်ယာသည်လည်း မိမိတို့၏ ဩဇာနယ်ပယ်ထဲသို့ ရောက်လာသော တိုင်းပြည်များအား တက်ကြွထက်သန်သော အစွလာမ်ဘာသာ အရှိန်အဝါတွင်းသို့ သွတ်သွင်းခြင်းပြုခဲ့သည်။

ရုရှား အင်ပိုင်ယာကြီး၏ တည်တံ့ရေးကို ပြည်တွင်းရှိ ရုရှား မဟုတ်သော လူမျိုးစုများက ခြိမ်းခြောက်လျက် ရှိသကဲ့သို့ တူရကီတို့၏ အော်တိုမင် အင်ပိုင်ယာကြီးသည်လည်း တူရကီ မဟုတ်သည့် လူမျိုးများ၏ အမျိုးသားရေး မျှော်မှန်းချက်များကြောင့် ပြိုကွဲသွားခဲ့ရသည်။ အင်္ဂလိပ် ရိုမန်တစ်ဂိုဏ်း ကဗျာ ဆရာ ဘိုင်ရွန်၏ အကူအညီဖြင့် ဂရိတ်တို့သည် ၁၈၂၀ ခုနှစ်များတွင် တူရကီ တို့၏ အော်တိုမင် အင်ပိုင်ယာကြီးမှ ခွဲထွက်ခဲ့ကြသည်။ သို့ဖြင့် လူမျိုးတစ်မျိုးပြီး တစ်မျိုး အော်တိုမင် အင်ပိုင်ယာထဲမှ ရုန်းထွက်လာခဲ့ကြသည်။ နောက်ဆုံး ရုန်းထွက်လာသော လူမျိုးမှာ အာရပ်လူမျိုးများ ဖြစ်သည်။ အာရပ်တို့သည် အာရေဗျမှ လောရင့်စ်၏ အားပေးမှုဖြင့် ခွဲထွက်လာခဲ့ကြသည်။

ယခု ရုရှား အင်ပိုင်ယာကြီးထဲတွင် စီးပွားရေး ခေတ်နောက်ကျမှုများ

ဖြစ်ပေါ်နေသကဲ့သို့ တူရကီတို့၏ အော်တိုမင် အင်ပိုင်ယာကြီးထဲတွင်လည်း စီးပွားရေး ခေတ်နောက်ကျမှုများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။

ယခု ရုရှား အင်ပိုင်ယာကြီးထဲတွင် အရှေ့ ဥရောပနိုင်ငံများ ပြဿနာနှင့် ဘောလ်တစ် နိုင်ငံများ ပြဿနာ ပေါ်ပေါက်လျက် ရှိသကဲ့သို့ ထိုစဉ်က တူရကီ တို့၏ အော်တိုမင် အင်ပိုင်ယာကြီးထဲတွင်လည်း အရှေ့ပိုင်း ပြည်နယ်များ ပြဿနာ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပြီး သံတမန် ပရိယာယ် ကစားမှုများ၊ သူလျှိုလုပ်မှု များ၊ သွေးထွက်သံယိုမှုများ မကြာခဏ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ရသည်။

ထိုစဉ်က ပြင်သစ်နှင့် အင်္ဂလိပ်တို့သည် ရုရှားက တူရကီကို သိမ်းပိုက် မည် စိုးသည့်အတွက် နှစ်နိုင်ငံ မဟာမိတ်ဖွဲ့ကာ ထိုနယ်ချဲ့မှုကို တားဆီးခဲ့သည်။ အကျိုးဆက်အဖြစ် ဖလောရင့် နိုက်တင်ဂေး ဆိုသည့် သူနာပြု ဆရာမ တစ်ဦး၊ ခြေမြန်တပ်မ ထိုးစစ် နည်းပရိယာယ်နှင့် ကမ္ဘာတွင် ပထမဆုံးသော စစ်သတင်း ထောက်တို့ကို မွေးဖွားပေးလိုက်သည့် ကရိုင်းမီးယား စစ်ပွဲကြီး ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ မိမိတို့ တိုင်းပြည်ပါ အရှုပ်အထွေးထဲတွင် ပါဝင်လာတော့မည်ကို စိုးရိမ်သဖြင့် ဂျာမန် ခေါင်းဆောင် ဘစ်စမတ်က 'အရှေ့ဖျား ပြဿနာသည် ပိုမားရေးနီယား တပ်သားတစ်ဦး၏ အရိုးလောက် အဖိုးမတန်' ဟု ပြောခဲ့သည်။

နောက်ဆုံးတွင် အော်တိုမင် အင်ပိုင်ယာကြီး ပြိုကွဲသွားသဖြင့် ဂျာမနီနှင့် ဥရောပတိုက်ကြီးသည် ကြီးစွာသော တန်ဖိုးကို ပေးခဲ့ရသည်။ ဘော်လကန် ပြည်နယ်များသည် အော်တိုမင် အင်ပိုင်ယာ လက်အောက်မှ သြစထရီးယား ဟက်စဘတ် မင်းဆက်များ လက်အောက်သို့ ရောက်သွားခဲ့သည်။

၁၉၁၄ ခုနှစ်တွင် မိမိ တိုင်းပြည် သြစထရီးယား အင်ပိုင်ယာအောက်သို့ ရောက်သွားသည်ကို မကျေနပ်သည့် ဆာဗီယန် မျိုးချစ် တစ်ဦးက သြစထရီးယား အိမ်ရှေ့မင်းသား ဖရန်စစ် ဖာဒီနန်ကို ဆာရာဂိုပိုမြို့တွင် လုပ်ကြံ သတ်ဖြတ် လိုက်သည်။ ဤသို့ဖြင့် ပထမ ကမ္ဘာစစ်ကြီး ဖြစ်ပွားလာခဲ့ကာ ကြောက်ဖွယ် အဖြစ်ဆိုးကြီးများကို ကြုံခဲ့ရသည်။

ယခု ရုရှား အင်ပိုင်ယာကြီး ပြိုကွဲခဲ့လျှင် ...။

ထိုသို့ ပြိုကွဲစဉ် အနောက်နိုင်ငံတို့က ဝင်ရောက် စွက်ဖက်ခဲ့လျှင် ...။

[နွယ်နီမဂ္ဂစင်၊ ၁၉၉၁၊ မေ]

အကြိမ်ကြိမ် ဖျက်ဆီးခံရသော ဘဂ္ဂဒက်

သမ္မတ ဆက်ဒမ်ဟူစိန်၏ ဘဂ္ဂဒက်မြို့တော်နှင့် ခါလစ်ဘုရင်များ၏ ဘဂ္ဂဒက် မြို့တော်တို့ အကြားတွင် နှစ်ပေါင်း ၇၀၀ ကွာခြားနေသည်။ သို့ရာတွင် ဘဂ္ဂဒက် မြို့တော်ကြီးသည် လွန်ခဲ့သော ခရစ်နှစ် ၁၂၅၈ ခုနှစ်ကလိုပင် ယခုလည်း ပြုကျ ပျက်စီးနေလေပြီ။ ထိုစဉ်က ဘဂ္ဂဒက်နှင့် ယခု ဘဂ္ဂဒက်မြို့တို့ တိုက်တိုက် ဆိုင်ဆိုင် လာ၍ တူနေပုံမှာ အံ့ဩဖို့ပင် ကောင်းတော့သည်။

ယခုကဲ့သို့ပင် ထိုစဉ်ကလည်း ...

ဇန်နဝါရီလလယ်တွင် နိုင်ငံစုံ တပ်များက ဘဂ္ဂဒက်မြို့ကို ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် ထိုစဉ်က ဘဂ္ဂဒက်ကို ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်ခဲ့ ကြသော လူမျိုးစုံ တပ်များမှာ အနောက်နိုင်ငံမှ တပ်များ မဟုတ်ကြပါ။ အရှေ့ နိုင်ငံမှ တပ်များ ဖြစ်ကြသော မောင်းဂွတ် (မွန်ဂို) တပ်များ၊ အာရှအလယ်ပိုင်းမှ တူရကီတပ်များ၊ ဂျော်ဂျီယာမှ စစ်သားများနှင့် တရတ်တပ်များ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုတပ်များသည် မြို့ကို ဝိုင်းဝန်း ပိတ်ဆို့သည့် အတတ်ကို ကျွမ်းကျင်ကြသူများ ဖြစ်ပြီး အစိုးရ အဆောက်အအုံများရှိရာ ဘဂ္ဂဒက်မြို့ အရှေ့ပိုင်းကို ဒုံးကျည်များ၊ မီးလောင်ဗုံးများဖြင့် ပစ်လွှတ် တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။

ဖေဖော်ဝါရီလထဲတွင် ဘဂ္ဂဒက်မြို့သည် ရန်သူထံ လက်နက်ချခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ဘဂ္ဂဒက်မြို့၏ ဒုက္ခသည် ပြီးဆုံးခြင်း မရှိသေး။ နှစ်ပေါင်း ၅၀၀မျှ စုဆောင်းသိုမှီးထားခဲ့သည့် ဥစ္စာပစ္စည်းတို့ကို ဖျက်ဆီးသွားကြသည်။ သို့မဟုတ် သယ်ဆောင်သွားခဲ့ကြသည်။ တိုက်ဂရစ်မြစ်သည် ထိုစဉ်က မည်းနက်လျက် ရှိသည်ဟု ယခုတိုင် ပြောစမှတ် ပြုကြသည်။ မည်းနက်နေခြင်းမှာ ရေနံများ ဖိတ်စဉ်၍ မဟုတ်။ ရန်သူတို့သည် ဘဂ္ဂဒက် တက္ကသိုလ်တွင် သိုမှီးထားသော စာအုပ် စာတမ်းများကို မြစ်ထဲသို့ မျှောချ ဖျက်ဆီးခဲ့သဖြင့် ထိုစာအုပ်များမှ

မင်များကြောင့် မြစ်ရေတစ်ပြင်လုံး မည်းနက်သွားခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ခါလစ်ဘုရင်တို့၏ တပ်များသည် လက်နက်ချကြသည့်တိုင် မောင်းဂွတ်တို့က ၎င်းတို့ကို သတ်ဖြတ်ကြသဖြင့် သွေးချောင်းစီးခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ ထိုစဉ် ဘဂ္ဂဒက်မြို့မှာ ယဉ်ကျေးမှု အထွန်းကားဆုံးအချိန် ဖြစ်သဖြင့် မြို့တွင် လူဦးရေ ၁ ဒသမ ၅ သန်း ရှိပြီး ယင်းတို့အနက် ၈၀၀,၀၀၀ ကျော်တို့မှာ သတ်ဖြတ်ခြင်း ခံခဲ့ကြရသည်ဟု သမိုင်းဆရာတို့က ဆိုကြသည်။ ထိုစဉ်က ထိုနေရာသို့ ရောက်ရှိ ခဲ့သည့် တရုတ်ခရီးသည်တစ်ဦး၏ မှတ်တမ်းတွင်မူ ထောင်ရာပေါင်းများစွာတို့ အသတ်ခံခဲ့ကြရသည်ဟု မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ပြင်သစ်ပြည် ကိုးဆက် မြောက် လူဝီဘုရင်ထံသို့ ပေးစာတွင်မူ ဘဂ္ဂဒက် ပြည့်ရှင်သစ်က မိမိ၏ တပ်များ သည် လူပေါင်း ၂၀၀,၀၀၀ ကို သတ်ဖြတ်ခဲ့သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ဘဂ္ဂဒက် မြို့ကို အောင်နိုင်သူ၏ အမည်မှာ ဂျင်ဂစ်ခန်၏ မြေးတော်သူ ဟူလေဂူ ဖြစ်ပြီး သူ့ကိုယ်သူ ကမ္ဘာကို စိုးမိုးသူ အရှင်ဟု အမည်တပ်သည်။

ဟူလေဂူသည် အရေးကြီး၍ ပြတ်သားသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် အရှေ့ အလယ်ပိုင်းသို့ ရောက်ရှိလာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဂျင်ဂစ်ခန်ကို ဆက်ခံသည့် သူ၏ နောင်တော် မန်ဂူသည် ပါရှားနှင့် ဆီးရီးယားတို့တွင် မောင်းဂွတ်တို့၏ အာဏာ စက်ကို ထူထောင်ရန် သူ့ကို စေလွှတ်လိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အလားတူပင် ခန်မင်းကြီးသည် သူ့ညီတော် တစ်ဦးဖြစ်သော ကူဗလိုင်ခန်ကိုလည်း တရုတ် ပြည် တောင်ပိုင်းကို သိမ်းယူရန် လွှတ်လိုက်သည်။ ဟူလေဂူသည် အနောက် ဘက်သို့ ချီတက်လာခဲ့ရာ လမ်းတွင် အတားအဆီး နှစ်ခုကို တွေ့ရသည်။ ပထမ အတားအဆီးမှာ ဟာရှာရှင်ဟု ခေါ်သော ပါရှားပြည် ခံတပ်များ ဖြစ်သည်။ ထို ခံတပ်များကို ဥရောပနှင့် မွန်ဂိုလီးယား တစ်ဝှမ်းတွင် လွှမ်းမိုးခဲ့သော အစ္စလာမ်ဘာသာဝင်တို့က သိမ်းပိုက်ထားကြသည်။ ဒုတိယ အတားအဆီးမှာ ခါလစ်ဘုရင် အယ်လ်မွတ်စတာဆင် ဖြစ်သည်။

၁၃ ရာစုနှစ်သို့ အရောက်တွင် စပိန်၊ မြောက်အမေရိက၊ အာရှေဗျနှင့် အနောက်တောင် အာရှတို့ကို စိုးမိုးခဲ့သည့် ခါလစ်ဘုရင်တို့၏ အင်ပိုင်ယာကြီး သည် ပြိုကွဲ ပျက်စီးသွားခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ခါလစ်ဘုရင်တို့သည် ကြွယ်ဝချမ်းသာ သော မက်ဆိုပိုကေးမီးယားတွင် အုပ်စိုးလျက်ရှိကာ အစ္စလာမ်ဘာသာ၏ မြို့တော် ဖြစ်သော ဘဂ္ဂဒက်တွင် စိုးစံနေကြသည်။ ထို့ပြင် မိုဟာမက်၏ ဦးလေးဖြစ်သူ အာဘတ်စ်၏ အဆက်အနွယ်တစ်ဦး ဖြစ်သော ခါလစ်ဘုရင်တစ်ပါးသည် တန်းခိုးဩဇာ ကြီးလျက်ရှိသည်။ သူသည် အစ္စလာမ် ဘာသာဝင်တို့၏ တပ်မှူးကြီး

ဖြစ်ပြီး အစ္စလာမ် ဘာသာ၏ သင်္ကေတသဖွယ် ဖြစ်နေသည်။ သောကြာနေ့ ပလီတက်ချိန်တွင် သူ့အမည်သည် အစ္စလာမ်ဘာသာဝင်တို့၏ နှုတ်ဖျားတွင် အမြဲ ရှိနေသည်။ ဤတွင် မောင်းဂွတ်တို့က ခါလစ်ဘုရင်အား မိမိတို့ သစ္စာကိုခံရန် တောင်းဆိုသည်။

ခါလစ်ဘုရင် အယ်လ်မွတ်စတာဆင်သည် ထိုစဉ်က တန်ခိုးဩဇာကြီးသူ ဖြစ်သည့်အလျောက် မောင်းဂွတ်တပ်များကို ဦးစီးလာသည့် ဟူလေဂူကို ပြက် ရယ်ပြုသည်။ ထိုစဉ်က မောင်းဂွတ်တို့သည် ၁၂၅၆ ခုနှစ်တွင် အစ္စမေလီတို့၏ ခြိမ်းခြောက်မှုကို အောင်မြင်ခဲ့ပြီးပြီ။

ထို မတိုင်မီကလည်း မန်ဂူက ဘဂ္ဂဒက်မြို့၏ ခံတပ်များကို ဖျက်သိမ်းရန်၊ မိမိတို့အား သစ္စာတော်ခံရန် ဘဂ္ဂဒက်ရှိ ခါလစ်တို့ကို တောင်းဆိုခဲ့ဖူးသည်။ ထိုစဉ်က ခါလစ်တို့၏ သံတမန်က 'သင်တို့ မြင်းများ၏ ခြေထောက်မှ ခွာများကို ဖြုတ်ပစ်မှ ငါတို့ ခံတပ်များကို ဖျက်ပစ်နိုင်မည်' ဟု ကြေညာခဲ့သည်။ ၁၂၅၈ ခုနှစ်တွင် ဘဂ္ဂဒက်ကို လာတိုက်သည့် မောင်းဂွတ် မြင်းသည်တို့ကို ကြည့်၍ အာရပ်တို့က 'သင်တို့သည် လား ကဲ့သို့သော မြင်းပုကို စီးကာ လွန်းကဲ့သို့သော လှံတံကို ကိုင်စွဲ၍ လာကြသည်တကား၊ သင်တို့ ကိုယ်ပေါ်တွင် ဝတ်ရုံလည်း မရှိ၊ သံချပ်အင်္ကျီလည်း မရှိ၊ သင်တို့ကို မြင်ကာမျှနှင့် ရယ်စရာတကား' ဟု ရယ်သွမ်း သွေးခဲ့ကြသည်။ ဟူလေဂူက သူ့ထံ သစ္စာခံရန် တောင်းဆိုသည့်အခါတွင် ခါလစ်ဘုရင်က ပယ်ချခဲ့သည်။

ထိုစဉ်က ခါလစ်၏ တန်ခိုးကလည်း ကြီးမားလှသည်။ မောင်းဂွတ် တပ်မှူး ဟူလေဂူထံတွင် အမှုထမ်းသည့် မူဆလင် စစ်သည်တစ်ဦးက အစ္စလာမ် သာသနာ၏ တပ်မှူးဖြစ်သူ ခါလစ်၏ သွေး မြေသို့ကျ လျှင် ကမ္ဘာပျက်လိမ့်မည် ဟုပင် ယုံကြည်ခဲ့ကြသည်။

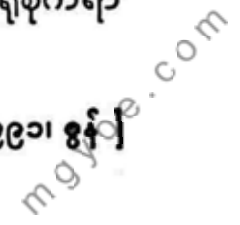
'ခါလစ်တို့၏ သွေး မြေပေါ်သို့ကျလျှင် ကမ္ဘာကြီးသည် ပျက်သုဉ်းတော့အံ့၊ နေမင်းလည်း ကွယ်ပျောက်တော့အံ့၊ မိုးခေါင်အံ့၊ သစ်ပင်တို့တုံးအံ့' ဟု အစ္စလာမ် တို့က သတိပေးခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် မောင်းဂွတ်မင်းသား ဟူလေဂူသည် အစ္စလာမ် ဘာသာဝင်တို့၏ စကားကို နားမထောင်။ ခါလစ်၏ စစ်သည်များကို ဘဂ္ဂဒက် မြို့မှ ၄၈ ကီလိုမီတာ ကွာသည့် စိမ့်တောကြီးများထဲသို့ များခေါ်ပြီးနောက် ယူဖရေးတီး မြစ်ကမ်းပါးရှိ ရေကာတာများကို ချိုးဖောက်ကာ ခါလစ်၏ စစ်သည် တို့ကို ရေနစ်သတ်ခဲ့ကြသည်။ ခါလစ်၏ စစ်သည်တို့လည်း အများအပြား စိတ်ဓာတ် ပျက်ပြားကြသည်။ ထို့နောက် ဟူလေဂူသည် ဘဂ္ဂဒက်မြို့တော်၏

အရှေ့မြောက်ဘက်မြို့ရိုးကို အမြောက် စိန်ပြောင်းတို့ဖြင့် ပစ်ခတ်ပြီး ဖြိုချပစ်ခဲ့သည်။ ခါလစ်ဘုရင်က ငြိမ်းချမ်းရေး ကမ်းလှမ်းသော်လည်း သက်ညှာမှုမရ။

ထို့နောက် လူသတ်ပွဲကြီးကား ကြောက်စရာ ကောင်းပါဘိ။ ခရစ်ယာန်တို့မှာ ခရစ်ယာန်တစ်ဦးဖြစ်သည့် ဟူလေဂူ၏ ကြင်ယာက အကာအကွယ်ပေးသဖြင့် သက်သာရာ ရကြ၏။ ကျန်လူတို့ကား သက်သာခွင့် မရကြ။ ကလေးများ၊ မိခင်များလည်း အသတ်ခံကြရသည်။ ဟူလေဂူသည် ခါလစ်မင်းကို ဖမ်းပြီးနောက် သူ့သွေး မြေသို့ မကျရလေအောင် ကော်ဇောဖြင့်ထုပ်ပြီး သတ်ပစ်သည်ဟု ဆိုသည်။

သို့ရာတွင် နိမိတ်ဖတ်ထားသည့်အတိုင်း ထိုဒေသသည် မိုးခေါင်ကာ သဲကန္တာရကြီး ဖြစ်လာခဲ့သည်။ မောင်းဂွတ်တို့သည် မက်ဆိုပိုတေးမီးယားလယ်ယာ စိုက်ပျိုးရေး၏ အသက်သွေးကြော ဖြစ်သော တူးမြောင်းများကို ဖျက်ဆီးပစ်ခဲ့ကြသည်။ သို့ဖြင့် သဲကန္တာရကြီးသည် တဖြည်းဖြည်း ကျယ်ပြန့်လာခဲ့သည်။ ဘဂ္ဂဒက်နှင့်အတူ မိုဟာမက် အမွေကို ဆက်ခံသည် ဆိုသော ခါလစ်မင်းဆက်သည်လည်း ပျက်ပြုန်းခဲ့ရလေသည်။ သမိုင်းဆရာ အချို့ကမူ ခါလစ်မင်းတို့၏ မင်းဆက် ပျက်ပြုန်း၍ မက်ဆိုပိုတေးမီးယားပြည်ကြီး ပျက်စီးခဲ့ခြင်းသည် ရောမ လက်နက် နိုင်ငံတော်ကြီး ပျက်စီးခဲ့ရပုံမျိုးနှင့် တူသည်ဟု ဆိုကြသည်။ နောင်တွင် ဟူလေဂူမင်း တည်ထောင်ခဲ့သည့် မောင်းဂွတ်မင်းဆက်သည် အစ္စလာမ်ဘာသာသို့ ပြောင်းလာခဲ့သော်လည်း ဘဂ္ဂဒက်သည် အစွန်အဖျားမှ မြို့ကလေးတစ်မြို့သာ ဖြစ်နေလေပြီ။ ဘဂ္ဂဒက်သည် ရှေးယခင်က ရှိခဲ့ဖူးသော အရှိန်အဝါတို့ မရှိတော့ပြီ။ ၁၄၀၁ ခုနှစ်တွင် မောင်းဂွတ်ဘုရင် တန်မာလိန်းသည် ဘဂ္ဂဒက်မြို့ကြီးကို နောက်တစ်ဖန် ဖျက်ဆီးပစ်ခဲ့ပြန်သည်။ ထို့နောက်တွင်ကား ဘဂ္ဂဒက်သည် အော်တိုမင် အင်ပိုင်ယာ တူရကီမင်းများနှင့် ပါရှားပြည် ရှားဘုရင်များ အောက်သို့ တစ်လှည့်စီ ရောက်နေခဲ့သည်။ သို့ဖြင့် အစ္စလာမ်ဘာသာ၏ မြို့တော်ကြီး ဖြစ်ခဲ့သော ဘဂ္ဂဒက်သည် တောင်ပိုင်း ဘာဆရာနှင့် အမြဲတမ်းလိုလို စစ်ဖြစ်ပွားနေကာ ၁၉၂၁ ခုနှစ်တွင်မှ ယခု ခေတ်သစ် အီရတ်မြို့တော်အဖြစ် ပြန်လည် အသွင်ပြောင်းလာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဘဂ္ဂဒက်မြို့သည် မေပျောက်ခံနေရရာမှ ဆက်ဒမ်ဟူစိန်က အီရန်ကို စတင် တိုက်ခိုက်ခြင်း၊ ကူဝိတ်ကို ဝင်သိမ်းခြင်းတို့ကြောင့် ကမ္ဘာ၏ အာရုံစိုက်ရာ ဒေသ ဖြစ်လာခဲ့ပြန်သည်။

အနောက်သို့ မျက်နှာမူသော ဂျပန်ပြည်

လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၁၃၀ က ယခုလို နွေရာသီတွင် ကွန်မီဒို မက်သယူး ပယ်ရီသည် ဖရီးဂိတ် မီးသင်္ဘော 'ဆပ်စကွီဟန်နာ' ဖြင့် ဂျပန်ပြည် အိဒို ပင်လယ် ကွေ့ထဲသို့ ဝင်ရောက်လာခဲ့သည်။

သင်္ဘောကို တစ်ခါမျှ မမြင်ဖူးကြသော ဂျပန် ကျွန်းသားတို့သည် ထို မီးသင်္ဘော အုပ်စုကြီးကို ကြည့်၍ အလန့်တကြား ဖြစ်နေကြသည်။ ထိုစဉ်က ဂျပန်တို့သည် ရာစုနှစ် နှစ်ခုကြာမျှ ပြင်ပ 'လူရိုင်း' တို့၏ ကမ္ဘာလောကကြီးနှင့် အဆက်ဖြတ်နေခဲ့ကြသည်။ ထိုစဉ်က ဂျပန် ကျွန်းသားတို့သည် အလယ်ခေတ် ပတ်ဝန်းကျင်တွင် နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ စက်မှုတော်လှန်ရေးကြီး၏ အံ့ကြွမှုတို့ကို သူတို့ လုံးဝ မသိကြသေး။ အိဒိုမြို့ရှိ ရိုးဂန်း များမတ် မျိုးနွယ်တို့သည် စာ အဆက်အသွယ်များကို ခြေမြန်တော်များဖြင့် သယ်ပို့ခဲ့ကြသည်။ အချို့က နိုင်ငံ တော် စာရွက်စာတမ်းများကို ယွန်းစာပလွေများဖြင့် သယ်လာခဲ့ကြသည်။ အချို့က မီးပုံးတံဆိပ် အမှတ်အသား လုပ်ထားသည့် စာပလွေများဖြင့် အစိုးရဆိုင်ရာ စာများကို ယူလာခဲ့ကြသည်။ ဘုရင် ဧကရာဇ်စံရာ ကျိုတိုမြို့ရှိ ဧကရီ ဘုရင်မ ကြီးနှင့် နန်းတွင်းသူတို့သည် သူတို့ သွားများကို အနက်ရောင် ခြယ်သသည့် ထုံးစံကို လိုက်နာဆဲ ရှိကြသေးသည်။

ကွန်မီဒိုပယ်ရီက အိမ်ဖြူတော်မှ စာတစ်စောင်ကို ဆက်သသည်။ ထိုစာ ထဲတွင် အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုက (၁) အမေရိကန် ကုန်တင်သင်္ဘောများ အတွက် ဆိဖြည့်သည့် စခန်းတစ်ခု အလိုရှိကြောင်း၊ (၂) လွတ်လပ်စွာ ကုန်သွယ်မှု စာချုပ်တစ်ခု ချုပ်ဆိုလိုကြောင်းနှင့် (၃) မဟာမိတ် ဖွဲ့လိုကြောင်း ဖော်ပြထား သည်။ အကယ်၍ ဂျပန်တို့က အမေရိကန်တို့၏ တောင်းဆိုချက်ကို လိုက်လျော ခြင်း မပြုပါက ထိုတောင်းဆိုချက်များကို လိုက်လျောအောင် အင်အား သုံးရမည် ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ကွန်မီဒိုပယ်ရီက ပြောသည်။ ဂျပန်တို့သည် ထို တောင်းဆိုချက်

ကို ငြင်းပယ်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်။ သူတို့တွင် သူတို့ကျွန်းကို ကာကွယ်ရန် ရေတပ် မရှိ။ ရုပ်ပြအဖြစ် ထားသည့် ဘုရင်ဧကရာဇ်က ထို တောင်းဆိုချက်ကို ငြင်းပယ် ခြင်း ပြုသည့်တိုင် တိုင်းပြည်ကို တကယ် အုပ်စိုးနေသည့် ရှိုးဂန်း မှူးမတ် အစိုးရသည် အတင်းအကျပ် ပြုလုပ်ထားသည့် စာချုပ်များစွာကို လက်မှတ် ရေးထိုးခဲ့ကြရသည်။ ၁၈၅၄ ခုနှစ်မှ ၁၈၅၈ ခုနှစ် အထိ နိုင်ငံပေါင်း ငါးနိုင်ငံနှင့် စာချုပ် များစွာကို လက်မှတ် ရေးထိုးခဲ့ကြရသည်။ ထိုမှ စ၍ 'လူရိုင်း' ကုန်သည် များနှင့် သာသနာပြုများသည် ဂျပန်ကျွန်းသို့ တဖွဲဖွဲ ရောက်လာခဲ့ကြတော့သည်။

ယင်းမှာ ဂျပန်တို့အဖို့ ထိတ်လန့် တုန်လှုပ်ဖွယ်ကောင်းသည့် အရှုံးပေးရမှု ဖြစ်သည်။ ရှိုးဂန်း ဆိုသည်မှာ စစ်အုပ်စု အကြီးအကဲ ဖြစ်ပြီး ယင်း ရှိုးဂန်း စနစ်ကို ၁၂ ရာစုနှစ်တွင် တည်ထောင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ 'လူရိုင်းတို့ကို အောင်နိုင် သော ဗိုလ်ချုပ်ကြီး' ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ယခုသော် လူရိုင်းတို့ကို အောင်နိုင်သူ ဖြစ်သည့် ရှိုးဂန်း မှူးမတ်မျိုးသည်လည်း ဘာမျှ မတတ်နိုင်တော့။ စိတ်ဆိုး နေသော မျိုးချစ် ဂျပန် အမျိုးသားတို့သည် သိက္ခာကျသွားသော ရှိုးဂန်း မှူးမျိုး မတ်မျိုး အုပ်ချုပ်မှုကို တွန်းလှန် ဖြိုဖျက်ကာ ဘုရင် ဧကရာဇ် ကိုယ်တိုင် တိုက်ရိုက်အုပ်ချုပ်ရန် လှုံ့ဆော်လာခဲ့ကြသည်။ သူတို့၏ ကြွေးကြော်သံမှာ ဆန်နီကျိုး ဆိုသည့် ကြွေးကြော်သံဖြစ်ပြီး ဘုရင်ဧကရာဇ်ကို ကိုးကွယ်ကြ၊ လူရိုင်းတို့ကို မောင်းထုတ်ကြဟု အနက်ထွက်သည်။

ရှိုးဂန်း မှူးမျိုး မတ်မျိုးတို့ကို အနိုင်ရလိုက်သူများထဲတွင် လူမျိုးစုံ အုပ်စု များ ပါဝင်သည့် အဖွဲ့ တစ်ဖွဲ့ပါသည်။ ထိုအဖွဲ့ဝင် လူမျိုးစုများမှာ ဂျပန်ပြည် တောင်ပိုင်း ချီရှနှင့် ဆက်ဆူမာ ဒေသအစုများ ဖြစ်သည်။ ထို လူမျိုးစု ခေါင်းဆောင် များသည် အသက်ငယ်ကြသည်။ မျှော်မှန်းချက် ကြီးကြသည်။ တိုက်ချင် ခိုက်ချင်စိတ် ထက်သန်ကြသည်။ သို့ရာတွင် သူတို့သည် ဘုရင် ဧကရာဇ် အုပ်စိုး မှုကို ပြန်လည် ထူထောင်ရန် တကယ် စိတ်အားထက်သန်ခြင်း မရှိကြဘဲ နောင် နှစ်ငါးဆယ် ကာလပတ်လုံး အုပ်စုသစ်ဖွဲ့ကာ တိုင်းပြည်ကို အုပ်စိုးခဲ့ကြသည်။ သူတို့ သည် သူတို့၏ ခေတ်ပြင်လုပ်ငန်းကို သင်္ကေတ ပြုသည့်အနေဖြင့် ငယ်ရွယ်သည့် ဂျပန် ဧကရာဇ် မက်ဆူဟိတိုကို ကျိုတိုမြို့မှ ပြောင်းရွှေ့ကာ အိဒိုရှိ ရှိုးဂန်း မှူးမတ်များ၏ ရဲတိုက်ကြီးထဲသို့ ပြောင်းရွှေ့စေခဲ့သည်။ ထိုနေရာကိုလည်း တိုကျို (အရှေ့နေပြည်တော်) ဟု သမုတ်ခဲ့ကြသည်။

ဂျပန် ဧကရာဇ် မြို့တော်ပြောင်း အခမ်းအနားတွင် ဂျပန်ပြည်ရှိ ဥရောပ ရပ်ကွက်သစ် တစ်ခုကို လာ၍ အကာအကွယ် ပေးနေသည့် ဗြိတိသျှ ခြေလျှင်

တပ်စုက အခမ်းအနားဖြင့် ပို့ဆောင်ပြီး ဗြိတိသျှ စစ်ချီသီချင်းကို တီးမှုတ်ပေးခဲ့သည်။ ဂျပန် ဧကရာဇ်သည် သူ့ခေတ်ကို မေဂျီခေတ်ဟု သမုတ်ကာ (ဉာဏ်အမြော်အမြင် ရှိသောခေတ်ဟု အနက်ထွက်သည်။) ထို့နောက် ၁၈၆၈ ခုနှစ်မှစ၍ မေဂျီ ပြန်လည် ထိန်းသိမ်းရေး ခေတ်လည်း အစပြုလာခဲ့သည်။

မေဂျီခေတ်သည် ဂျပန်ပြည်အား ခေတ်နောက်ကျသော မြေရှင်ပဒေသရာဇ် နိုင်ငံတစ်ခုမှ ကမ္ဘာ့ အင်အားကြီးနိုင်ငံ တစ်ခုအဖြစ် ထူထောင်ရန် အားသွန်ခွန်စိုက် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ ဤနေရာတွင်မူ ဂျပန်တို့သည် တရုတ်များနှင့် မတူ။ တရုတ်တို့မှာ အနောက်နိုင်ငံများ၏ လွှမ်းမိုးမှုကို ခံနေရသည့်တိုင် မိမိတို့သည် ယဉ်ကျေးမှုအရ သာလွန်သော လူမျိုး ဖြစ်သည်ဟု ကြွေးကြော်ကာ အနောက်တိုင်းမှ နည်းပညာများကို မျက်နှာလွဲနေခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် မေဂျီခေတ် ဂျပန်တို့ကား ထိုသို့မဟုတ်။ အနောက်တိုင်း 'လူရိုင်း' တို့၏ နည်းနာများကို လေ့လာရန် စောစွာ ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြသည်။ ကမ္ဘာအနှံ့သို့ သံတမန်များ စေလွှတ်ကာ အနောက်နိုင်ငံများ အကြောင်းကို လေ့လာစေသည်။ နိုင်ငံခြားသား ကျွမ်းကျင်သူများကို ငှားရမ်းသည်။

မေဂျီ အုပ်စိုးသူများသည် ပဒေသရာဇ် စနစ်ကို အပြီးအပိုင် ဖျက်သိမ်းခဲ့ကာ ပဒေသရာဇ်တို့၏ အပိုင်စား နယ်မြေများကို ဂျပန် ဧကရာဇ် အုပ်စိုးမှုအောက်သို့ သွတ်သွင်းခဲ့သည်။ ရှိုးဂန်း မှူးမတ်များ ခေတ်က တန်ခိုးထွားခဲ့ကြသော ဆာမူရိုင်း စစ်သည်တော်တို့ကို အငြိမ်းစား ပေးခဲ့သည်။ ဆာမူရိုင်းတို့အား ဓားလွယ် ကိုင်ခွင့်ကို ရုပ်သိမ်းခဲ့သည်။ သူတို့ခေါင်းတွင် ထားသည့် သျှောင်ကိုပင် ထားခွင့်မပြုဘဲ ပိတ်ပင်ခဲ့သည်။

ဆာမူရိုင်းတို့ မကျေနပ်၍ ပုန်ကန် ထကြွသည့်အခါတွင် (ပြင်သစ်တို့ လေ့ကျင့် သင်ကြားပေးထားသော) တပ်သားသစ်များဖြင့် သူတို့ကို နှိမ်နှင်းပစ်ခဲ့သည်။ စစ်သား စုဆောင်းရေး စနစ်နှင့်အတူ ပြင်သစ်တို့ မိတ်ဆက်ပေးခဲ့သော အရွယ်ရောက်သူတိုင်း ပညာသင်ကြားရေး စနစ်သည်လည်း ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ဗြိတိသျှတို့၏ သင်္ဘောကျင်းများက ဂျပန် စစ်သင်္ဘောများကို တည်ဆောက်ပေးခဲ့ကြသည်။ ဗြိတိသျှတို့၏ ဘုရင့် ရေတပ်မတော်က ဂျပန် သင်္ဘောသားများအား အရာရှိများ ဖြစ်အောင် လေ့ကျင့် သင်ကြားပေးခဲ့ကြသည်။

ခေတ်မီရေး လုပ်ငန်းများသည် အသွင်အမျိုးမျိုးဖြင့် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ၁၈၇၄ ခုနှစ်တွင် တိုကျိုမြို့၏ ပထမဆုံးသော ဓာတ်ငွေ့ မီးတိုင်များသည် ဂင်ဇာဒေသကို လင်းထိန်စေခဲ့သည်။ နောက် လေးနှစ်အကြာတွင် ဆယ့်ငါးမိနစ်

ခံသည့် ပထမဆုံးသော လျှပ်စစ်မီးသီးကို ထွန်းညှိနိုင်ခဲ့သည်။ ၁၈၇၃ ခုနှစ်တွင် မိဖုရားကြီးက သူ့သွားများအား ဆေးနက်ဆိုးခြင်းကို ရပ်လိုက်သည်။ ထိုနှစ်တွင် ဂျပန်သည် ပထမဆုံးအကြိမ် ထောပတ်ကို မြည်းဖူးခဲ့သည်။ ပထမဆုံးအကြိမ် လိမ္မော်ရည်ကို သောက်ဖူးခဲ့သည်။

ထိုသို့သော မေဂျီခေတ် ခေတ်မီရေး လုပ်ငန်းများ နောက်ကွယ်တွင် ရည်ရွယ်ချက်တစ်ခု ရှိသည်။ ယင်းမှာ အနောက်နိုင်ငံများက ဂျပန်တို့ အပေါ် တွင် မတရား ချုပ်ဆိုထားခဲ့သည့် စာချုပ်များကို တိုက်ဖျက်ရန် ဖြစ်သည်။ ထိုစဉ်က ကုန်သွယ်ရေး စာချုပ်များအရ ဂျပန်တို့က အနောက်နိုင်ငံမှ တင်သွင်း သည့် ကုန်များအတွက် ကောက်ယူသည့် အခွန်အကောက်မှာ အလွန် နည်း သည်။ ထို့ကြောင့် မေဂျီ အုပ်စိုးသူတို့အဖို့ မိမိတို့၏ အထည်စက်ရုံများ၊ ဘဏ် လုပ်ငန်းများ၊ သင်္ဘောကျင်း တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းများ၊ အခြားသော စက်မှု လုပ်ငန်းများအတွက် ထောက်ပံ့ငွေ၊ ရင်းနှီးငွေများကို အောတိုက်ပြီး သုံးခဲ့ကြရ သည်။ မေဂျီတို့က ထို စာချုပ်များကို ပြန်လည် ပြင်ဆင်လိုသည့်တိုင် အခွင့် မသာသေး။ အနောက်နိုင်ငံများသည် ဂျပန်ပြည်တွင် ရှိသည့် သူတို့ တိုင်းရင်း သားများ၊ သူတို့ လက်အောက်ခံ လူမျိုးများအတွက် အထူး အခွင့်အရေး ရလိုကြ သည်။ ကင်းလွတ်ခွင့် ရလိုကြသည်။ ဥပမာ အနောက် နိုင်ငံသားများသည် ခေတ်မီတော့သော ပဒေသရာဇ် ဥပဒေများကို နာခံခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့် ရရှိရေး စသည်တို့ ဖြစ်သည်။ ဤတွင် ဂျပန်တို့က ခေတ်မီသော ဥပဒေ ကျင့်ထုံးများကို ပြဋ္ဌာန်းပေးခဲ့သည်။

၁၈၈၄ ခုနှစ်တွင်မူ မေဂျီမင်းဆက်တို့သည် သူတို့၏ ကြီးမားသော ရည်ရွယ်ချက်ကြီး တစ်ခုကို ကမ္ဘာသို့ ထုတ်ပြလိုက်သည်။ ယင်းမှာ ဂျပန်ပြည်၏ ပထမဆုံးသော ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေ ဖြစ်သည်။ ဂျပန် ဖွဲ့စည်း အုပ်ချုပ်ပုံ ဥပဒေကို ရေးဆွဲမည့် ပုဂ္ဂိုလ်သည် လမ်းညွှန်မှု စသည်တို့ကို ရယူရန် ဥရောပနိုင်ငံများသို့ ထွက်ခွာသွားသည့်အခါ သူသည် လန်ဒန်တွင် ခဏမျှသာ နေထိုင်ပြီး ဘစ်စမတ်၏ ဂျာမနီတွင် အကြာကြီး နေထိုင် လေ့လာသွားခဲ့သည်။ သို့ဖြင့် ဂျပန်ပြည်၏ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ ဥပဒေသည် ဘစ်စမတ်၏ ခေတ်နောက်ပြန် ဆွဲသော ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ ဥပဒေကို ဆင်တူယူထားသည့် ဥပဒေတစ်ခု ဖြစ်လာ ခဲ့သည်။ ထိုဥပဒေအရ အချုပ်အခြာ အာဏာသည် ပြည်သူ့ထံတွင် မတည်။ ဘုရင် ဧကရာဇ်ထံတွင် တည်နေသည်။ ဝန်ကြီး အဖွဲ့သည် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်ကို တာဝန် မရှိဘဲ ဘုရင် ဧကရာဇ်ကိုသာ တာဝန် ရှိနေသည်။ ဒိုင်းယက် အောက်

လွှတ်တော်အတွက် လူဦးရေ၏ အလွန် ချမ်းသာသော တစ်ရာခိုင်နှုန်းသာ မဲပေး ပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ အထက်လွှတ်တော်ကို မှူးမတ်များအတွက် သီးသန့်ထားသည်။

ဂျပန်တို့သည် စာချုပ်များကို ပြင်ဆင် ချုပ်ဆိုရန် ၁၈၉၄ ခုနှစ်တွင် ဗြိတိန်နှင့် ဆွေးနွေးခဲ့သည်။ အခြားသော နိုင်ငံများနှင့်လည်း ဆွေးနွေး စေစပ် နိုင်ခဲ့သည်။ ထိုနှစ်တွင် ဂျပန်သည် မိမိ၏ အဆင့်အတန်းသစ်အတွက် မာန ထောင်လွှားကာ အားနည်းသည့် ကိုရီးယားပြည်တွင် ယခင်က မပြီးမပြတ်သော အငြင်းပွားမှု တစ်ခုကို အကြောင်းပြုကာ တရုတ်ပြည်နှင့် အချင်းပွားခဲ့သည်။ ဂျပန်သည် တရုတ်ပြည်ကို ကြိုတင်ကြေညာခြင်း မရှိဘဲ အလစ်ဝင်တိုက်ကာ လျင်မြန်စွာ အောင်ပွဲခံနိုင်ခဲ့သည်။ နောက် ဆယ်နှစ်အကြာတွင်လည်း အလားတူ ပင် ရုရှားကို အောင်နိုင်ခဲ့သည်။

ကွန်မိုဒိုပယ်ရီ၏ သဘောနက်များက ဂျပန်တို့ကို အနိုင်ရပြီးနောက် နှစ်ပေါင်း ငါးဆယ်ခန့် အကြာတွင် ဂျပန်တို့သည် အင်အားကြီး နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ မေဂျီ ပြန်လည် ထိန်းသိမ်းရေးခေတ်သည် ဂျပန် အမျိုးသား တို့အား လူမျိုးသစ်အဖြစ် ပေါက်ဖွားပေးခဲ့သည်မှာ မှန်သည်။ သို့ရာတွင် ၁၉ ရာစုနှစ် နယ်ချဲ့သမားတို့ထံမှ ဂျပန်တို့ ရယူခဲ့သည့် သင်ခန်းစာများထဲတွင် အန္တရာယ်များသော အဆိပ်အချို့ ပါနေသည်။ ယင်းမှာ ဗိုလ်ကျ လွှမ်းမိုးလိုစိတ်၊ အကြမ်းဖက်မှုကို အားကိုးစိတ်၊ ကမ္ဘာကြီးနှင့် ကင်းကွာမည်ကို စိုးရိမ်သည့်စိတ်၊ နစ်နာဆုံးရှုံးခဲ့သည်တို့ကို ပြန်၍ ရယူလိုစိတ် စသည်တို့ ဖြစ်သည်။

[နွယ်နီမဂ္ဂဇင်း၊ ၁၉၉၁၊ ဇူလိုင်]

ဧကရာဇ်ဘုရင်၏ ဘာသာတရားသစ်

အိန္ဒိယပြည် [၁၅၅၆ - ၁၆၀၅]

သူသည် သူ့ရွေးချယ်မှုနှင့်သူ စာမတတ်သူ တစ်ယောက် ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဘိန်းငွေဖြင့် အိပ်မက် မက်ရသည်ကို သဘောကျသည်။ သို့ရာတွင် သူသည် အာဖဂန်နစ္စတန် မှသည် ဘင်္ဂလားအထိ၊ ကသ္မိယ ပြည်နယ်မှသည် ဒက္ခိဏကုန်းပြင်မြင့် အထိ ကျယ်ပြန့်သော အင်ပိုင်ယာ လက်နက်နိုင်ငံတော်ကြီးကို ၄၉ နှစ်ကြာမျှ အုပ်စိုး ခဲ့သည်။ သူသည် သူ့ကို အာခံခဲ့ကြသော ရာဇပုတ္တနဟိန္ဒူ မဟာရာဇာ တို့ကို လည်း သစ္စာခံရေ တိုက်ခဲ့သည်။ သူ့ဘိုးတော် ဘာဘူမင်းကြီးနှင့်အတူ အိန္ဒိယ ပြည်ထဲသို့ လိုက်ပါလာခဲ့ကြသော တူရကီနှင့် ပါရှန်းစစ်သည်တို့၏ သားစဉ် မြေးဆက်များ ဖြစ်ကြသော မူဆလင်တို့ကိုလည်း သစ္စာရေ တိုက်သည်။ လက်နက်နိုင်ငံတော်ကြီးကို ကျယ်သည်ထက် ကျယ်အောင် ချဲ့ရခြင်းသည် လိုအပ်ချက်ကြီး တစ်ရပ် ဖြစ်သည်ဟု သူ မိန့်ဆိုသည်။ 'ဧကရာဇ်တို့မည်သည် ရန်သူကို နှိမ်နင်းအောင်နိုင်ရန် အမြဲတစေ ကြံစည် စိတ်ကူးနေရမည်။ သို့မဟုတ် လျှင် ရန်သူတို့က လက်နက်ကိုင်၍ ထောင်ထား ခြားနားကြလိမ့်မည်' ဟု မကြာ ခဏ အဆိုအမိန့် ရှိကြောင်းဖြင့် သူ၏ ရင်နှီးသည့် မိတ်ဆွေတစ်ဦး ဖြစ်သော ရာဇဝင်ဆရာ အဘူဖဇာက မှတ်တမ်းတင်သည်။

ထိုသူမှာ ဧကရာဇ်ဘုရင် အက္ကဘာ ဖြစ်သည်။

အက္ကဘာ ဘုရင်ကြီး၏ နိုင်ငံတော်တွင် အန္တရာယ်တွေကလည်း များပါ ဘိခြင်း။ ယနေ့ အိန္ဒိယတိုက်ငယ်တွင် ဖြစ်နေသကဲ့သို့ပင် အက္ကဘာဘုရင်၏ လက်နက် နိုင်ငံသည်လည်း သမိုင်း၏ တုန်ဟည်း လှုပ်ခါမှုများကြောင့် ပေါင်းစည်း နေရသည့် ကမ္ဘာတစ်ခု ဖြစ်နေသည့်တိုင် အစဉ်အဆက် ရှိခဲ့သော လူမျိုးရေး မုန်းတီးမှု၊ ဘာသာရေး ကွဲပြားမှုတွေဖြင့် အစိတ်စိတ်အမြွှာမြွှာ ဖြစ်နေသည်။ သာသနာပြုသော အစ္စလာမ် ဘာသာသည် ခေါင်းမာသော ဟိန္ဒူ အများစုကြီးနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည်။ မူဆလင် ဂိုဏ်းထဲတွင်လည်း တည်ငြိမ်သော ဘာသာရေး

ဝါဒီများနှင့် အယူသီးသော ဆူဖီးဆရာတို့ကြားတွင် ကွဲလွဲချက်တွေ ရှိနေကြသည်။ ရှိယာနှင့် ဆွန်နီဂိုဏ်းတို့ကြားတွင် ကွဲလွဲချက်တွေ ရှိနေကြသည်။ ထိုဂိုဏ်းများထဲတွင်လည်း အသီးသီး ကွဲနေကြသော အစုကလေးများ၊ ဂိုဏ်းကလေးများ ရှိနေကြသေးသည်။ ထိုအထဲတွင် ဖာရစ်၊ ဂျိန်းဘာသာဝင်နှင့် ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်တို့၏ ဩဇာကလည်း ရှိနေသေးသဖြင့် ပို၍ ရှုပ်ထွေးနေသည်။

အိန္ဒိယပြည်၏ ခေါင်းဆောင် ပဏ္ဍိတ်နေရူးသည် ဘာသာရေး မစွက်သည့် ခေတ်သစ် လောကီလမ်းစဉ်ကို ချမှတ်ခဲ့သည့်တိုင် အိန္ဒိယပြည်၏ ဘာသာရေး ပြဿနာများသည် ယခုတိုင် ကျန်ရှိနေသေးသည်။ နေရူး၏ မြေးဖြစ်သူ ရာဂျစ်ဂန္တီ လုပ်ကြံခံရမှုက ထိုအချက်ကို ထင်ရှားအောင် သက်သေထူလှိုက်သည့်နယ် ရှိသည်။

၁၆ ရာစုနှစ် အတွင်းတုန်းက အိန္ဒိယပြည်ကြီးကို စိုးမိုး အုပ်ချုပ်ရေးကိစ္စသည် တော်တော် စိတ်ပျက်ဖွယ် ကောင်းသည့်အလုပ် ဖြစ်သည်။ 'နိုင်ငံတော်ကြီးကို အုပ်ချုပ်မည့်သူ တစ်ယောက်ယောက်ကို ရှာတွေ့ခဲ့လျှင် ဤဝန်ထုပ်ကြီးကို သူပုခုံးပေါ်တွင် တင်ပေးခဲ့ပြီး အေးဆေးစွာ နေလိုသည်' ဟု အက္ကဘာ ဘုရင်ကြီးက ပြောကြောင်းဖြင့် ရာဇဝင်ဆရာ အဘူဖဇာက မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။

သို့ရာတွင် သဘာဝကျစွာပင် ထိုတာဝန်ကို သမ်းဆောင်နိုင်မည့်သူမှာ မိမိမှတစ်ပါး အခြား မရှိပြီဟု ယူဆသည့် အက္ကဘာ ဘုရင်ကြီးသည် အကွဲကွဲ အပြဲပြဲ ဖြစ်နေသော နယ်ပယ်များကို တစ်ခုတည်းအဖြစ် ပေါင်းစည်းရန် ဓားမိုး၍ ကြိုးစားခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ပေါင်းစည်းစေရန် လက်နက်ဖြင့် အတင်းအဓမ္မ ကြိုးစားခြင်းသည် အောင်မြင်နိုင်မည် မဟုတ်ကြောင်းကို သူ ကောင်းကောင်း သိသည်။ ၁၅၆၂ ခုနှစ် သူ အသက် ၂၀ အရွယ်သို့ အရောက်တွင် အက္ကဘာ ဘုရင်သည် မဟာမိတ် ရာဇပုတ်စော်ဘွားတစ်ဦး၏ သမီးတော် တစ်ပါးကို လက်ထပ်ယူခဲ့သည်။ ဤသို့ မူဆလင်နှင့် ဟိန္ဒူ လက်ထပ်ခြင်းကို နှစ်ဖက်စလုံးက ရှုတ်ချ ကန့်ကွက်သည့်တိုင် အက္ကဘာ ဘုရင်သည် အိန္ဒိယပြည် ပေါင်းစည်းရေး အတွက် အခြားနည်းဖြင့် ကြိုးစားခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ အက္ကဘာ ဘုရင်သည် အခြားသော ဟိန္ဒူ မင်းသမီးများကိုလည်း သူတို့ ဘာသာအယူကို ပြောင်းလဲစေခြင်း မပြုဘဲ လက်ထပ်ယူခဲ့သည်။ ထို့ပြင် သူတို့၏ ဖခင်များ၊ မောင်များကိုလည်း ဘုရင့် ဆွေတော် မျိုးတော်များအဖြစ် သတ်မှတ်ကာ နန်းတော်သားများအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုသည်။ မူဆလင် အရှင်သခင်များအပေါ် ဟိန္ဒူတို့က သစ္စာခံရခြင်း၊ မူဆလင် နယ်မြေများထဲရှိ ဘုရားကျောင်းများသို့ ဟိန္ဒူတို့ သွားရောက် ဖူးမြော်ရာတွင် မူဆလင်တို့အား အခွန်အကောက် ပေးရခြင်း စသည်တို့ကိုလည်း ကင်းလွတ်ခွင့်ပြုသည်။

အက္ခရာဘာ ဘုရင်သည် ဆူလာကူးလ် မူကိုလည်း ချမှတ်သည်။ ယင်းမှာ အရာရာကို သည်းခံ ခွင့်လွှတ်ရမည် ဆိုသည့်မူ ဖြစ်သည်။ ဥရောပတွင် ခရစ်ယာန် သာသနာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး စစ်ပွဲများ ဖြစ်နေချိန်တွင် အက္ခရာဘာ ဘုရင်ကြီး၏ သာသနာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းသည် အလွန် စောပြီး အလွန် တော်လှန်ရေး ကျနေသည်ဟုပင် ပြောနိုင်သည်။ အက္ခရာဘာ ဘုရင်သည် အစ္စလာမ် သာသနာပိုင် များနှင့် ကိုရန်ကျမ်းဆရာကြီးများ၏ အဖွဲ့ကိုလည်း ချုပ်ကိုင်ထားလိုက်သည်။

ဟိန္ဒူဝါဒ ပြန်လည် ခေတ်စားလာချိန်တွင် ဗြဟ္မဏမျိုးနွယ်ဝင် တစ်ဦးက တစ်ဝက်တစ်ပျက် ဆောက်ထားသည့် ဗလိတစ်ခုမှ ဆောက်လုပ်ရေး ပစ္စည်း များကို ရွှေ့ပြောင်းကာ ဟိန္ဒူ ဘုရားကျောင်းတစ်ဆောင် ဆောက်လုပ်ရန် ပြုလုပ် သည်။ သူ့ကို မူဆလင်တို့၏ အူလာမာ သာသနာရေး အဖွဲ့ချုပ်က စစ်ဆေးပြီး သေဒဏ်ပေးလိုက်သည်။ ဤတွင် ပြစ်ဒဏ် ပြင်းထန်လွန်းသည်ဆိုကာ ဆူပူမှုတွေ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ အက္ခရာဘာ ဘုရင်ကြီးက ထို ဗြဟ္မဏ မျိုးနွယ်ဝင်ကို ပြစ်ဒဏ် လျှော့ပေါ့ပေးလိုက်သည်။ ဤသို့ဖြင့် အစ္စလာမ် ဘာသာရေး အဖွဲ့သည် ဘုရင်၏ တန်ခိုးအာဏာကို လက်ခံလိုက်ရသည်။

ထို့နောက်တွင် အက္ခရာဘာဘုရင်သည် အခြားသော ဘာသာတရား များ၏ ကောင်းခြင်း လက္ခဏာတို့ကိုလည်း ဖော်ထုတ်သည်။ အစ္စလာမ်ဘာသာ ဝတ်ပြုရာ ခန်းမတွင် မူဆလင် တရားဟော ဆရာများကိုသာမက ဇိုရိုစထရား၊ ဟိန္ဒူ၊ ဂျိန်း၊ ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် ဂျေဆု တရားဟော ဆရာများကိုလည်း တရား ဟောပြောခွင့် ပေးသည်။ အချို့က မဟာမက်၏ အဆုံးအမတို့ကို ဝေဖန်လာခဲ့ ကြသည်။ 'ဘာသာတရား အသီးသီး၏ ဝတ်ကျောင်းတိုင်းတွင် ရှိသည်သာ' ဟု အက္ခရာဘာက ပြောခဲ့သည်။ တစ်ချိန်တည်းတွင် အက္ခရာဘာဘုရင်သည် ကလေး အရွယ် ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်း၊ ယဇ်ပူဇော်ခြင်း၊ လင်သေလျှင် မယားပါ လိုက်၍ မီးရှို့ခြင်း စသည့် ဟိန္ဒူဘာသာ၏ အစွန်းရောက် ထုံးတမ်းစဉ်လာတို့ကို လည်း ဖျက်သိမ်းခဲ့သည်။

ဘာသာရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကြောင့် အယူသီးသည့် မူဆလင်များ အထိတ်တလန့် ဖြစ်လာကြသည်။ အက္ခရာဘာ ဘုရင်သည် အစ္စလာမ် ဘာသာ တရားကို ဖျက်ဆီးကာ သူ့ကိုယ်ပိုင် ဘာသာတရားသစ်ကို ထူထောင်နေသည် ဟု စွပ်စွဲလာခဲ့ကြသည်။ သူ့ကို စွပ်စွဲမည် ဆိုလျှင်လည်း စွပ်စွဲစရာပင်။ အက္ခရာ ဘာဘုရင်သည် နောက်လိုက် တပည့် အနည်းငယ်ဖြင့် သူ့ကိုယ်ပိုင် ဘာသာရေး ဒဿန တစ်ရပ်ကို ထူထောင်လျက် ရှိသည်။ ထို ဒဿနကို 'ဒင်အီအလာတီ' ဟု ခေါ်ကြသည်။ 'ဒင်အီအလာတီ' သည် ယခုအချိန်တွင် မှေးမှိန် ပျောက်ကွယ်

mgyoe.com

သွားပြီ ဖြစ်သော်လည်း ထို ဒဿနထဲတွင် နွားမ၏ သန့်ရှင်းမြင့်မြတ်ခြင်း၊ နေကို ကိုးကွယ်ခြင်း၊ အက္ကဘာ ဧကရာဇ်အား အမြင့်ဆုံးသော သာသနာပိုင် အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ သူ့ဘာသာတရား၏ အဆုံးအမမှာ 'အခြားသော ဘာသာတရား တစ်ခုမှ ပိုမို ကောင်းမွန်သော အရာတစ်ခုကို ရရှိ သည့်တိုင် ရှိရင်းစွဲ ဘာသာတရားမှ ကောင်းမွန်မှု မဆုံးရှုံးစေရ' ဟု ဖြစ်သည်။ ဤနည်းဖြင့် 'ထာဝရ ဘုရားကို ဂုဏ်ပြုရာ ရောက်သည်။ သို့ဖြင့် ပြည်သူအပေါင်း တို့ ငြိမ်းချမ်းကြ၍ ဘုရင်ဧကရာဇ်တွင်လည်း ဘေးအန္တရာယ် အပေါင်းမှ လုံခြုံ သည်' ဟူသော သဘော ဖြစ်သည်ဟု သူ့ရာဇဝင်ဆရာ အဘူဖဇားက ရေးခဲ့ သည်။

ထိုဒဿနသည် သူ့လက်အောက်ခံ တိုင်းသူပြည်သားများကို စည်းရုံး ရာတွင် လက်တွေ့ အသုံးကျမှုများ ရှိခဲ့သည်။

သို့ရာတွင် အက္ကဘာ၏ ဒဿနသည် အိပ်မက် တစ်ခုမျှသာ ဖြစ်ခဲ့သည်။ အက္ကဘာ၏ ဘဝသက်တမ်း နောက်ဆုံး တစ်ဆယ့်ငါးနှစ် အတွင်းကား စစ်ပွဲ များ၊ ပုန်ကန်ထကြွမှုများ၊ နန်းတွင်း လုပ်ကြံမှုများဖြင့် ပြည့်နှက်နေတော့သည်။

အက္ကဘာ ဘုရင်ကြီးသည် ၁၆၀၅ ခုနှစ်တွင် နတ်ရွာစံခဲ့သည်။ ဟိန္ဒူ ဘာသာဝင် ရာဇပုတ်မိဖုရားမှ မွေးသော မူဆလင်သားတော် တစ်ဦး၏ အဆိပ် လက်ချက်မိသည်ဟု ယူဆရသည်။ နောက်ဘုရင်များသည် အက္ကဘာ ဘုရင် ကြီး၏ ခန္တီအမွေကို ဆက်ခံကြသည် မှန်ပါ၏။ သို့ရာတွင် မူဆလင် အယူသီးသူ များ၏ ကြိုးဆွဲမှုကြောင့် ကြာကြာလိုက်နာခြင်း မပြုနိုင်ခဲ့ကြ။ အက္ကဘာ ဘုရင် နတ်ရွာစံပြီးနောက် ရာစု နှစ်ဝက်ခန့်အကြာတွင် နန်းတက်ခဲ့သည့် သူ့မြစ်တော် ဒါရာရှိကိုး တစ်ဦးတည်းသာလျှင် အက္ကဘာ ဘုရင်ကြီး၏ အစဉ်အလာများကို လိုက်နာခဲ့ဟန် ရှိသည်။ ဒါရာရှိကိုးသည် ဟိန္ဒူ ဥပါနိသျှ ကျမ်းများကို မူဆလင် ဆူဖီအယူအတိုင်း အနက်ဖွင့်စေကာ ယင်းတို့သည်သာလျှင် ထာဝရ ဘုရား သခင်၏ အလိုတော်ဟု ယူဆခဲ့လေသည်။

သို့ရာတွင် နန်းလုပွဲတွင် ဒါရာရှိကိုးသည် ရှုံးနိမ့်သွားခဲ့သည်။ ထို နန်းလု ပွဲတွင် အောင်မြင်သူမှာ သူ့ညီတော် မူဆလင် အယူသီးသူ တစ်ဦး ဖြစ်သည့် ဩရန်ဇက် ဖြစ်သည်။

ဩရန်ဇက် ဘုရင်သည် နှစ်ပေါင်းများစွာ နန်းစံခဲ့ပြီး သူ့နန်းဆက် တစ်လျှောက်လုံးတွင် အက္ကဘာ ဘုရင်ကြီး ပြုလုပ်ခဲ့သည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်း ဟူသမျှကို ပြန်၍ ခြေဖျက်ပစ်ခဲ့လေသည်။

အသိမ်းပိုက်ခံ ပိုလန်၊ ၁၉၄၁
ဘာသာရိုသာ စစ်ဆင်ရေး အနှစ်ငါးဆယ်ပြည့်

အောင်ပွဲတွင် သီဆိုတီးမှုတ်မည့် သီချင်းကို ကြိုတင် ရွေးချယ်ပြီးလေပြီ။

၁၉၄၁ ခုနှစ် ညတစ်ညတွင် ကျင်းပသည့် ညစာ စားပွဲတစ်ခုတွင် ထို သီချင်းကို ဓာတ်စက်ဖြင့် ဖွင့်ပြီး 'ဒီသီချင်းကို နောင်မှာ ခင်ဗျားတို့ မကြာခဏ ကြားရလိမ့်မယ်' ဟု ဟစ်တလာက သူ့ဧည့်သည်များကို ကြားသည်။

သီချင်းမှာ တေးဖွဲ့ စာဆိုကြီး လစ်ဇ်၏ 'ပဏာမတီးလုံး' မှ အပိုဒ်တစ်ပိုဒ် ဖြစ်သည်။ ဝါဒ ဖြန့်ချိရေး ဝန်ကြီး ဂျိုးဆက်ဂိုးဘဲသည်လည်း အကောင်းဘက်ကို မြင်နေရသည်။

'စစ်ဆင်ရေးသည် လေးလခန့်ကြာမည်ဟု ခေါင်းဆောင်ကြီးက ခန့်မှန်း ထားသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ အထင်တွင်မူ ထိုမျှလောက်ပင် ကြာမည် မထင်' ဟု သူ၏ နေ့စဉ်မှတ်တမ်းတွင် ဂိုးဘဲက ရေးခဲ့သည်။

၁၉၄၁ ခု ဇွန်လ ၂၂ ရက်နေ့ နံနက် ၅:၃၀ နာရီတွင် သတင်းများ မစမီ လစ်ဇ်၏ 'ပဏာမ တီးလုံး' ကို ရေဒီယိုတွင် ပထမဆုံး စတင် ထုတ်လွှင့်ရန် ဂိုးဘဲက ညွှန်ကြားလိုက်သည်။ ထို့နောက်တွင်မှ လွန်ခဲ့သည့် နှစ်နာရီခန့်က စတင်ခဲ့သော ဂျာမနီက ဆိုဗီယက်ယူနီယံကို အလစ်အငိုက် ဝင်ရောက် တိုက် ခိုက်သည့် သတင်းကို ကြေညာရန် ညွှန်ကြားထားသည်။

'ဂုဏ်ရောင်ပြောင်သော အံ့မခန်း အချိန်သည် ဆိုက်ရောက်လေပြီ။ လက်နက် နိုင်ငံတော်သစ်ကြီး မွေးဖွားရန် မင်္ဂလာအချိန် ရောက်လေပြီ။ ငါတို့ လူမျိုးသည် အလင်းရောင်ထဲသို့ ချီတက်လာလေပြီ' ဟု ဂိုးဘဲက သူ့နေ့စဉ် မှတ်တမ်းတွင် ထိုနေ့အကြောင်းကို ထိုသို့ မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။

ထိုနေ့ကို သမိုင်းကလည်း အကဲဖြတ်ပေးလိမ့်မည်။ သို့ရာတွင် ဂိုးဘဲ၏ အကဲဖြတ်ပုံနှင့် သမိုင်း၏ အကဲဖြတ်ပုံတို့ မတူညီကြပါ။ ထိုနေ့တွင် နာဇီ

ခေါင်းဆောင်မှုက ဥရောပနှင့် ကမ္ဘာကြီး တစ်ခုလုံးအား စစ်အမှောင်ထုကြီးထဲသို့ ဆွဲနှစ်လိုက်သည့် နေ့အဖြစ်သာ အကဲဖြတ်မည် ဖြစ်ပါသည်။

လွန်ခဲ့သော နှစ်ပတ်ခန့်ကမူ ဂျာမန်လူမျိုးတို့သည် မည်သည့်နေရာကို သူတို့ မြို့တော်အဖြစ် ရွေးချယ်မည်နည်းဟု စဉ်းစားခဲ့ကြသည်။ အရှေ့ပိုင်း နယ်သစ် (အရှေ့ဂျာမနီ) များက စိတ်ဓာတ်နှင့် ချက်လက်မှတ် စာအုပ်များကိစ္စကို မည်သို့ ဖြေရှင်းရမည်နည်းဟု စဉ်းစားခဲ့ကြသည်။

ထိုသို့ စဉ်းစားရင်း အနှစ်ငါးဆယ် ပြည့်သွားသည့် 'ဘာဘာရီဆာ စစ်ဆင်ရေး' ကြီးသည် သူတို့ အတိတ်တွင် အရေးကြီးသည့် သော့ချက် ပြဿနာ ကြီးတစ်ရပ် ဖြစ်ခဲ့ကြောင်းကို သတိရမိကြသည်။

ထိုနှစ်ပတ်လည်နေ့တွင် အနောက်ဂျာမနီ အဓိပတိ ဟဲလမုတ်ခိုးလ်က ဆိုဗီယက် ရုပ်မြင်သံကြားမှနေ၍ ဖျန်ဖြေရေး စကားတစ်ခွန်းကို ပြောသည်။ အကြို သီတင်းပတ်များတွင် ပြတိုက်များကို ပြန်၍ ဖွင့်ပေးသည်။ ဂျာမန်တို့ လက်နက်ချသည့် ဓာတ်ပုံများသည် စာနယ်ဇင်း စာမျက်နှာများတွင် ပြည့်နေ သည်။ ဂျာမန်နှင့် ဆိုဗီယက်တို့ ဖက်စပ် ထုတ်လုပ်သည့် ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ် မှတ်တမ်းတင်ကားများကို ရုပ်မြင်သံကြားမှ ပြသပေးသည်။ အထူးသဖြင့် အရှေ့-အနောက် ဂျာမနီ ဟူ၍ ၄၁ နှစ်ကြာ ကွဲပြားနေခဲ့သည့်အတွက် ဂျာမန် လူမျိုးတို့ မည်သို့ ဒုက္ခရောက်ခဲ့ရပုံ၊ ယခု ယင်းတို့ကို မည်သို့ ကျော်လွှားလာနိုင်ခဲ့ပုံ၊ အကယ်၍ ဟစ်တလာ၏ ကျူးကျော်မှုသာ မရှိခဲ့လျှင် ထိုသို့သော အဖြစ်မျိုးသို့ မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ ရောက်နိုင်စရာ မရှိပုံတို့ကို အထူး မီးမောင်းထိုး၍ ပြသွား သည်။

လွန်ခဲ့သည့် ၁၂၉ နှစ်က နပိုလီယန်က သူ၏ 'မဟာ တပ်မတော်ကြီး' ဖြင့် မော်စကိုသို့ ချီတက် တိုက်ခိုက်ခဲ့သည့် နောက်ပိုင်းတွင် ဟစ်တလာ၏ မော်စကို ထိုးစစ်သည် အကြီးဆုံးသော ထိုးစစ်ကြီးတစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဂျာမန် တို့သည် ကီလိုမီတာ ၁၆၀၀ ရှည်လျားသည့် စစ်မျက်နှာကြီး တစ်လျှောက်တွင် တပ်သား သုံးသန်းကို စုရုံးထားခဲ့ကြသည်။ သူတို့ကို တင့်ကား ၃,၃၅၀၊ လေယာဉ် ၂,၀၀၀ နှင့် အမြောက်ကြီးပေါင်း ၇,၂၀၀ တို့က အားဖြည့်ပေးထားကြသည်။ သို့တိုင်အောင် စတာလင်သည် ဂျာမန် စစ်အင်အား စုရုံးမှုနှင့် ပတ်သက်သည့် ထင်ရှားသော အထောက်အထားများကို ယုံကြည်ခြင်း မရှိဘဲ ငြင်းဆန်ခဲ့သည်။

'ထောက်လှမ်းရေးက ပေးတဲ့ သတင်းတွေကိုချည်း ယုံနေလို့ မဖြစ်ဘူးဗျ' ဟု စတာလင်က သူ့လက်ထောက်များကို ပြစ်တင် မောင်းမဲခဲ့သည်။

အလားတူပင် ဟစ်တလာသည်လည်း ဝက်ဝက်ကွဲအောင် မှားခဲ့လေသည်။ ဟစ်တလာသည် ဆိုဗီယက်ယူနီယံ၏ ရင်းမြစ်များကို အထင်သေးခဲ့သည်။ သာဓကအားဖြင့် ဆိုဗီယက်တို့တွင် တင့်ကား ၂၄,၀၀၀ ရှိသည်ဆိုခြင်းမှာ မဟုတ်။ တင့်ကား ၁၀,၀၀၀ သာ ရှိသည် ဆိုသည့် သတင်းများကို ယုံစားခဲ့သည်။ သူ၏ လူမျိုးရေး အယူသီးမှုသည်လည်း သူ့ကို ဆင်ကန်းတောတိုး ဖြစ်စေသည်။ သူ့ရန်သူများအတွက် အကျိုးရှိစေခဲ့သည်။ ဆလပ်လူမျိုးတို့သည် ကျူတန် စစ်သည်တော် မျိုးနွယ်တို့နှင့် ဘာမျှမဆိုင်၊ ဖက်ပြိုင်နိုင်သော အရာ မဟုတ်။ 'ရေဝတီ ဘော်လရှီဗစ် ဝါဒသည်လည်း သူ့ထိုးနှက်ချက်ကို ခံနိုင်ဖွယ်အကြောင်း လားလားမျှ မရှိ' ဟု သူ့ကိုယ်သူ အထင်ရောက်ခဲ့သည်။

'တံခါးကို ကန်ဝင်သွားရုံပဲ၊ တံခါးကို တစ်ချက် ပိတ်ကန်လိုက်ရုံနဲ့ ဆွေးမြည့်နေတဲ့ အဆောက်အအုံကြီး ဝုန်းခနဲ ပြိုကျသွားမှာပဲ' ဟု ဆိုဗီယက် ယူနီယံကို တိုက်ခါနီးတွင် ဟစ်တလာက တောင်ဘက် စစ်ကြောင်းချီ တပ်မတော် အစုံ၏ သေနာပတိ ဖီးမာရှယ် ရွန်းစတတ်ကို ပြောခဲ့သည်။

ဟစ်တလာသည် သူ့စစ်ဆင်ရေး၏ အမည်ကို 'ဘာဘာရီဆာ' ဟု အမည်ပေးခဲ့သည်။ ဘာဘာရီဆာမှာ ၁၂ ရာစုနှစ် မြင့်မြတ်သော ရောမ လက်နက် နိုင်ငံတော်ခေတ် ဧကရာဇ်တစ်ပါး ဖြစ်ပြီး ဂျေရုဆလင်မြို့ကို သိမ်းပိုက်ထားသည့် မူဆလင်တို့ကို ကရူးဆိတ် စစ်ပွဲ ဆင်နွှဲခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ ယခုအခါတွင် ဘော်ရှီ ဗစ်များနှင့် ရေဝတီတို့ကို 'တိတ္ထိများ' ဟု ယူဆသည့် ဟစ်တလာသည် ယင်း တို့ကို နှိမ်နင်းရန်အတွက် ဥရောပတွင် တစ်ခါမျှ မရှိဖူးသေးသည့် အတိုင်းအတာ ဖြင့် သူ့စစ်ဆင်ရေးကို စတင်ခဲ့သည်။ ဥရောပ အရှေ့ပိုင်းတွင် မည်သို့မည်ပုံ တိုးကွဲစဉ် ဆင်နွှဲရမည် ဆိုသည်နှင့် ပတ်သက်၍ ဟစ်တလာက ဤစစ်ပွဲကြီးကို 'မကြံဖူးသော၊ သနားညှာတာမှုကင်းသော၊ နောက်မတွန့်သော ပြင်းထန်မှုမျိုးဖြင့် ဆင်နွှဲရမည်' ဟု ညွှန်ကြားခဲ့သည်။

ထိုစစ်ပွဲကြီးတွင် ဟစ်တလာ၏ အစုလိုက် အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်မှု အတိုင်း အတာ အပြည့်အစုံကိုမူ မည်သည့်အခါတွင်မျှ အပြည့်အစုံ အထောက်အထား ရနိုင်တော့မည် မဟုတ်။ သို့ရာတွင် ဂျာမန် စစ်သားတို့က မြို့ရွာများကို ပြာပုံ အတိဖြစ်အောင် မီးရှို့ ဖျက်ဆီးခဲ့ကြပုံ၊ ဆိုဗီယက် အရပ်သားများနှင့် ကလေးငယ် များအား သတ်ဖြတ်ခဲ့ကြပုံတို့မှာမူ သာဓကတွေ မရေတွက်နိုင်အောင် ရှိနေသည်။ စာရင်းတစ်ခု အဆိုမှာမူ ကြောက်စရာပင် ကောင်းနေသည်။ ထိုစာရင်းအရ ဂျာမန် တို့လက်တွင် သေဆုံးခဲ့ရသည့် ဆိုဗီယက် သုံးပန်းပေါင်းမှာ ၃ ဒသမ ၃ သန်း

ရှိပြီး ယင်းတို့မှာ ဆိုဗီယက် သံ့ပန်းအားလုံး၏ ၅၈ ရာခိုင်နှုန်း ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ဗြိတိသျှနှင့် အမေရိကန် သံ့ပန်းများမှာမူ ၄ ရာခိုင်နှုန်းသာ သေဆုံးခဲ့ကြ ရသည်။

ဆိုဗီယက်တို့နှင့် သေရေးရှင်ရေးတိုက်ပွဲသည် လေးလမျှသာမက လေးနှစ် ကြာခဲ့သည်။ လီနင်ဂရက်နှင့် မော်စကို တိုက်ပွဲများသည် သွေးအတိ လွမ်းသော စစ်မြေပြင်များ ဖြစ်ခဲ့ကြသည်။ မော်စကိုက 'မဟာမျိုးချစ်စစ်ပွဲကြီး' ဟု ခေါ်ခဲ့သည့် ထိုစစ်ပွဲကြီး အတွင်းတွင် လူ ၂၇ သန်းတို့ သေဆုံးခဲ့ကြရသည်။ ထို စစ်ပွဲကြီး၏ ကြောက်မက်ဖွယ်များသည် နောင် လာမည့် ဆယ်စုနှစ်များ အတွင်းတွင် ဆိုဗီယက်ယူနီယံ၏ ရှေ့ရေးကို ပုံသွင်းပေးလိုက်သကဲ့သို့ ရှိသည်။

ထို ပုံသွင်းမှုသည် ထိုစဉ်ကတည်းကပင် စစ်မြေပြင်တွင် အစပြုခဲ့သည်။ ဂျာမန် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာတို့၏ အစီရင်ခံစာအရ 'ဆိုဗီယက် တပ်နီတပ်သားတို့သည် ဂျာမန်တို့ အဖမ်းခံရမည်ကို ကြောက်ရွံ့သည့်အတွက် ရန်သူ၏ ခုခံမှုသည် ပြင်းထန် သည်ထက် ပြင်းထန်လာနေသည်' ဟု ဖော်ပြခဲ့သည်။

ဘာလင်ကို တန်ပြန် ထိုးစစ်ဆင်လာသည့် ကာလတစ်လျှောက်လုံးတွင် ဆိုဗီယက် တပ်နီတော်သည် လုယက်ခြင်း၊ အဓမ္မကျင့်ခြင်းဖြင့် ဂျာမန်တို့၏ ရက်စက်မှုကို ပြန်၍ လက်စားချေခဲ့သည်။ ဤသို့ဖြင့် ထိုအမာရွတ်သည်လည်း ဂျာမန်တို့၏ စိတ်ဓာတ်တွင် ဖျောက်ဖျက်မရအောင် စွဲထင် ကျန်ရစ်ခဲ့ပြန်သည်။

စစ်ပြီးကာလတွင် ဂျာမနီ အပေါ်တွင် ထားရှိသော ဆိုဗီယက်ယူနီယံ၏ သဘောထားသည် စစ်ကာလတွင် ဆိုဗီယက်တို့ တွေ့ကြုံခံစားရသည့် အဖြစ်အပျက် များနှင့် မည်မျှ သက်ဆိုင်ခြင်း ရှိ မရှိကိုမူ မည်သူမျှ မပြောနိုင်။ သို့ရာတွင် သဲလွန်စများကား ရှိနေသေးသည်။ ဗြိတိသျှနှင့် အမေရိကန်တို့က ပထမ ကမ္ဘာစစ် အပြီး ဗာဆိုင်း စာချုပ် အတွေ့အကြုံကိုယူကာ စစ်လျော်ကြေးများဖြင့် ဂျာမနီကို ချွတ်ချုံ့ကျဘဝသို့မရောက်အောင်သတိထားခဲ့ကြသည့်တိုင် ဆိုဗီယက်တို့ကမူ သူတို့ သိမ်းပိုက်ထားသော ဇုန်နယ်မြေအတွင်းမှ ကုန်ထုတ်လုပ်ရေး စွမ်းအား လေးပုံတစ်ပုံအထိ သယ်ယူနိုင်သမျှကို သယ်ယူသွားခဲ့ကြသည်။ စစ်ပြီးခေတ် အရှေ့ဂျာမနီတွင် စီးပွားရေး တိုးတက်မှုများကို မလုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့ခြင်းမှာ ထို အချက်ကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု ဘောဂဗေဒ ပါရဂူများက ထောက်ပြခဲ့ကြသည်။

ထို့ပြင် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်မဟာမိတ်များအကြားတွင် တင်းမာမှုများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ခြင်းမှာ ပေါ့စဒမ် ကွန်ဖရင့်တွင် သဘောတူထားသည့်အတိုင်း ဆိုဗီယက် တို့က မဟာမိတ်တို့ သိမ်းပိုက်ထားသော အနောက်ပိုင်းဇုန်နယ် (အနောက်ဂျာမနီ)

မှ စစ်လျော်ကြေးများကို တောင်းဆိုနေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထိုပြဿနာ အပါအဝင် ဆက်စပ်နေသည့် ပြဿနာများကြောင့် စစ်အေးသည် အရှိန်ပြင်း လာကာ ဂျာမနီသည်လည်း ကာလကြာရှည်စွာ နှစ်ခြမ်း ကွဲသွားခဲ့ရသည်။ အရှေ့ ဂျာမနီသည် မလှုပ်သောအောင် အတုပ်အနှောင် ခံခဲ့ရကာ မော်စကို၏ ဝါဆော စာချုပ်ဝင် အခြေအရံ နိုင်ငံများ၏ စစ်စခန်းတစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ဘူဒါပက်စ် နှင့် ပရတ်တို့တွင် ပုန်ကန်ထကြွမှုကို နှိမ်နင်းခြင်း မခံရမီ ပဝေသဏီ ဖြစ်သော ၁၉၅၃ ခုနှစ် ဇွန်လ ၁၇ ရက်နေ့တွင် အရှေ့ဂျာမနီ ကန့်ကွက် ဆန္ဒပြသူများကို ဆိုဗီယက် တပ်သားများက ပစ်ခတ်ခဲ့ကြသည်။ သမိုင်းဖြင့် ပြည့်နှက်နေသော ရက်သတ္တနှစ်ပတ် အတွင်းက အောက်မေ့ သတိရစရာ ရက်တစ်ရက် ဖြစ်နေ သည်။

သမ္မာကျမ်းစာအလိုအရဆိုလျှင် အနှစ် ငါးဆယ်ပြည့်၊ သို့မဟုတ် ငါးဆယ်ပြည့်သည် ကိုယ့်အကြွေးဟောင်းများကို ပြန်လည် သတိ ရရမည့်အချိန် ဖြစ်သည်။ ဘာဘာရီဆာ စစ်ဆင်ရေးတွင် ကျူးလွန်ခဲ့သော ရက်စက်မှုများကို ယခုအချိန်တွင် ခွင့်လွှတ်နိုင်မည် ဆိုသည့်အချက်ကို ဂျာမနီတွင်ရော ဆိုဗီယက် ယူနီယံတွင်မှာပါ မည်သူကမျှ အငြင်းပွားကြမည် မထင်ပါ။

သို့ရာတွင် ကျူးကျော်မှု အနှစ်ငါးဆယ်ပြည့် အထိမ်းအမှတ်ကို ပထမဆုံး စတင်ကျင်းပသူမှာ ဂျာမနီဖြစ်ပြီး ထိုဂျာမနီသည် အတိတ်မှ ကြွေးကို တိုင်းပြည် နှစ်ခြမ်းကွဲခံ၍ ပေးနေရသော ဂျာမနီ မဟုတ်တော့ဘဲ စည်းလုံး ညီညွတ် သည့် ဂျာမနီ ဖြစ်သည် ဆိုသည့် အချက်ကိုကား သတိပြုထားဖို့ လိုပါသည်။

[နွယ်နီမဂ္ဂဇင်း၊ ၁၉၉၁၊ စက်တင်ဘာ]

တောင်ထိပ်ပေါ်က သမ္မတနိုင်ငံ

လက်ဘနွန် (၁၈၆၀-၁၉၁၈)

တောင်ပေါ်ရွာများတွင် အစုလိုက် အပြုံလိုက် သတ်ပွဲများ ဖြစ်နေသည်။ တစ်နေရာတွင်မူ ၇ နှစ်သားမှ အသက် ၇၀ အတွင်း ယောက်ျားမှန်သမျှကို သတ်ပစ်ရမည်ဟု အမိန့် ထုတ်ထားသည်။ နေရာအနှံ့တွင် အလောင်းတွေ ပြန့်ကျဲလျက်။ ထွက်ပြေးလာသူများမှာလည်း အစာငတ်မွတ်ခြင်းနှင့်ရောဂါဖိစီးမှုကြောင့် တဖြုတ်ဖြုတ်သေကုန်ကြသည်။ လူသတ်ပွဲ သတင်းများသည် ဥရောပသို့ ရောက်လာကာ စာနာမှု၊ အကူအညီနှင့် အဆုံးစွန်အားဖြင့် ကြားဝင် စွက်ဖက်မှုကို လက်ယပ်ခေါ်နေသကဲ့သို့ ရှိသည်။ အင်အားကြီး နိုင်ငံများသည် ထိတ်လန့်ကြောက်ရွံ့နေသော ဒုက္ခသည်များအတွက် နယ်မြေတို့ကို ဖဲ့ယူကြကာ ဘေးမဲ့ဒေသလေး တစ်ခု ဖန်တီးပေးကြသည်။ ထို ဘေးမဲ့ဒေသကလေး၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို အာမခံကြသည်။ ထိုနယ်မြေကို အုပ်စိုးရန် အကြီးအကဲ တစ်ဦးကို တင်မြှောက်ပေးကြသည်။

ထိုအဖြစ်အပျက်သည် ၁၉၉၁ ခု အီရတ်ပြည်တွင် မဟုတ်ပါ။ ၁၉၉၁ ခု ကာဒ် လူမျိုးစုတို့၏ ပြဿနာ မဟုတ်ပါ။

အချိန်မှာ ၁၈၆၀ ခုနှစ်။ နေရာက လက်ဘနွန် တောင်ထိပ်။ နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းခံနေရသည့် လူမျိုးများမှာ ခရစ်ယာန် ဘာသာဝင် မာရွန်နိုက် လူမျိုးစုများ ဖြစ်ပြီး၊ ဖိနှိပ်နေသည့် လူမျိုးစုမှာ ဒရစ် လူမျိုးစုများ ဖြစ်သည်။ သူတို့ နှစ်ဦးစလုံးသည် လူမျိုးစုများသာ ဖြစ်ကြသည်။ သို့ရာတွင် ထိုအဖြစ်အပျက်သည် ၁၉၉၁ ခု အီရတ်နှင့် ကာဒ်လူမျိုးစုတို့ ဖြစ်ပျက်နေသည့် အဖြစ်အပျက်များနှင့် တူနေကြသည်။

ယခုကဲ့သို့ပင် ထိုစဉ်ကလည်း နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းသည် နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းခံနေရသည့် လူမျိုးစုတစ်ခုကို အကာအကွယ်ပေးရန် ကြိုးစားခဲ့သည်။

အခုအချိန်တွင် နိုင်ငံကြီးများ၏ အကာအကွယ် ပေးခြင်း ခံခဲ့ရသော ကားဒ် လူမျိုးစုတို့သည် သီးခြား ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့ကြ သကဲ့သို့ ထိုစဉ်ကလည်း နိုင်ငံကြီးများ၏ ကာကွယ်မှုကို ခံခဲ့ကြရသော မာရွန် နိုက် ခရစ်ယာန် လူမျိုးစုတို့သည် သူတို့ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ပေးရန် တောင်းဆို ခဲ့ကြသည်။

သို့ဖြင့် လက်ဘနွန်တောင်ထိပ်ပေါ်တွင် မာရွန်နိုက်ခရစ်ယာန်လူမျိုးစု တို့၏ တိုင်းပြည်ကလေးတစ်ခုပေါ်လာကာ ထိုတိုင်းပြည်ကလေးကို လက်ဘနွန်ဟု ခေါ်ခဲ့ကြသည်။

ယနေ့ခေတ် သံတမန်ဗေဒသည် လက်ဘနွန် တောင်ထိပ်ပေါ်က လက် ဘနွန် သီးခြားပြည်နယ် သမ္မတနိုင်ငံကလေး၏ သင်ခန်းစာကိုမူ သတိထားမိကြပါ လိမ့်မည်။ ထိုပြည်နယ်ကလေးသည် ၁၈၆၁ ခုနှစ်တွင် အော်တိုမင် အင်ပါယာမှ၊ ခွဲထွက်လာကာ ပြည်နယ် သမ္မတနိုင်ငံကလေး ဖြစ်လာခဲ့သည်။ တရားဝင် အားဖြင့် ကွန်စတင်တီနိုပယ်မြို့တွင်ရှိသည့် စူလတန် ဘုရင်က ခန့်အပ်သော ဘုရင်ခံချုပ်တစ်ဦးက အုပ်ချုပ်သည်ဟု ဆိုသော်လည်း လက်ဘနွန်သည် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်သည့် လွတ်လပ်သော သမ္မတနိုင်ငံကလေး ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ထို သမ္မတ နိုင်ငံကလေး၏ တည်မြဲမှုကို ပြင်သစ်၊ ဗြိတိန်၊ ရုရှား၊ တူရကီ၊ ပရပ်ရှား၊ ဩစထရီးယား၊ အီတလီ စသည့် နိုင်ငံကြီးများက အာမခံကြသည်။ လွန်စွာ အပြောင်းအလဲမြန်ပြီး အန္တရာယ်များသည့် ဒေသမှ ထို သမ္မတနိုင်ငံကလေးသည် ရာစု တစ်ဝက်ကြာမျှ ငြိမ်းချမ်းသာယာ၍ စည်ပင်ဝပြောသော နိုင်ငံကလေး တစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့်ပင် 'လက်ဘနွန် တောင်ထိပ်မှာ ဆိတ်ခြံတစ်ခြံ လောက် ပိုင်ခဲ့ရင် ကိုယ်စိတ်ချမ်းသာနေနိုင်တယ်' ဟု ဆိုစမှတ် ပြုကြသည်။

နိုင်ငံကြီးများ ကြားဝင်စွက်ခြင်း မပြုမီ ၁၉ ရာစု အလယ်လောက်တုန်းက လက်ဘနွန်ဟု ယခု ခေါ်နေသည့် နေရာကလေးသည် အလွန် ဆူပူထကြွသည့် နေရာကလေး ဖြစ်သည်။ ဇော်ဘွားများသည် ထိုနေရာကလေး တစ်ဝိုက်တွင် စစ်ခင်းခဲ့ကြသည်။ သူတို့ စစ်ခင်းသည့် အကြောင်းတရားတွေကလည်း စုံသည်။ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအရ မထိမဲ့မြင် လုပ်ခြင်းကြောင့် စစ်ခင်းကြသည်လည်း ရှိသည်။ နယ်မြေလုရင်း အချင်းပွား၍ စစ်ခင်းကြသည်လည်း ရှိသည်။ ဘာသာရေးကြောင့် စစ်ခင်းကြသည်လည်း ရှိသည်။ တစ်နည်းပြောရလျှင် ထို အကြောင်းပြချက် များနှင့် ရေရာခြင်း မရှိသော အခြား အကြောင်းပြချက်များဖြင့် ထိုနေရာကလေး တွင် စစ်ခင်းခဲ့ကြသည်။

ထိုဒေသတစ်ဝိုက်တွင် လူမျိုးစုတွေကလည်း စုံသည်။

ခရစ်ယာန်အယူကိုသက်ဝင်သည့် မာရွန်နိုက်လူမျိုးစုတို့က ရောမရှိ ပုပ်ရဟန်းမင်းကြီးထံသစ္စာခံကြသည်။ အစ္စလာမ်ဘာသာ ဂိုဏ်းတစ်ဂိုဏ်း ဖြစ်သော ဒရစ် လူမျိုးစုတို့က ဘာ ရာစု နှစ်က ပေါ်ထွန်းခဲ့သော ခါလစ်အယ်ဟာကင် စော်ဘွားကို အလ္လာဝင်စားသည်ဟု ယူဆကြသည်။ ရှိယတ် မူဆလင်တို့က မဟာမက်၏ သမက်ဖြစ်သည့် အလီနှင့် ဆွေစဉ်မျိုးဆက်တို့ကို ကိုးကွယ်ကြသည်။

၁၈၆၀ ခုနှစ်များတွင် ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်စ ပြုနေသော မာရွန်နိုက် လူမျိုးစု များသည် တောင်ပေါ်ရွာများမှ ဆင်းသက်လာခဲ့ကြကာ ဒရစ် လူမျိုးစုတို့ သိမ်းပိုက် ထားသော တောင်ပိုင်းရှိ မြေပြန့်လွင်ပြင်များသို့ တိုးဝင်လာခဲ့ကြသည်။ သို့ဖြင့် လူမျိုးစုများကြားတွင် အသေးအဖွဲ့ ရန်ပွဲကလေးများ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ထိုအသေးအဖွဲ့ ရန်ပွဲကလေးများသည် ကြီးမားသော ထိပ်တိုက် ပဋိပက္ခကြီးများ အဖြစ်သို့ ကူးစက် ပြန့်ပွားလာခဲ့သည်။ ၁၈၆၀ ခုနှစ်တွင်မူ မာရွန်နိုက် လူငယ် တစ်ယောက်နှင့် ဒရစ် လူငယ်ကလေး တစ်ယောက်တို့၏ ရန်ပွဲမှနေ၍ ပြည်တွင်း စစ်ပွဲတစ်ခုအဖြစ်သို့ ကျယ်ပြန့်သွားခဲ့သည်။ မာရွန်နိုက်ခရစ်ယာန်ဂိုဏ်း ခေါင်းဆောင်များသည် ဂရိ အော်သိုဒေါ့ ဘာသာဝင်များနှင့် ညီညွတ် ပေါင်းစည်းကာ လက်ဘနွန်ပြည်ကို ကြီးစိုးရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ကြသည်။

မူဆလင်ဘာသာဝင်ဒရစ်တို့က မာရွန်နိုက်တို့၏ ကြိုးပမ်းချက်ကို မကျေ မနပ် ဖြစ်နေကြသည်။ မခံမရပ်နိုင် ဖြစ်လာခဲ့ကြသည်။ 'ဒရစ် လူမျိုးစုတို့၏ အမျက်ဒေါသသည် နယ်နမိတ်အကန့်အသတ်မရှိတော့ပြီ' ဟု ထိုစဉ်က မှတ်တမ်း ဆရာ တစ်ဦးက ရေးခဲ့သည်။

အခြား မှတ်တမ်းဆရာတစ်ဦးကမူ 'ထိုစစ်ပွဲသည် ဘာသာရေး စစ်ပွဲ ဖြစ်သည်ဟု သူတို့က ဆိုကြ၏။ မည်သို့ဆိုစေ အကြောင်းမဟုတ်။ ကျွန်ုပ်တို့ ရွေးရမည်မှာ လက်ဘနွန်နိုင်ငံသည် သူတို့ပြည်လော၊ ကျွန်ုပ်တို့ပြည်လော ဆို သည့်အချက် ဖြစ်သည်' ဟု ရေးခဲ့သည်။

ဒရစ် လူမျိုးစုတို့သည် အော်တိုမင် အင်ပါယာမှ တူရကီ စစ်တပ်တို့၏ လက်နက်ထောက်ပံ့မှုကြောင့် အင်အားကြီးလာခဲ့ကြသည်။ ၁၈၆၀ ခုနှစ် ဧပြီလ နှင့် ဇူလိုင်လအတွင်းတွင် ဒရစ် လူမျိုးစုများသည် မာရွန်နိုက် ခရစ်ယာန် ဘာသာ ဝင် ၁၂၀၀၀ တို့ကို သတ်ဖြတ်ခဲ့ကြသည်။ မာရွန်နိုက် လူမျိုးစုများသည် ယနေ့ တိုင် ထိုလူသတ်ပွဲများအကြောင်းကိုပြောနေကြဆဲရှိသေးသည်။ ထိုစဉ်က သတင်းများသည် မြန်ဆန်ခြင်း မရှိ။ မာရွန်နိုက်တို့နှင့် ဒရစ်တို့၏ ပြည်တွင်း

တိုက်ခိုက်မှု သတင်းများသည် သြဂုတ်လထဲတွင် ဥရောပတိုက်သို့ ရောက်လာ ခဲ့သည်။

ဤတစ်ကြိမ်တွင်လည်း လူသတ်ပွဲ ဖြစ်ပွားပြန်သည်။ သည်တစ်ကြိမ် အသတ်ခံရသူများမှာ ဒမတ်စကတ်မြို့မှ ခရစ်ယာန်များ ဖြစ်သည်။ ခရစ်ယာန် များသည် ပြင်သစ်တို့ ပါဝင်ပတ်သက်လာအောင်သွေးဆောင်ခဲ့ကြသည်။ ပြင်သစ်တို့က လက်ဘနွန်တွင် တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေး တည်ထောင်ရန် ပြင်သစ် တပ်သား ၇၀၀၀ ကို ပေးပို့ခဲ့သည်။ စူလ်တန်အဗ္ဗဒူမဂျစ် ဘုရင်သည် ဥရောပ တိုက်သားတို့အား ဖယ်ရှားရန်အတွက် ပြင်သစ်တို့နှင့် ပူးပေါင်း ကြံစည်သူတို့ကို တွေ့ရှိလျှင် ထောင်ချ အပြစ်ပေးခဲ့သည်။ အချို့ကို သေဒဏ် စီရင်ခဲ့သည်။

အခြားသော ဥရောပနိုင်ငံများသည် ထိုဒေသတွင် ပြင်သစ်ဩဇာ လွှမ်းမိုး သွားမည် စိုးသည့်အတွက် ထိုနေရာကို စိတ်ဝင်စားလာခဲ့ကြသည်။ ဤတွင် ထိုဒေသတွင် အချင်းချင်း စစ်ပွဲဖြစ်လာမည် စိုးသည့်အတွက် ဥရောပနိုင်ငံများ သည် စေ့စပ် ညှိနှိုင်းကြရသည်။ ၁၈၆၁ ခု ဇွန်လ ၉ ရက်နေ့တွင် ဥရောပနိုင်ငံများ သဘောတူညီချက် ရသွားကာ အားနည်းစပြုနေသည့် အော်တိုမင် အင်ပါယာ သည် အလျှော့ပေးလိုက်ရကာ လက်ဘနွန် တောင်ထိပ်ကို ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး သမ္မတနိုင်ငံထူထောင်ရန် သဘောတူလိုက်ရသည်။

လက်ဘနွန်တောင်ထိပ် သမ္မတနိုင်ငံ၏ အကျယ်အဝန်းသည် ယခု လက်ဘနွန်နိုင်ငံ အကျယ်အဝန်းလောက်ပင် ရှိသည်။ ပင်လယ်ဆိပ်ကမ်းမြို့ ဖြစ်သည့် ဘောရွတ်၊ ဆီဒန်နှင့် တိုင်ယာမြို့များမှာ လက်ဘနွန်တောင်ထိပ် သမ္မတနိုင်ငံတွင် မပါဘဲ ကျန်ရစ်ခဲ့သည်။ ကွန်စတင်တီနိုပယ် (အော်တိုမင် အင်ပါယာ) ၏ သဘောတူညီချက်အရ လက်ဘနွန်တောင်ထိပ် သမ္မတနိုင်ငံ ဘုရင်ခံချုပ်မှာ ခရစ်ယာန်တစ်ဦး ဖြစ်ရသည်။ သူ့ကို ခန့်လိုလျှင်၊ သို့မဟုတ် နုတ်ပယ်လိုလျှင် ဥရောပနိုင်ငံများ၏ သဘောတူညီချက်ကိုယူရသည်။

လက်ဘနွန်တောင်ထိပ်သမ္မတနိုင်ငံ၏ ပထမဆုံးသော (မူတာစရစ်ခေါ်) ဘုရင်ခံချုပ်မှာ ဒါဝတ်ပါရှားဆိုသူ ဖြစ်သည်။ ဒါဝတ်ပါရှားသည် အာမေနီးယန်း သွေး ပါသည့်သူ ဖြစ်ပြီး အားကြီးမာန်တက် ဆောင်ရွက်နိုင်သော ဗျူရိုကရက် တစ်ဦး ဖြစ်သည်။ ယနေ့အထိ သူ နာမည်ထင်ရှားနေသည့် အကြောင်းတစ်ခုမှာ သူ့နာမည်ကို အစွဲပြု၍ ခေါ်ထားသော အမွှေးအကြိုင်ခတ် အသားလုံးနှင့် ကြက်သွန် တို့ ပြုလုပ်ထားသည် လက်ဘနွန် စားသောက်ဖွယ်ဟင်းလျာတစ်မျိုး၏ အမည် ကြောင့်လည်း ဖြစ်သည်။ လက်ဘနွန်တောင်ထိပ် သမ္မတနိုင်ငံငယ်သည် လော့ဘာ

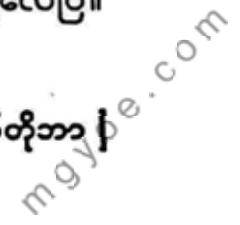
ကြီးလှသော အော်တိုမင် အင်ပါယာမှ အခွန်အကောက်များနှင့် ကင်းဝေးခဲ့ရ သဖြင့် တဖြည်းဖြည်း တိုးတက် စည်ပင်လာခဲ့သည်။ ပြင်သစ်၊ ဗြိတိသျှနှင့် အမေရိကန် သာသနာပြုများက ကျောင်းများ၊ ဆေးရုံများ ဖွင့်လှစ်ခဲ့ကြသည်။ လက်ဘနွန် အမျိုးသားတို့သည် တောင်နှင့် မြောက်အမေရိကတိုက်သို့ ပြောင်းရွှေ့ အလုပ်လုပ်ကြပြီး ရသည့်ငွေများကို မိမိတို့နိုင်ငံသို့ တင်ပို့ခဲ့ကြသည်။ သို့ဖြင့် လက်ဘနွန်တောင်ထိပ်နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးသည် ပိုမို တောင့်တင်းလာခဲ့သည်။

လက်ဘနွန်တောင်ထိပ် သမ္မတနိုင်ငံ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်သည် ပထမ ကမ္ဘာစစ် ဖြစ်ပွားလာသည့်အခါတွင် အဆုံးသတ်သွားခဲ့သည်။ ဥရောပတွင် ပဋိပက္ခ ဖြစ်ပွားနေသည်ကို အခွင့်ကောင်းယူကာ တူရကီတို့သည် ၁၉၁၅ ခုနှစ် တွင် လက်ဘနွန်တောင်ထိပ် သမ္မတနိုင်ငံကလေးကို ပြန်၍ သိမ်းယူခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် ၁၉၁၈ ခုနှစ်တွင် ပြင်သစ်က လက်ဘနွန်ကို ပြန်လည် ရရှိသွားခဲ့ သည်။ နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီးက 'မဟာလက်ဘနွန်' နိုင်ငံကို အုပ်ချုပ်ရန် ပြင်သစ်ကို အခွင့်အာဏာ ပေးခဲ့သည်။ မဟာလက်ဘနွန်မှာ ယနေ့ လက်ဘနွန် ပြည် တည်ရှိသည့် အကျယ်အဝန်းကို ခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

တောင်ပေါ်ရွာများတွင် နေခဲ့ကြသည့် မာရွန်နိုက် ခရစ်ယာန်တို့သည် လက်ဘနွန်တောင်ထိပ် သမ္မတနိုင်ငံအဖြစ်ကို ရခဲ့တုန်းက သူတို့ လိုချင်သည့် ဘေရွတ်၊ ဆီဒုန်၊ တိုင်ယာ စသည့် ဆိပ်ကမ်းမြို့များ ပါဝင်ခြင်း မရှိခဲ့သည့် အတွက် စိတ်ပျက်ခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် နောက်ပိုင်းတွင် နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီးက ထိုမြို့များကို ထည့်သွင်းကာ လက်ဘနွန်တောင်ထိပ် သမ္မတ နိုင်ငံကို ယနေ့ လက်ဘနွန်အဖြစ် ဖွဲ့စည်းထူထောင်ပေးခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့ရာ တွင် ထိုသို့ တိုးချဲ့ ထူထောင်ခဲ့သဖြင့် ထိုဒေသတွင် ပဋိပက္ခတွေ ပို၍ များလာ ခဲ့သည်။ လက်ဘနွန်တောင်ထိပ် သမ္မတနိုင်ငံ ဘဝတုန်းက အများဆုံး နေထိုင် သည့် လူဦးရေမှာ မာရွန်နိုက်ခရစ်ယာန်များ ဖြစ်သည်။ တိုးချဲ့ လက်ဘနွန် တွင်မူ ရှိယတ်နှင့် ဆွန်နီ မူဆလင်များနှင့် ဒရစ် လူမျိုးစုများ အများအပြား နေထိုင်လာခဲ့ကြသည်။

နောင် အနှစ်ငါးဆယ် ကြာသည့် ယနေ့အချိန်တွင်ကား လက်ဘနွန်တွင် နိုင်ငံရေးအစု၊ လူမျိုးရေးအစု၊ ဘာသာရေးအစုတွေ အကွဲကွဲဖြစ်ကာ ပြည်တွင်းစစ် ဖြစ်လာခဲ့သည်။

လက်ဘနွန်တွင် ပြည်တွင်းစစ် ဖြစ်လာခဲ့သည်မှာ ၁၆ နှစ် ရှိလေပြီ။ ယခုထက်ထိ မပြီးသေး။

လူမျိုးများကို မှောက်လှန်မွေ့နှောက်ခြင်း

(အရှေ့တောင် ဥရောပ ၁၉၁၉-၂၃)

အော်တိုမင် အင်ပါယာကြီး၏ နောက်ဆုံးနေ့များလောက်က ဗြိတိသျှနိုင်ငံရေး သုခမိန် လော့ဒ်ကာဇံက 'လူမျိုးများကို မှောက်လှန် မွေ့နှောက်ခြင်း' ဆိုသည့် စကားလုံး တစ်လုံးကို တီထွင် သုံးစွဲခဲ့ဖူးသည်။ ဥရောပ အရှေ့တောင်ပိုင်း (ဆာဗီးယား၊ ခရိအေးရှား၊ ဘော့စနီးယား စသည့် နိုင်ငံငယ်များ) အုံကြွမှုများကို ကြည့်၍ ထိုစကားလုံးကို တီထွင် သုံးစွဲခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ပထမ ကမ္ဘာစစ်ကြီး မတိုင်မီကလေးတွင် အရှေ့တောင် ဥရောပတွင် စုစည်းနေကြသော လူမျိုးများ၊ နိုင်ငံငယ်များသည် ပေါင်းစည်းထားရာမှ လျင်မြန်စွာ ပြိုကွဲလာနေကြသည်။ သာရေ့စ်နယ် အရှေ့ပိုင်း၊ မက်ဆီဒိုးနီးယားပြည်နယ်၊ ဘော့စနီးယားပြည်နယ် စသည်တို့မှ ခရစ်ယာန် ဘာသာဝင်တို့သည် မိမိတို့ အိုးအိမ်များကို စွန့်ကာ နယ်သစ် ပယ်သစ်သို့ ပြောင်းရွှေ့လာခဲ့ကြသည်။ သူတို့သည် ဘူလ်ဂေးရီးယား၊ မွန်တီနီဂရို စသည့် နေရာများသို့ ပြောင်းရွှေ့လာခဲ့ကြကာ သီးခြား ပြည်နယ် များကို ထူထောင်ခဲ့ကြသည်။ အလားတူပင် ဂရိ၊ ဘူလ်ဂေးရီးယား၊ ဆာဗီးယား နှင့် အခြားသော ဘော်လကန် တိုင်းပြည်များမှ မူဆလင်များသည်လည်း ထို ဒေသများကို စွန့်ခွာကာ အနာတိုလီယား စသည့် ပြည်များသို့ ဝင်ရောက်လာခဲ့ ကြသည်။

ဖဲထုပ်တစ်ထုပ်ကို ချာ၍ မွေ့လိုက်သကဲ့သို့ ဖဲချပ်များသည် အထက် အောက် နေရာပြောင်းကုန်ကြသည်။ ထိုသို့ ဥရောပ အရှေ့တောင်ပိုင်းတွင် လူမျိုး များ နေရာ ပြောင်းရွှေ့နေကြခြင်းကို ကြည့်၍ လော့ဒ်ကာဇံက 'လူမျိုးများကို မှောက်လှန် မွေ့နှောက်ခြင်း' ဆိုသည့် စကားလုံးကို တီထွင် သုံးစွဲခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ယင်းမှာ ပထမ ကမ္ဘာစစ်ကြီး မဖြစ်မီ ဆယ်စုနှစ်များက ဖြစ်သည်။

ယခုတစ်ဖန် ထိုသို့သော 'လူမျိုးများကို မှောက်လှန် မွေ့နှောက်မှုကြီး' သည် နောက်တစ်ကြိမ် ပေါ်ပေါက်လာပြန်သည်။

လွန်ခဲ့သည့် နှစ်နှစ်လောက်မှစ၍ လူမျိုး ခွဲခြားမှု၊ အကြမ်းဖက်မှုတို့ကို စိုးရိမ် ကြောက်လန့်သည့်အတွက် ဘူလ်ဂေးရီးယား ပြည်ထဲရှိ တူရကီ လူနည်းစု ထောင်ပေါင်း များစွာတို့သည် ဘူလ်ဂေးရီးယား ပြည်နယ်ကို စွန့်ခွာကာ တူရကီ ပြည်ထဲသို့ ဝင်လာမစဲ တသဲသဲ ဖြစ်နေကြသည်။ အော်တိုမင် အင်ပါယာနှင့် ဟက်စဗတ် အင်ပါယာ ခေတ်များကတည်းက အငြင်းပွားနေခဲ့ကြသော ယူဂိုဆလား ဗီးယား ပြည်ထဲရှိ ပြည်နယ်များမှ ဗရင်ဂျီ ဘာသာဝင် ခရစ်ယာန်တို့သည် ဆားဗီးယား လူမျိုးတို့၏ အရှေ့တိုင်း အော်သိုဒေါ့ ခရစ်ယာန် ဘာသာမှ ခွဲထွက်ကာ မိမိတို့၏ သီးခြားပြည်နယ်များကို ထူထောင်ရန် သွေးမြေကျ တိုက်ခိုက် နေကြသည်။ နယ်နိမိတ်များကို ပြန်လည် သတ်မှတ်ရန် တောင်းဆိုနေကြသည်။ သို့ဖြင့် ခရိုအေးရှားနှင့် ဆာဗီးယားတို့သည် လက်နက်ကိုင် ရင်ဆိုင်မှုအထိ ပြင်းထန် လာခဲ့ကြသည်။ မိမိတို့ ပြည်နယ်များရှိ အခြားသော လူမျိုးစုများကို နှင်ထုတ် နေကြသည်။ သတ်ဖြတ်နေကြသည်။

ခရိုအေးရှား ခေါင်းဆောင် တစ်ဦးကမူ ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ်များ တစ်ဝိုက်က မိမိတို့ပိုင် နယ်များတွင် လာရောက် နေကြသည့် လူမျိုးစုများကို ဂရိနှင့် တူရကီတို့ အပြန်အလှန် လဲလှယ်ကြသကဲ့သို့ ယခုလည်း ဆာဗီးယားနှင့် ခရိုအေးရှား ပြည်နယ်များထဲသို့ ရောက်နေကြသည့် လူမျိုးစုများကို အပြန်အလှန် အညီအမျှ လဲလှယ်သင့်သည်ဟု ပြောနေသည်။

ဥပမာအားဖြင့် ခရိုအေးရှား ပြည်နယ်ထဲတွင်ရှိသည့် ဆာဗီးယား လူမျိုးစု တစ်ထောင်နှင့် ဆာဗီးယား ပြည်နယ်ထဲရှိ ခရိုအေးရှား လူမျိုးစု တစ်ထောင်၊ အရေအတွက် အညီအမျှ လဲလှယ်ရန် ပြောနေသည်။

အရပ်ကလေးများကို လဲသကဲ့သို့ လူမျိုးခြင်း အပြန်အလှန် လဲလှယ်ကြ သည့် ကိစ္စသည် နှစ်ဆယ်ရာစုနှစ်၏ တီထွင်ချက် အသစ်တစ်ခု ဖြစ်သည်ဟု ဆိုရမည် ထင်သည်။ ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ်များတုန်းက ဂရိနှင့် တူရကီတို့ လူမျိုးခြင်း လဲခဲ့ကြသည့်အတွက် သမိုင်းတွင် အမည်းစက်တွေ စွန်းပေခဲ့ကြပြီ မဟုတ်လော။

မိမိတို့နယ်မြေထဲတွင်ရှိသည့် အခြားသော လူမျိုးစုများကို သူတို့၏ အိုးအိမ်များ၊ မြေယာများမှ မောင်းထုတ်ကာ တခြား နယ်မြေသို့ ပို့ဆောင်ရသည့် ကိစ္စသည် လွယ်သည့်ကိစ္စ မဟုတ်ပါ။ တစ်ဦးတစ်ယောက်၊ တစ်အိမ်တလေ ပြောင်းသည့် ကိစ္စမျိုးလည်း မဟုတ်ပါ။ ထောင်ပေါင်း သောင်းပေါင်း များစွာသော လူများကို သူတို့ကိုယ်ပိုင် ပစ္စည်းတွေ၊ ကျွဲနွား တိရစ္ဆာန်တွေနှင့်တကွ ပြောင်းရွှေ့ ပေးရသည့်ကိစ္စ ဖြစ်သည်။ ထိုအထဲတွင် လမ်းတစ်လျှောက်၌ မိမိတို့အား

ရန်မူနေကြသော ဌာနေ လူမျိုးတို့၏ မြို့ရွာများကို ဖြတ်သန်းသွားရသေးသည်။ သို့ဖြင့် ထိုသူများသည် လမ်းတစ်လျှောက်တွင် ငတ်ပြတ် သေကြေခဲ့ကြသည်။ ရောဂါဘယ ထူပြောခဲ့ကြသည်။ အချို့သည် သူတို့၏ ခရီးပန်းတိုင် မရောက်ခင် မှာပင် ကျဆုံးခဲ့ကြသည်။ အချို့သည် ခရီးပန်းတိုင်သို့ ရောက်သည့်တိုင် ငတ်ပြတ်ခြင်း၊ ရောဂါ စွဲကပ်ခြင်းတို့ကြောင့် လူစဉ်မမီတော့။ ပစ္စည်းဥစ္စာတို့ ဆုံးပါးခဲ့ရသဖြင့် ချွတ်ခြံကျ ဘဝမှ မတက်တော့။

၁၉၄၇ ခုနှစ်တုန်းက အိန္ဒိယနှင့် ပါကစ္စတန်တို့ ခွဲကြစဉ် ၁၂ သန်းမျှသော ဟိန္ဒူများ၊ ဆစ်ဘာသာဝင်များ၊ မူဆလင် ဘာသာဝင်များသည် အတိဒုက္ခ ကြီးစွာဖြင့် အိန္ဒိယပြည်မှ ပါကစ္စတန်သို့၊ ပါကစ္စတန်မှ အိန္ဒိယပြည်သို့ အပြန်အလှန် ပြောင်းရွှေ့ခဲ့ကြရသည်။ သို့ဖြင့် အပြောင်းအရွှေ့တွင် လူပေါင်း ငါးသိန်းကျော် သေကြေ ပျက်စီးခဲ့ကြရသည်။

ဂရိနှင့် တူရကီတို့၏ လူမျိုးခြင်း အလဲအလှယ် လုပ်ကြသည့် ကိစ္စ သည်လည်း အလားတူ ကံကြမ္မာမျိုးနှင့် ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။ ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ်များ တစ်ဝိုက်တွင် နှစ်ပေါင်းနှစ်ထောင့်ငါးရာခန့်ကတည်းက နေထိုင်ခဲ့ကြသော ဂရိ လူမျိုးစုများသည် မိမိတို့ လက်ထက်အထိ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် နေထိုင်ခဲ့ရာ၊ ခေါင်းချခဲ့ရာ တူရကီပြည်ကို စွန့်ခွာကာ ဂရိပြည်ထဲသို့ ပြောင်းလာခဲ့ကြရသည်။ ၁၉၁၉ ခုနှစ်တွင် ဂရိတို့က တူရကီပြည်ကို ဝင်တိုက်သည့်အခါတွင် တူရကီတွင် ရောက်နေသည့် ဂရိ လူမျိုးတို့သည် မနေရဲကြတော့ဘဲ ဂရိပြည်ထဲသို့ ထောင် သောင်း ချီ၍ ပြေးလာခဲ့ကြရသည်။ သို့ရာတွင် အတာတပ် ခေါင်းဆောင်သည့် တူရကီပြည်က ဂရိတို့ ကျူးကျော်မှုကို တွန်းလှန်ခဲ့သည်။ ဤတွင် တူရကီပြည် ထဲသို့ ဝင်ရောက်သွားသည့် ဂရိ လူမျိုးများနှင့် ဂရိ စစ်တပ်များသည် ပြန်ဆုတ်လာခဲ့ကြပြန်သည်။ တူရကီတပ်များသည် ဂရိမြို့များသို့ ရောက်လာ ခဲ့ကြကာ သူတို့တိုင်းပြည်အား ဂရိတပ်တို့က လုယူခဲ့ကြသလို ဂရိလူမျိုးများ၏ ဥစ္စာပစ္စည်းတို့ကိုလည်း ပြန်၍ လုယူခဲ့ကြပြန်သည်။ ဆမာနာ (ယခု အစ္စမီးယား) မြို့တွင် ဂရိလူမျိုး နှစ်သိန်းတို့သည် သူတို့ကို လာကယ်မည့် သင်္ဘောများကို စောင့်နေကြရသည်။ သို့မဟုတ်လျှင်လည်း သူတို့ကို လာသတ်မည့် တူရကီ တို့ကို စောင့်ဆိုင်းနေကြရသည်။ တူရကီတို့သည် လုယက်ကြသည်။ အမျိုးသမီး များကို အဓမ္မကျင့်ကြသည်။ သို့ဖြင့် ထောင်ရာပေါင်း များစွာသော ဂရိလူမျိုး တို့သည် အစ္စမီးယားတွင် အသတ်ခံခဲ့ကြရသည်။ ယင်းရှခင်းကို မြင်ခဲ့ရသည့် အမေရိကန်လူမျိုး ချားလ်စ်ဟောင်းလင်းက 'ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သော မွန်ဂို စစ်ဘုရင် တာမာလိန်း၏ နှလုံးသားကို နွေးထွေးစေမည့် ရှခင်း' ဟု ရေးခဲ့သည်။

ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်တုန်းက ပြင်သစ်၊ အမေရိကန်နှင့် ဗြိတိသျှတပ် သောင်းပေါင်း များစွာတို့သည် ဒန်းကတ် ကမ်းခြေမှ ဆုတ်ခွာခဲ့ရသည့်နည်းတူ ထိုစဉ်ကလည်း ဗြိတိသျှနှင့် အမေရိကန် ဖျက်သင်္ဘောများနှင့် ရေဝင်နေသော တံငါလှေများသည် ဂရိ ဒုက္ခသည် ထောင်ပေါင်း များစွာတို့ကို လုံခြုံရာသို့ ရွှေ့ပြောင်းပေးခဲ့ကြရသည်။ မသေမပျောက် ရောက်လာသူတို့သည် ဟာလာဟင်းလင်း ဖြစ်နေသော ပင်လယ်ကမ်းခြေတွင် အမိုးအကာ မရှိဘဲ နေကြရသည်။ သူတို့အနက် အများစုသည် အနာရောဂါ စွဲကပ်လျက်၊ ဖျားနာလျက်။ ပထမအသုတ်အဖြစ် ဂရိလူမျိုးပေါင်း ၉၀၀,၀၀၀ တို့သည် ဂရိပြည်ထဲသို့ ပြေးဝင်လာခဲ့ကြသည်။ သူတို့အားလုံးတွင် အဝတ်အစားပင် ပြည့်ပြည့်စုံစုံ မရှိ။

ထိုစဉ်က ထိုဒုက္ခသည်များ ပြောင်းရွှေ့ရေးကို သွားရောက် ကြီးကြပ်ခဲ့ရသည့် နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီး၏ ကိုယ်စားလှယ် ဟင်နရီ မော်ဂင်သောက 'သင်္ဘောများ၊ လှေများ ပေါ်တွင် အူရောင်ငန်းဖျား ရောဂါနှင့် ကျောက်ကြီးရောဂါတို့ ကူးစက် ပျံ့နှံ့နေသည်။ သူတို့ကိုယ်ပေါ်တွင် သန်းကြီးမတွေ တစ်ခုတက်နေသည်။ အမျိုးသားတွေ၊ အမျိုးသမီးတွေ ကယောင်ကတမ်း ဖြစ်ကာ ရူးသွပ်နေကြသည်။ အချို့သည် သူတို့၏ ဆင်းရဲဒုက္ခများကို ပင်လယ်ထဲတွင် အဆုံးသတ်ရန်အတွက် သင်္ဘောပေါ်မှ ရေထဲသို့ ခုန်ချသွားခဲ့ကြသည်။ မသေမပျောက် ကျန်ရစ်ခဲ့သူတို့သည် အမိုးအကာ မရှိသော ပင်လယ်ကမ်းစပ်တွင် စုပြုံနေကြရသည်။ အချို့မှာ ရောဂါ စွဲကပ်လျက်။ အချို့သည် နာဖျားမကျန်း ဖြစ်သဖြင့် ကယောင်ကတမ်းဖြစ်လျက်။ ညစ်ပတ်ပေရေလျက်။ သူတို့တွင် ပိုက်ဆံမရှိ။ အစားအစာ မရှိ။ အဝတ်အထည်ပင် မရှိ' ဟု ရေးသား အစီရင်ခံခဲ့သည်။

တူရကီနှင့် ဂရိအစိုးရတို့သည် နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီး၏ ဖိအားပေးမှုကြောင့် ၁၉၂၃ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် လောဆိန်း ကွန်ဗင်းရှင်းကို လက်မှတ်ထိုးခဲ့ကြသည်။ ထို ကွန်ဗင်းရှင်းအရ ဘာသာရေးအရ ထိခိုက်နစ်နာမည့် သူများကို တစ်ဖက်နှင့် တစ်ဖက် အလဲအလှယ် လုပ်ရန် သဘောတူခဲ့ကြသည်။ ထို သဘောတူညီချက်အရ တူရကီက ဂရိပြည်မှ မူဆလင် လူဦးရေ ၃၅၀,၀၀၀ ကို လက်ခံရမည်။ ဂရိက တူရကီပြည်မှ ပြောင်းလာမည့် အော်သိုဒေါ့ ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင် ၁ ဒသမ ၃ သန်းကို လက်ခံရမည်။ သို့ဖြင့် ဂရိပြည်သည် နှစ်အနည်းငယ် အတွင်းတွင် ရှိရင်းစွဲ လူဦးရေ၏ သုံးပုံတစ်ပုံ တိုးလာခဲ့သည်။ ထိုသူတို့ အားလုံးသည် မိမိတို့၏ နေအိမ်များကို စွန့်ခွာခြင်း မပြုချင်ကြ။ သို့ရာတွင် အလဲအလှယ် သဘောတူညီချက်အရ စွန့်ခွာခဲ့ကြရကာ နောက်ဆုံးတွင် ဆင်းဆင်းရဲရဲဖြင့် နိဂုံးချုပ်သွားခဲ့ကြရသည်။

သို့ဖြင့် ဂရိတို့၏ အသင်မြို့တော်နှင့် တူရကီတို့၏ ဆလိုနီကာမြို့တော် တို့သည် အသစ်ပြောင်းရွှေ့လာသည့် လူဦးရေကို နေရာချပေးရန် ကြိုးစားရင်း မြို့တစ်မြို့လုံးသည် ရွက်ထည်တဲများ၊ တဲကုပ်များဖြင့် ပြည့်နှက်လာခဲ့သည်။ အူရောင်ငန်းဖျားရောဂါနှင့် ကျောက်ကြီး ရောဂါကြောင့် တစ်နေ့လျှင် လူ ၁၀၀၀ လောက် သေနေကြသည်။ 'ထိုအထဲတွင် ကလေး အသေအပျောက်မှာ ပို၍ များနေပြီး လူကြီးတစ်ယောက်လျှင် ကလေး ငါးယောက်နှုန်း ဖြစ်နေသည်' ဟု အကဲခတ်တစ်ဦးက သတင်းပို့သည်။ နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီး၏ ခန့်မှန်းချက်အရ ဂရိပြည်ထဲသို့ ရောက်လာသည့် ဒုက္ခသည် အသေအပျောက်နှုန်းမှာ ၄၅ ရာခိုင်နှုန်းအထိ ရှိနေသည်။

ထိုမြို့တွင် ဂရိ၏ အခြေအနေမှာ လက်ခံရသည့် လူဦးရေ များသဖြင့် ပို၍ အကျပ်အတည်း တွေ့ရသည်။ တူရကီပြည်မှာမူ အနည်းငယ် သက်သာသည်။ ထို နှစ်နိုင်ငံစလုံးသည် မိမိတို့ လူမျိုးများ ပြန်လည် ရောက်ရှိလာသည့်အတွက် ပြည်တွင်းတွင် လူမျိုးစု ပေါင်းစည်းရေးကို လုပ်နိုင်ခဲ့ကြပါ၏။ သို့ရာတွင် တန်ဖိုးမှာ ကြီးလွန်းသည့်အတွက် နောက်တစ်ကြိမ် လူဦးရေ အလဲအလှယ်လုပ်ဖို့ ကိစ္စ အတွက် အလားအလာ မကောင်းပါ။

ယခု အရှေ့တောင် ဥရောပတွင် အလားတူ လူမျိုးစုများ၏ ပြောင်းရွှေ့မှုများ၊ မှောက်လှန် မွေနှောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်မည့် အလားအလာများကို တွေ့နေရပြန်လေပြီ။

[နွယ်နီမဂ္ဂစင်း၊ ၁၉၉၁၊ နိုဝင်ဘာ]

အမေရိကတိုက်ကို ဘယ်သူတွေ့ရှိသလဲ

အမေရိက (၁၄၉၂ - ၁၉၉၂)

ယခုဆိုလျှင် အမေရိကတိုက်ကို စတင် တွေ့ရှိခဲ့သည့် ခရစ္စတိုဖာကိုလံဘတ်စ်၏ ပထမ ရေကြောင်း ခရီးရှည်သည် အနှစ် ငါးရာ ပြည့်လေပြီ။ ထို အနှစ် ငါးရာ အတွင်း ကိုလံဘတ်စ်နှင့် ပတ်သက်၍ နောက်ထပ် မူရင်း အထောက်အထားတွေ ဘာတွေများ ရခဲ့ပါသနည်း။ ကိုလံဘတ်စ်သည် ဘယ်လို လူစားနည်း။ ကိုလံဘတ်စ် သည် ဘာတွေ တွေးခဲ့သနည်း။ ကိုလံဘတ်စ်သည် ဘာတွေ လုပ်ခဲ့သနည်း။

ယခုအထိကား ကိုလံဘတ်စ်နှင့် ပတ်သက်သော အထောက်အထားများ ဘာမျှ များများစားစား မတွေ့ရသေး။ ကိုလံဘတ်စ် ရေးခဲ့သည့်စာ၊ သို့မဟုတ် ကိုလံဘတ်စ် ပေးခဲ့သည့်စာ စသည်တို့ကိုလည်း နောက်ထပ် မတွေ့ရသေး။ ကိုလံ ဘတ်စ်သည် ပင်လယ်ခရီးဖြင့် လေးကြိမ် ထွက်ခဲ့ရာ ထိုလေးကြိမ်တွင် နစ်မြုပ် ပျက်စီးခဲ့သည့် ရွက်သင်္ဘောကြီးများထဲမှလည်း အထောက်အထား အသစ်တို့ကို ရှာ၍ မတွေ့ရသေး။ နောက်ဆုံး ရရှိသည့် အထောက်အထားများထဲတွင်မူ သူ၏ ရွက်သင်္ဘောကလေးတစ်စင်း ဖြစ်သော 'နီနာ' ကို မည်သို့ စပ်ပုံ၊ ရွက် မည်သို့ ဆင်ပုံ စသည်တို့ကို မှတ်သားထားသည့် စာရွက်စာတမ်းအချို့ တွေ့ရသည်။

၁၄၉၂ ခုနှစ်တွင် ကိုလံဘတ်စ်သည် ပျက်စီး နစ်မြုပ်သွားသော 'စန်တာ မာရီယာ' ရွက်သင်္ဘောမှ သင်္ဘောသား ၄၉ ယောက်တို့ကို သူတို့ဘာသာ ရှာဖွေ စားသောက်ရန် ဟေတီကျွန်းရှိ နာဗီဒက် ဆိပ်ကမ်းတွင် ချထားပစ်ခဲ့သည်။ သူ၏ ဒုတိယ ရေကြောင်းခရီးတွင် သူတို့ကို ပြန်ခေါ်ရန် ဟေတီသို့ ပြန်လာ သည့်အခါ၌ကား ထိုသင်္ဘောသားများအားလုံးမှာ လူကာယိုဌာနေလူမျိုးစု တို့၏ သတ်ဖြတ်ခြင်းကိုခံခဲ့ကြရလေပြီ။ အမေရိကတိုက်ရှိ ပထမဆုံးသော ထို စပိန် အမျိုးသား အခြေချသူတို့နှင့် ပတ်သက်၍ သုတေသန ပြုနေကြသည့် ရှေးဟောင်းသုတေသနသမားများသည် ဗင်းနစ်မြို့လုပ် မှန်ကွဲမှန်စများနှင့် ၁၅

ရာစုနှစ်က ဝက်တစ်ကောင်၏အရိုးများကို တူးဖော်တွေ့ရှိခဲ့ကြသည်။ သူ၏ ဒုတိယ ခရီးကာလ ဖြစ်သော ၁၄၉၃ ခုနှစ်တွင် ကိုလံဘတ်စ် တည်ထောင်ခဲ့သည့် ပထမဆုံးသော စပိန် ကိုလိုနီ ဖြစ်သည့် ဒိုမီနီကန် သမ္မတနိုင်ငံ အစွဘယ်လာ မြို့တွင်မူ မြို့ကွက်ဇယားပုံ၊ မြို့တွင် အသုံးပြုသည့် လက်မှုပစ္စည်းအချို့ (ယင်း တို့အထဲတွင် ကမ္ဘာသစ်တွင် ပထမဆုံးဟု ယူဆရသော လက်ဝါးကပ်တိုင် တစ်ခု တို့ ပါသည်။) နှင့် ကိုလိုနီ နယ်သစ်ရှာသူများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ တိုက်ခိုက်ကြသည့် အထောက်အထားများကို တွေ့ရသည်။

ယခု လောလောဆယ်တွင် ကိုလံဘတ်စ်၏ ခရီးစဉ်နှင့် ပတ်သက်၍ နောက်ထပ် တွေ့ရှိချက် အသစ်များကို မျှော်လင့်၍ မရနိုင်ဟု ပညာရှင်တို့က ဆိုကြသည်။ လောလောဆယ် မျှော်လင့်နိုင်သော အရာမှာ ပျောက်ဆုံးနေသော ကိုလံဘတ်စ်၏ ပထမ ခရီးနှင့် ပတ်သက်သည့် ရေကြောင်းခရီးစဉ် မှတ်တမ်း ဖြစ်သည်။ ယခုလောလောဆယ် ရှိနေသည့် ခရီးစဉ် မှတ်တမ်းမှာ ကိုလံဘတ်စ် ကွယ်လွန်ပြီးနောက်မှ စပိန်ဘုန်းတော်ကြီး ဘာတိုလိုမီ လာကက်ဆတ်က ဖြစ်သလို ဆွဲထားသည့် ရေကြောင်းပြ မှတ်တမ်း ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာသစ်တွင် စပိန်လူမျိုးတို့ ကိုလိုနီနယ်ပယ် ချဲ့ထွင်ခဲ့ခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ကျမ်းပေါင်းများစွာ ရေးခဲ့သည့် လာကက်ဆတ်သည် ရေကြောင်းကျွမ်းကျင်သူတစ်ဦး မဟုတ်။ ထို့ ကြောင့်ပင်လျှင် ကိုလံဘတ်စ်၏ သမိုင်းတွင်သော ခရီးစဉ်တွင် သူ၏ ရွက် သင်္ဘောစု ပတမဆုံး စတွေ့သည့် ကမ်းခြေသည် မည်သည့်ကမ်းခြေ ဖြစ်သည် ဆိုသည့်အချက်တွင် အတောမသတ်နိုင်အောင် အငြင်းပွားနေကြခြင်း ဖြစ်သည်။ သူ၏ ရွက်သင်္ဘောအုပ်စု ပထမဆုံးတွေ့သည့်ကုန်းမြေဟု ယူဆနိုင်သော နေရာ များထဲတွင် ဆန်ဆယ်ဗေဒိုး၊ ဂရင်းတပ်၊ အရှေ့ဆေကိုကျွန်းစု၊ ဆီမန်နာကေး၊ ကွန်ဆက်ရှင်းကျွန်းစုနှင့် အခြားသော ဒါဇင်ဝက်ခန့်ရှိ ကျွန်းစုများ ပါနိုင်သည်ဟု ယူဆရသည်။

ထိုမျှလောက် သိရုံဖြင့်ကား ကမ္ဘာကြီးသည် ကိုလံဘတ်စ်အကြောင်းကို သိနိုင်ဦးမည် မဟုတ်။ ထိုအတိုင်းဆိုလျှင် နောင်တွင်လည်း သူ့အကြောင်းကို ဘယ်တော့မျှ သိနိုင်ဖွယ် မမြင်။ ကမ္ဘာသစ်ကို ရှာဖွေတွေ့ရှိသူဟု ၁၉ ရာစုနှစ် ကတည်းက အသိအမှတ် ပြုခဲ့ကြသော ကိုလံဘတ်စ်၏ အထိမ်းအမှတ်ပွဲကို ၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင် ကျင်းပမည်ဆိုလျှင် မှားယွင်းနေသော အချို့ အချက်အလက် များကိုလည်း ချေဖျက်ပစ်ရပေလိမ့်မည်။ သို့မှသာ ထို အထိမ်းအမှတ်ပွဲသည် အဓိပ္ပာယ် ရှိပေလိမ့်မည်။ စပိန် ဘုရင်မကြီး အစွဘယ်လာသည် ကိုလံဘတ်စ်၏

ပထမ ရေကြောင်းခရီးအတွက် စရိတ်အဖြစ် သူ့လက်ဝတ် ရတနာများကို ရောင်းချ ခဲ့ရကြောင်း၊ 'စန်တာမာရီယာ' သင်္ဘောသည် သင်္ဘောသားများ အဖြစ် ထောင်ကျ အကျဉ်းသားများကို အသုံးပြုခဲ့ကြောင်း၊ ကိုလံဘတ်စ်သည် ကမ္ဘာကြီး လုံးသည် ဆိုခြင်းကို သက်သေပြရန်အတွက် ထိုခရီးကိုထွက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ကြောင်းဖြင့် မှားယွင်းသော အဆိုများ တစ်လျှောက်လုံး ရှိခဲ့သည်။ ယခု အနှစ် ငါးရာပြည့် အထိမ်းအမှတ်သည် ထိုအဆိုများကိုလည်း ချေဖျက်နိုင်ခြင်း မရှိသေး။

အနှစ် ငါးရာပြည့် အထိမ်းအမှတ်သည် ကိုလိုနီ အမေရိကတိုက်ကို ရှာဖွေ တွေ့ရှိရာတွင် စပိန်တို့၏ အခန်းကဏ္ဍ အရေးကြီးပုံကို ပို၍ ထင်ရှား လာစေနိုင်ကောင်းသည်ဟု ယူဆရသည်။ ယခုမူ ထိုအချက်သည် မှေးမှိန်လျက် ရှိကာ အမေရိကတိုက်ကို ရာလေး ကဲ့သို့သော သာသနာပြုများက တွေ့ရှိခဲ့ သည်ဟု ယူဆနေကြသည်။ ထို့ပြင် ကိုလံဘတ်စ်သည် ကာစတီလီယန် လူမျိုး၊ ကာတာလန်လူမျိုး၊ ကော်ဆီကန်ကျွန်းသား၊ မာဂျော်ကာကျွန်းသား၊ ပေါ်တူဂီ လူမျိုး၊ ပြင်သစ်၊ အင်္ဂလိပ်၊ ဂရိ သို့မဟုတ် အာမေနီယန် လူမျိုးဟု အမျိုးမျိုး ပြောဆိုနေကြသည်များကိုလည်း ရှင်းလင်းပေးနိုင်ဖွယ် ရှိသည်ဟု မျှော်လင့် ရသည်။

အမှန်အားဖြင့်မူ ကိုလံဘတ်စ်သည် အီတလီ လူမျိုးတစ်ယောက် ဖြစ် သည်။ သူသည် ၁၄၅၁ ခုနှစ်တွင် ဂျီနိုအာမြို့၌ မွေးဖွားပြီး ရက်ကန်းသည်တစ် ယောက်၏သား ဖြစ်သည်။ ကိုလံဘတ်စ်သည် သူ၏ မထင်ရှားသော မျိုးရိုး ဝီဇကို သဘောပေါက်သည်။ သူသည် သူ့မျိုးရိုးထဲတွင် ထင်ရှားကျော်ကြားသူ ဖြစ်ချင်သည်။ ထိုသို့ ဖြစ်ရန်အတွက် နည်းလမ်းမှာ ပင်လယ် ရေကြောင်းဖြင့် ခရီးသွားသည့်နည်း ဖြစ်သည်ဟု သူ ယူဆသည်။ ပထမသော် ကိုလံဘတ်စ် သည် ကုန်စည် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခြင်းဖြင့် သူ့ရည်ရွယ်ချက်ကို အကောင် အထည်ဖော်ရန် စိတ်ကူးသည်။

ထိုစဉ်က ဂျီနိုအာသည် အလွန် စည်ပင် ဝပြောသည့်မြို့ ဖြစ်သည်။ ကိုလံဘတ်စ်သည် ကုန်သွယ်ရေးကြောင်းသွားလာသူတစ်ဦးအဖြစ် မြေထဲပင်လယ် တစ်ဝိုက်ကို ရွက်လွှင့်ခဲ့သည်။ အာဖရိကတိုက် ဂီနီကမ်းခြေသို့ ရောက်ခဲ့သည်။ မြောက်ဘက်တွင် အိုက်စလင်း ကျွန်းစုအထိ ရောက်ခဲ့သည်ဟု ယူဆရသည်။ ၁၄၇၈ ခုနှစ်နှင့် ၁၄၈၇ ခုနှစ် အကြားတွင်မူ ကိုလံဘတ်စ်သည် ကြီးကျယ်သော စီမံကိန်းကြီးများကို စိတ်ကူးနေသည်ဟု ယူဆရသည်။ အရှေ့တိုင်းသို့ အရောက် သွားနိုင်ခဲ့လျှင် သူ့အဖို့ စည်းစိမ်ဥစ္စာ တိုးမည် ကျော်ကြားမည် သူကောင်းအပြု ခံရမည်ဟု သူ မျှော်လင့်ခဲ့သည်။

တွေ့ရှိသည့် အထောက်အထားများက ထိုအချက်ကို သက်သေခံနေကြသည်။

၁၄၉၂ ခုနှစ်တုန်းက 'စန်တာမာရီယာ' သင်္ဘောသည် အနောက်ဘက်ပင်လယ်လှိုင်းများထဲတွင် လူးလှိမ့်နေခဲ့သည်။ ကမ်းခြေကို အစအနမူ မမြင်ရ။ ဤတွင် သင်္ဘောပေါ်တွင် ပုန်ကန်ထကြွမှု အရိပ်နိမိတ်များကို မြင်နေရသည်။ လာကက်ဆတ်၏ မှတ်တမ်းအရ 'ကိုလံဘတ်စ်သည် သူ့ကိုယ်သူ လူစွမ်းကောင်းကြီးလုပ်ရန် ကြံစည်စိတ်ကူးနေသူ ဖြစ်ကြောင်း၊ သူ၏ ရူးသွပ်သော စိမ့်ကိန်းများကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် မိမိတို့၏ အသက်ကို စွန့်လွှတ်ရမည် ဆိုခြင်းမှာ ရူးသွပ်ရုံမျှမက ကိုယ့်ကိုယ်ကို သတ်သေခြင်း တစ်မျိုးဖြစ်ကြောင်း' ဖြင့် သင်္ဘောသားများက ကန့်ကွက်ကြသည်။ သူတို့သည် ကွန်ပါတစ်လက်ဖြင့် ခူဝံကြယ်ကို လိုက်ရှာနေသော ကိုလံဘတ်စ်အား ညအချိန်တွင် ဖမ်းပြီး သင်္ဘောပေါ်မှ ပင်လယ်ထဲသို့ ပစ်ချခဲ့ရန် ကြံစည်ခဲ့ကြသေးသည်။

ကိုလံဘတ်စ်၏ သက်ရှိပုံကို ကြည့်၍ ဆွဲထားသော ပုံတူကို ယခုအထိ မတွေ့ရသေး။ ယခု ဆွဲထားသည့် ပုံတူများမှာ နားကြားဖြင့် မှန်း၍ဆွဲထားသည့် ပုံတူများသာ ဖြစ်သည်။ ကိုလံဘတ်စ်သည် အရပ်ရှည်ရှည်၊ မျက်နှာရှည်ရှည်၊ အသားနီနီ၊ ဆံပင်နီနီနှင့်ဟု ဆိုကြသည်။ သူသည် ၁၄၈၄ ခုနှစ်တွင် စပိန်ပြည်သားအဖြစ် ခံယူခဲ့သည်။ ထို့နောက်တွင် သူသည် စာရေးရာမှာပင် အီတလီဘာသာကို အသုံးမပြုတော့ဘဲ စပိန်ဘာသာဖြင့်သာ ရေးသည်ဟု ဆိုသည်။ သူသည် စာအုပ်များကို ဖတ်ကာ အပျော်တမ်း ပထဝီ ပညာရှင်တစ်ဦး၊ ရေကြောင်းအတတ်ပညာရှင်တစ်ဦး ဖြစ်လာခဲ့သည်။ သူ့စာကြည့်တိုက်သည် ကြီးမားသည့် စာကြည့်တိုက်ကြီးတစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် သူ့မှတ်ချက်များ ရေးထားသည့် စာအုပ်ဆို၍ ယခုအထိ လေးအုပ်မျှသာ ကျန်တော့သည်။

ကိုလံဘတ်စ်သည် လက်တွေ့ကျသော ရေကြောင်းသွားလာသူ တစ်ယောက် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အတ္တလန်တိတ် သမုဒ္ဒရာကို ကူးရန်ကိစ္စမှာမူ ရှေး ပထဝီ ပညာရှင်ကြီးများ၊ ရေကြောင်း အတတ်ပညာရှင်များ၏ စာအုပ်များကို ဖတ်၍ ထိုစိတ်ကူးကို ရခဲ့ဟန်တူသည်။ (ယင်းတို့မှာ ပလင်နီ၊ စထရာဘိုနှင့် အထူးသဖြင့် တိုလေမီ စသူတို့ ဖြစ်သည်။) ထိုကျမ်းများကို ဖတ်၍ ကိုလံဘတ်စ်သည် သူ့အား လိုအပ်သော အကူအညီတို့ကို ချီးမြှင့်ထောက်ပံ့ရန် စပိန် ဘုရင် ဖာဒီနန်နှင့် အစ္စဘယ်လာ မိဖုရားတို့ထံ ပန်ကြားခဲ့သည်။ သူ့ရည်ရွယ်ချက်မှာ 'အင်းဒီးစ် ကျွန်းစုများကို ရှာဖွေရေးလုပ်ငန်း' ဟု အမည်ပေးခဲ့သည်။

ကိုလံဘတ်စ်က အနောက်ဘက်သို့ ရွက်လွင့်သွားခဲ့လျှင် တရုတ်ပြည်နှင့် ချိပန်ဂူ (ဂျပန်ကျွန်းစု) တို့ကို တွေ့လိမ့်မည်ဟု သူ ယုံကြည်သည်။ ထိုအချိန်က မည်သည့် သင်္ဘောမျှလည်း အာဖရိကတိုက်ကို ပတ်၍ အရှေ့တိုင်းသို့ မရောက် ကြသေး။ ကိုလံဘတ်စ်ကမူ အရှေ့တိုင်းကို အနောက်ဘက် (အတ္တလန်တိတ် သမုဒ္ဒရာ) မှ ဖြတ်သွားလျှင် ပိုနီးပြီး ပို၍ ခရီးတိုမည်ဟု ယူဆသည်။ သူ ပြောသည့် 'အင်ဒီးစ်ကျွန်းစု ရှာဖွေရေးလုပ်ငန်း' ဆိုသည်မှာ အမေရိကတိုက်ကို ရည်ရွယ်ပြောခြင်း မဟုတ်။ အမေရိကတိုက် ရှိသည် ဆိုခြင်းကိုလည်း သူ မသိ။ သူသည် တရုတ်နှင့် ဂျပန်တို့ကို ရှာဖွေနေခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ ကာရစ်ဗီယန် ကျွန်းစုသို့ ရောက်ပြီး အတန်ကြာသည်အထိ ထိုနေရာသည် တရုတ် သို့မဟုတ် ဂျပန်ဟု သူ ထင်နေဆဲ ဖြစ်သည်။ အမေရိကတိုက် ကမ်းခြေမှန်း သူ မသိသေး။

ကိုလံဘတ်စ်သည် ဘာသာတရား အလွန် ကိုင်းရှိုင်းသူဖြစ်ပြီး စည်းကမ်း လည်း အလွန်ကြီးသူ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ရုတ်တရက် ကြည့်လျှင် သူ့အပြုအမူ အနေအထိုင်သည် 'ဘဝင်မြင့်သည်' ဟု ထင်စရာ ရှိသည်။ ကိုလံဘတ်စ်သည် သေးဖွဲ့သူ တစ်ဦးလည်း ဖြစ်သည်။ အနောက်ဘက်ကမ်းခြေကို မြင်သည့် မည်သည့်သင်္ဘောသားကိုမဆို ဆုပေးမည်ဟုပြောထားခဲ့သည့်အတိုင်း ထို ကမ်းခြေကို သူ စမြင်သည့်အခါတွင် ထိုဆုကို သူ ရသင့်သည်ဟုလည်း ပြောခဲ့ဖူး သည်။ စပိန် ဘုရင်ထံသို့ တင်သွင်းသည့် သူ့အစီရင်ခံစာများမှာလည်း အလိမ် အညာတို့ဖြင့် ပြည့်နှက်နေသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ပထမ ရေကြောင်းခရီးမှ အပြန် တွင် သူသည် 'မယုံနိုင်လောက်အောင် များပြားသော ရွှေများနှင့် ဟင်းခတ် အမွှေးအကြိုင်တို့ရှိသည့် နေရာများကို တွေ့ခဲ့ပြီ' ဟု ဆိုသည်။ သို့ရာတွင် ထို အစီရင်ခံချက်ကြောင့် ကိုလံဘတ်စ်သည် ဒုတိယ ရေကြောင်းခရီးအတွက် စပိန် ဘုရင်ထံမှ သင်္ဘော ၁၇ စင်း ရရှိခဲ့သည်။ ကျွန်းစုများကို တွေ့ပြီး ပထဝီ တိုက် ကြီးဟု ထင်သောကြောင့် လမ်းမှားခဲ့သည်များလည်း ရှိသည်။

သို့ရာတွင် ရေကြောင်းလမ်းမှားမှုများ၊ ကြွားဝါမှုများ၊ လောဘများ၊ လိမ်ညာမှုများ၊ ကိုယ့်ကိုယ်ကို လှည့်စားမှုများသည် ထိုသို့သော စွန့်စားရှာဖွေရေး ခရီးများတွင် အဆန်း မဟုတ်ပါ။ တွေ့နေကျ ဖြစ်ပါသည်။ ကိုလံဘတ်စ်၏ အမှားများသည် ၁၆ ရာစု နှစ်တုန်းက ပစိဖိတ် သမုဒ္ဒရာထဲသို့ ရွှေရှာထွက်သော စွန့်စားရှာဖွေသူများ၏ အမှားထက် ပို၍ ဆိုးသည်ဟု မပြောနိုင်ပါ။ မည်သို့ပင် ဖြစ်စေ ကိုလံဘတ်စ်သည် အတ္တလန်တိတ် သမုဒ္ဒရာကို ကျော်ဖြတ်နိုင်ခဲ့ပြီး သူ ရှာဖွေခဲ့သည့် အာရှတိုက် (တရုတ်ပြည်နှင့် ဂျပန်ပြည်) တို့ကို မတွေ့ခဲ့ဘဲ

အနောက်ဘက်က အမေရိကတိုက်ကို တွေ့ရှိခဲ့သည်မှာကား အမှန်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

ယခုတလောတွင် ကိုလံဘတ်စ်အား အမေရိကတိုက်ကို ရှာဖွေတွေ့ရှိသူ အဖြစ် အသိအမှတ် မပြုသင့်ဟု ဆိုလာသံများကိုလည်း ကြားနေရလေရာ ထိုအသံများသည် စိတ်ဝင်စားစရာတော့ ကောင်းပါသည်။ သို့ရာတွင် ဤသည်မှာ ဘာမျှ မဆန်းပါ။ အမေရိကတိုက်ကို 'တွေ့ရှိသူ' ဟု ဆိုသူများ ကမ္ဘာတွင် အများအပြား ပေါ်ခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ မှန်ပါသည်။ အမေရိကတိုက်သို့ ပထမဆုံး ရောက်ခဲ့သည့် ဥရောပတိုက်သားများမှာ ဗိုက်ကင်းလူမျိုးများဖြစ်ပြီး လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း တစ်ထောင်လောက်က ဖြစ်ပါသည်။

အလေးအနက် စဉ်းစားစရာ မလိုသော်လည်း အမေရိကတိုက်ကို 'တွေ့ရှိခဲ့သည်' ဟု ဆိုသူ အခြားသူများလည်း ရှိပါသေးသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အိုင်းရစ် ရှေးဟောင်းပုံပြင်တစ်ခုတွင်ဆိုလျှင် စိန့်ဗရင်ဒန်နှင့် ဘုန်းတော်ကြီး အချို့တို့သည် ကမ္ဘာသစ်သို့ ရောက်လာခဲ့ဖူးသည်ဟု ဆိုပါသည်။ ၁၈၈၉ ခုနှစ်တွင် တင်နက်ဆီပြည်နယ်တွင် သင်္ချိုင်းတစ်ခုထဲမှ တွေ့ရသည့် ချီရိုကီ လူမျိုးတစ်ဦး၏ သင်္ချိုင်းစာမှာ ဟီးဘရူးဘာသာဖြင့် ရေးထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ယင်းမှာ အေဒီ နှစ်ရာစုတွင် ရောမလူမျိုးတို့ နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲသဖြင့် ထွက်ပြေးလာသော ရေဝတီတို့ ထားပစ်သည့် သင်္ချိုင်းစာဟု ယူဆကြပါသည်။ အချို့ကလည်း လေ မုန်တိုင်းမိသဖြင့် အနောက်ဘက်သို့ လွင့်လာသော ဂျပန် တံငါသည်များက အမေရိကတိုက်ကို တွေ့ရှိခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ဆိုကြပါသေးသည်။ အချို့ကလည်း ၁၅ ရာစုနှစ် အစတွင် စပိန်လူမျိုး ရေကြောင်းကျွမ်းကျင်သူ တစ်ယောက် ဘာဟားမား ကျွန်းစုသို့ ရောက်လာပြီး တွေ့ရှိခဲ့ကြောင်း၊ သူက စပိန်သို့ ပြန်သွားကာ သူ့မြေပုံနှင့် ခရီးစဉ်လမ်းကြောင်းကို ကိုလံဘတ်စ်အား ပေးပစ်ခဲ့ကြောင်း၊ ကိုလံဘတ်စ်သည် ထိုအကြောင်းကို လျှို့ဝှက်ထားကာ သူကိုယ်တိုင် ပထမဆုံး စတင်တွေ့လေဟန် လုပ်ခဲ့ကြောင်းဖြင့် ပြောကြပြန်သည်။ ထိုအတိုင်း ဆိုလျှင် နာကော မြေကြီးပေါ်မှ ရုပ်ပုံကြီးများကို ရေးဆွဲခဲ့သူများသည် အခြားသော ဂြိုဟ်များမှ ဂြိုဟ်သားများ ဖြစ်သည်ဟူသော စကားကိုလည်း လက်ခံရတော့မလို ဖြစ်နေသည်။

'ရှာဖွေတွေ့ရှိသူ' ဆိုသော စကား၏ အဓိပ္ပာယ်မှာ ရေမျောက်ကမ်းတင်ဘဝဖြင့် မတော်တဆ ရောက်လာပြီး အစအန ခြေရာလက်ရာမျှ မထားခဲ့ဘဲ ပြန်သွားခြင်းမျိုးကို ဆိုလိုခြင်း မဟုတ်ပါ။ အမေရိကတိုက်၏ ကမ်းခြေများသည်

လေကြောင်းနှင့် ရေစီးကြောင်းများ ဦးတိုက်သောနေရာ ဖြစ်သဖြင့် ဌာနေ မဟုတ်သော အခြား တိုင်းရင်းလူမျိုးများ ရေမျောကမ်းတင်ဘဝဖြင့် မတော်တဆ ရောက်မလာနိုင်ဟုမပြောနိုင်ပါ။ ရောက်လာကြမည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းသို့သော ရေမျောကမ်းတင်သမားတို့ကို ရှာဖွေသူ တွေ့ရှိသူဟု မပြောနိုင်ပါ။ ထိုရေကြောင်းခရီးကို အပြန်ပြန် အလဲလဲ သွားလာနိုင်မှသာလျှင် ရှာဖွေတွေ့ရှိ ခြင်း ဟူသော အနက်ပေါ်မည် ဖြစ်ပါသည်။ လူတစ်ယောက်သည် သိပြီးသား အရပ်တစ်ခုဖြစ်သော (က) ဒေသမှ မသိသေးသော (ခ) ဒေသသို့ သွား၏။ ထို့နောက် (က) ဒေသသို့ ပြန်လာ၏။ ထို့နောက် ထို (ခ) ဒေသသို့ ပြန်သွား နိုင်၏။ ထိုအခါမျိုးကျမှသာလျှင် ထိုသူကို ရှာဖွေတွေ့ရှိသူဟု ခေါ်သင့်ပါသည်။

၁၄၉၂ ခုနှစ်တွင် ကိုလံဘတ်စ်သည် ကမ္ဘာသစ်သို့ လမ်းကြောင်းသစ်တစ်ခု ရှာဖွေရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ထွက်လာခဲ့သည်။ ထိုလမ်းကြောင်း ထိုကမ္ဘာသစ်မှ နေ၍ သူသည် သူ့နေရပ် တိုင်းပြည်သို့ ပြန်လာနိုင်ရမည်ဟု ရည်ရွယ်ခဲ့၏။ သူ ရည်ရွယ်သည့်အတိုင်း သူနှင့်အတူ လူပေါင်းများစွာတို့သည် ထိုလမ်းကြောင်းနှင့် ထိုကမ္ဘာသစ်ကို အထပ်ထပ် အပြန်ပြန် သွားခဲ့ ပြန်ခဲ့ကြသည်။

ယင်းသည်သာလျှင် ရှာဖွေတွေ့ရှိမှု ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သူသည် ရှာဖွေတွေ့ရှိခဲ့သူ ဖြစ်သည်။

ရည်ညွှန်း။ Time, October 7, 1991.

[နွယ်နီမဂ္ဂဇင်း၊ ၁၉၉၁၊ ဒီဇင်ဘာ]

ယူကရိန်း ရွှေခေတ်လော ကြေးခေတ်လော

(ယူကရိန်း-ခရစ်နှစ် ၉၈၀ နှင့် နောက်)

ဘောလတစ် နိုင်ငံများ ဖြစ်သည့် လတ်ဗီးယား၊ လစ်သူယေးနီးယားနှင့် အက်စတိုးနီးယား နိုင်ငံတို့သည် လွတ်လပ်သွားကြလေပြီ။ ရှော်ဂျီယာ၊ မော်လဒါးဗီးယားနှင့် အခြား သမ္မတနိုင်ငံများသည် မော်စကို၏ ကြားဝင်စွက်ဖက်မှု မပါဘဲ ကိုယ့်လမ်းကိုယ် သွားနေကြလေပြီ။ သို့ရာတွင် ထိုအထဲတွင် ယူကရိန်း ပြည်နယ်လောက် ဆိုဗီယက်တို့၏ ထမ်းပိုးကို ခါချလိုသည့်စိတ် ပြင်းထန်သည့် ပြည်နယ်ဆို၍ တစ်ပြည်နယ်မှ မရှိသေး။ လွန်ခဲ့သည့်လကပင် ယူကရိန်း ပြည်နယ်သည် အခြားသော ဆိုဗီယက် သမ္မတနိုင်ငံ ခုနစ်ခုနှင့်အတူ ရုရှား ပြည်မကြီးတို့ ပူးပေါင်း၍ 'စီးပွားရေး သမဂ္ဂ' ဖွဲ့ရေးကို ငြင်းပယ်လိုက်လေပြီ။ ယူကရိန်းသည် ချမ်းသာသည့် ပြည်နယ်ကြီးတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ဆိုဗီယက် လူဦးရေ၏ နှစ်ဆယ်ရာနှုန်းတို့ နေထိုင်ရာဒေသလည်း ဖြစ်သည်။ ဆိုဗီယက်ယူနီယံတစ်ဝန်းလုံးတွင် ဂျူ၊ ကျောက်မီးသွေးနှင့်ကျောက်နီ အများအပြားထွက်ရာဒေသလည်း ဖြစ်သည်။

ယခု ထိုပြည်နယ်ကြီးသည်လည်း လွတ်လပ်သော နယ်တစ်နယ် ဖြစ်လာပေတော့မည်။ ယင်းမှာ ယူကရိန်း ပြည်နယ်သားတို့ ရာစုနှစ်ပေါင်းများစွာ မြင်မက်ခဲ့ကြသည့် အိပ်မက် ဖြစ်သည်။ လွတ်လပ်ရေး ရခြင်းသည် ကြီးမားသော အောင်မြင်မှုကြီးတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ယူကရိန်း ပြည်နယ်သည် နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံ အဖြစ်သို့ ရောက်အောင် ကြိုးပမ်းခဲ့ရာတွင် ပြင်းထန်သော အမျိုးသားရေး စိတ်ဓာတ်သည် ယူကရိန်း ပြည်သူတို့ အထဲတွင် အမြစ်တွယ်နေခဲ့သည်မှာ ကြာပြီ။ ယူကရိန်း ပြည်နယ်သည် ၁၉၁၇ ခုနှစ် အောက်တိုဘာ တော်လှန်ရေး ပြီးသည့် အချိန်ကလေးမှ အပ ၁၂ ရာစုနှစ်ကတည်းကပင် သီးခြားပြည်နယ် ဟူ၍ တစ်ခါမျှ မရှိခဲ့ဖူးသေး။ ယူကရိန်း ဟူသော အဓိပ္ပာယ်သည် 'နယ်ခြားမြေ' ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို ဆောင်ရာ ထိုအမည်ကလေးပင်လျှင် ၁၉ ရာစုနှစ်ကျမှ ရရှိခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ အခြားသော အမျိုးသားရေး လှုပ်ရှားမှုများကဲ့သို့ပင် ယူကရိန်း ပြည်နယ်

ဟူသည် စာချုပ်များ၊ နယ်စပ် မျဉ်းကြောင်းများ၊ အလံများကြောင့် ထိုအမည်ကို ရရှိခဲ့ခြင်း မဟုတ်။ ရိုးရာပုံပြင်များ၊ ဒဏ္ဍာရီများနှင့် သူရဲကောင်းများကြောင့် ပေါ်ထွက်လာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ယူကရိန်း အမျိုးသားရေး စိတ်ဓာတ်သည်လည်း ရာစုနှစ်ပေါင်းများစွာ ချေမှုန်းရန် ကြိုးစားနေကြသည့် အထဲမှ ယူကရိန်း သမိုင်း၊ ယူကရိန်း ယဉ်ကျေးမှုကြောင့် ရုန်းကန် တိုးထွက်လာခဲ့ရာမှ ခွန်အားကို ရရှိလာ ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ယူကရိန်း ပြည်နယ်သည် ခရစ်နှစ် ၉၈၀ က ကီယက်ဗန်ရပ်စ် မြို့ပြ နိုင်ငံအဖြစ် ပထမဆုံး စတင် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုမြို့ပြနိုင်ငံကို ခေါင်းဆောင်သူမှာ မင်းသားကြီး ဗလာဒီမာ ဖြစ်သည်။ ထိုစဉ်က ကီယက် ဗန်ရပ်စ် မြို့ပြနိုင်ငံ၏ အကျယ်အဝန်းမှာ ဆာလတစ် ပင်လယ်မှ ပင်လယ်နက် အထိ ရှိသည်။ ရုရှားပြည် ဟူ၍ အမည်တွင်လာခြင်းမှာ ကီယက်ဗန်ရပ်စ် ဟူ သော အမည်မှ ပေါ်ထွက်လာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုစဉ်က မြောက်ဘက် ဘော လတစ် ပြည်နယ်များနှင့် စကင်ဒီနေဗီယန်း တိုင်းပြည်များမှ ကုန်သည်များနှင့် တောင်ဘက် ဂရိနှင့် တူရကီ ပြည်များမှ ကုန်သည်များသည် မြစ်ကြောင်းအတိုင်း ထိုဒေသသို့ ရောက်လာခဲ့ကြကာ သားမွေး၊ ကောက်ပဲသီးနှံနှင့် အဖိုးတန် ဓာတ် သတ္တုများကို ရောင်းဝယ် ဖောက်ကားခဲ့ကြသည်။ ထိုခေတ်က ကီယက်ဗန်ရပ်စ် ၏ မြို့တော်ဖြစ်သော ကီယက်မြို့သည် ဥရောပတိုက်တွင် အချမ်းသာဆုံးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အထွန်းကားဆုံးသော မြို့ကြီးတစ်မြို့၊ ဘာသာရေး၊ အနုပညာနှင့် ပညာရေး ဗဟိုချက်မကြီး တစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က အခြားသော ဥရောပ မြို့တော်များ နိုင်ငံများသည် အမှောင်ခေတ်ကြီးထဲတွင် ရှိနေကြသေးသည်။

သို့ရာတွင် ၁၃ ရာစုနှစ်ထဲတွင်မူ အရှေ့ဘက်မှ မွန်ဂို စစ်သားအုပ်ကြီး များ ရွှေရောင် စုလစ်မွမ်းချွန်တို့ဖြင့် ပြီးသော ကီယက် မြို့ကြီးကို အပျက်အစီး ပုံကြီးအဖြစ်သို့ ပြောင်းပစ်ခဲ့ကြသည်။ ၁၇ ရာစုနှစ်တွင်မူ လက်နက်ကိုင် စွန့်စား ရေးသမားများနှင့် ပြည်ပသို့ ထွက်ပြေးနေကြသည့် ယူကရိန်း လူမျိုးများသည် ချမ်းသာသော်လည်း ဟာလာဟင်းလင်း ဖြစ်နေသော ဒနိပါး မြစ်ကြီး၏ အရှေ့ ဘက်ကမ်းသို့ ပြန်လည် ဝင်ရောက်လာခဲ့ကြသည်။ ထိုအခါကျမှသာလျှင် ယူကရိန်း ပြည်နယ်ကြီးသည် ခေတ်သစ်တစ်ခု ဆန်းလာခဲ့သည်။ ထိုလူစုများသည် ကော့ ဆက် လူမျိုးများ ဖြစ်လာခဲ့ကြသည်။ (ကော့ဆက် ဟူသည် အဓိပ္ပာယ်မှာ ကဇက် ဟူသော တူရကီ စကားမှ ဆင်းသက်လာခြင်း ဖြစ်ပြီး ‘လွတ်လပ်သော တိုက် ခိုက်သူ’ ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။)

ကော့ဆက် တို့သည် တိုက်ရည်ခိုက်ရည် ကျွမ်းကျင်သူများ ဖြစ်သည့် အလျောက် ထိုဒေသကို ရာစုနှစ် တစ်ခုနီးပါးမျှ ကြီးစိုးထားနိုင်ခဲ့ကြသည်။ ထိုကာလများ အတွင်းတွင် ကော့ဆက်တို့သည် ရုရှား လူမျိုးများ၊ တူရကီ လူမျိုးများ၊ ပိုလန် လူမျိုးများ၊ ကရိုင်းမီးယန်း တာတာ လူမျိုးများနှင့် နယ်မြေလှစစ်ပွဲများ မကြာခဏ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ကြသည်။ ကော့ဆက် လူမျိုးများသည် သတ္တိကောင်းသလောက်၊ ကိုယ့်ကိုယ်ကို ယုံကြည်မှုရှိသလောက် ရန်သူများအပေါ်တွင် လည်း ရက်စက်ကြသည်။ သူတို့သည် တာတာများ၊ တူရကီများ၊ ပိုလန် မှူးမတ်များနှင့်တကွ ရေဝတီများကိုလည်း မကြာခဏ ဆိုသလို သတ်ဖြတ်ခဲ့ကြသည်။

ယူကရိန်း ကော့ဆက်တို့၏ သူရဲကောင်းမှာ ဗိုဒန်ကမယ်နစ္စကီ ဖြစ်သည်။ သူသည် ၁၆၄၈ ခုနှစ်တုန်းက ထိုဒေသကို အုပ်စိုးခဲ့ကြသည့် ပိုလန် မြေရှင် ပဒေသရာဇ်များကို ပုန်ကန်ခဲ့သည့် ကြီးမားသော လယ်သမား ပုန်ကန်မှုကြီးကို ခေါင်းဆောင်ခဲ့သည်။ ၁၆၅၄ ခုနှစ် သူ ခေါင်းဆောင်သည့် ပုန်ကန်မှုကြီး အရေးနိမ့်သည့်အခါတွင် ကမယ်နစ္စကီသည် မာစကာဗီဇာဘုရင်တို့ထံသို့ ပြေးဝင် ခိုလှုံခဲ့ကာ အကာအကွယ် ယူခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ဇာဘုရင်တို့၏ အကာအကွယ်ပေးမှုသည် ဘာမျှ မကြာလိုက်။ ထိုကာကွယ်မှုသည် ဖိနှိပ်မှုသို့ အသွင်ပြောင်းလာခဲ့သည်။

၁၇၀၉ ခုနှစ်တွင် ပီတာသည်ဂရိတ် ဘုရင်ကြီးသည် ရုရှားပြည်ကြီးကို ခိုင်မာ တောင့်တင်းသည့် နိုင်ငံကြီး တစ်နိုင်ငံအဖြစ် တည်ဆောက်ရန်အတွက် ယူကရိန်းတို့၏ သီးခြား လွတ်လပ်မှုကို ကန့်သတ်ချုပ်ချယ်သည့် အမိန့်များကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ကော့ဆက် လူမျိုးများကို စစ်တပ်ထဲသို့ မဝင်မနေရ သွတ်သွင်းသည်။ စိန့်ပီတာစဘတ် မြို့ကြီး တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းများအတွက် ကော့ဆက် လူမျိုးတို့ကို ချွေးတပ်ထဲသို့ ဆွဲသွင်းခဲ့သည်။ ပီတာ ဘုရင်သည် စိန့်ပီတာစဘတ် မြို့ကြီးကို မြောက်ပိုင်းမှ ဗင်းနစ်မြို့ အဖြစ် ထူထောင်ချင်သူ ဖြစ်သည့်အတွက် တူးမြောင်းများကို တူးခိုင်းရာတွင် ကော့ဆက် အလုပ်သမား ထောင်ပေါင်းများစွာတို့ ပင်ပန်းပြီး သေဆုံးခဲ့ကြရသည်။

ကက်သရင်း ဘုရင်မကြီး လက်ထက်တွင်လည်း ထို့အတူပင် ဖြစ်သည်။ ကက်သရင်း ဘုရင်မကြီးသည် နယ်မြေ လွတ်လပ်ခွင့်များ အားလုံးကို ရုပ်သိမ်းခဲ့သည်။ ယူကရိန်း အပါအဝင် နယ်မြေများ၏ အခွင့်အရေးများ၊ အာဏာများကို ရုပ်သိမ်းခဲ့သည်။ နောက် ရာစုနှစ်သို့ အရောက်တွင်မူ ယူကရိန်းပြည်နယ်၏ အချုပ်အခြာ အာဏာကို ထူထောင်ရန် ကြိုးစားမှု ဟူသမျှသည် ရုရှား အင်ပါယာ

ကြီးကို ဆန့်ကျင်သည့် သစ္စာဖောက်မှုကြီး ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ၁၈၆၃ ခုနှစ်တွင် ရုရှားဘုရင် အစိုးရက 'ယူကရိန်း ဘာသာစကားသည် ယခင်ကလည်း မရှိခဲ့။ ယခုလည်း မရှိ။ နောင်တွင်လည်း မရှိနိုင်' ဟု တရားဝင် ကြေညာခဲ့သည်။

၁၈၇၆ ခုနှစ်တွင် ယူကရိန်း ဘာသာဖြင့် ရိုက်နှိပ် ထုတ်ဝေထားသော စာအုပ် စာတမ်းများကို ပိတ်ပင်လိုက်ပြီး ယူကရိန်း ဘာသာစကား သင်ကြားမှု ကိုလည်း ပိတ်ပင်ပစ်လိုက်သည်။

*

ယူကရိန်းတို့သည် ရုရှား အောက်တိုဘာ တော်လှန်ရေးကြီး အပြီးတွင် ဒုတိယအကြိမ် လွတ်လပ်မှုကို ရခဲ့ကြပြန်သည်။ သို့ရာတွင် ဤသည်မှာလည်း ဘာမျှ မကြာလိုက်ပါ။ ၁၉၁၇ ခုနှစ် ဆောင်းဦးပေါက်မှ ၁၉၁၉ ခုနှစ် အကုန် အထိသာ ကြာလိုက်ပါသည်။ နောက် ဆယ်နှစ်အကြာတွင်မူ ယူကရိန်း အမျိုး သားရေး ဝါဒအတွက် အဆိုးဝါးဆုံး ကပ်ကြီးသည် ဂျိုးဆက်စတာလင် အဖြစ် အယောင်ဆောင်၍ ရောက်လာခဲ့သည်။ ဆိုဗီယက် ယူနီယံကို စက်မှု တပ်ဆင် ခြင်း၊ စုပေါင်း လယ်ယာစနစ်များ တည်ထောင်ခြင်း စသည့် လုပ်ငန်းများသည် ယူကရိန်းက ချမ်းသာသော လယ်သမားများနှင့် မြေရှင်များ၊ ကုလတ်များကို ကြီးစွာ ထိခိုက်စေခဲ့သည်။ စတာလင်သည် သန်းပေါင်းများစွာသော ကုလတ် များကို သုတ်သင်ခဲ့သော်လည်း ယူကရိန်း အမျိုးသားရေး စိတ်ဓာတ်ကိုကား သုတ်သင်ခြင်း မပြုနိုင်။ ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ် အတွင်းတုန်းက ယူကရိန်း ပြောက်ကျား အစုများသည် နာဇီများကိုသာမက ဆိုဗီယက် စစ်တပ်များကိုလည်း တိုက်ခိုက် ခဲ့ကြသည်။ အချို့သည် နာဇီများနှင့် ပူးပေါင်းကာ ရေဝတီ သုတ်သင်ရေး လုပ် ငန်းများကို လုပ်ခဲ့ကြသည်။ ယူကရိန်းတို့၏ ရေဝတီဆန့်ကျင်ရေးလုပ်ငန်းသည် ယူကရိန်း ဇာတိမာန် စိတ်ဓာတ်၏ ခွဲခွာမရသော အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်သည်ဟု ယူဆခဲ့ကြသည်။

ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ် ပြီးသည့်အခါတွင်မူ ယူကရိန်း အမျိုးသားရေး စိတ် ဓာတ် ဆိုသည်ကို လူသိရှင်ကြား ထုတ်ဖော် ပြောဆိုသံမျိုးကို တစ်ခါမျှ မကြား ရတော့။ ခရူးရှော့ လက်ထက်ကသာ တစ်ချို့ ကြားလိုက်ရသည်။ (ခရူးရှော့မှာ ယူကရိန်းနယ်သား ဖြစ်သည်။) ၁၉၈၅ ခုနှစ်တွင် ဂေါ်ဘာချော့က ပွင့်လင်းမှု ဝါဒကို ကြေညာလိုက်သည့်တိုင် အခြားသော ဘောလတစ် ပြည်နယ်များက ခွဲထွက်ရေးကိစ္စကို ပြောကြသော်လည်း ယူကရိန်း ပြည်နယ်မှ ဘာသံမျှ မကြားရ။ သို့ရာတွင် မအောင်မြင်သော အာဏာသိမ်းပွဲနှင့် ဆိုဗီယက်ယူနီယံ ပြိုကွဲပြီးသည့်

နောက်တွင်မူ ဆိုဗီယက် ပြည်ထောင်စု ပြည်နယ်များ၏ လွတ်လပ်ရေး လှုပ်ရှားမှုများသည် အရှိန်အဟုန် ပြင်းစွာဖြင့် ပေါ်လာကြသည်။ 'ရုရှား အရှင်သခင်တို့အောက်တွင် နှစ်ပေါင်း ၃၅၀ နေခဲ့ရပြီးနောက် ယူကရိန်း သမ္မတနိုင်ငံသည် နောက်တစ်ကြိမ် လွယ်လွယ်နှင့် ကျွန်ုပ်တို့ ခံတော့မည် မဟုတ်' ဟု ကနေဒါပြည် ယော့ကက္ကသိုလ်ရှိ ယူကရိန်း အမျိုးသား သမိုင်းဆရာ အိုးရက်စ်ဆာတယ်ညီက ပြောခဲ့သည်။

မကြာသေးမီက ယူကရိန်းပြည်နယ်သည် လွတ်လပ်သော ပြည်နယ် တစ်ခုအဖြစ် ကြေညာကာ တပ်သား လေးသိန်းရှိ ကိုယ်ပိုင် စစ်တပ်ကို ထူထောင် မည်ဟု ကြေညာခဲ့လေပြီ။ ထိုအခါတွင် ကမယ်နစွကီနှင့် သူ့ ကော့ဆက်တပ်သား များသည် သူရဲကောင်းများ ပြန်ဖြစ်လာကြတော့မည်။

မြေယာ ပေါများ၍ စက်မှုအင်အား တောင့်တင်းသည့် ယူကရိန်းပြည်နယ် သည် ဥရောပ အင်အားတစ်ခု ဖြစ်လာပေတော့မည်။ လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်း တစ်ထောင်လောက်က မင်းသားကြီး ဗလာဒီမာ တည်ထောင်ခဲ့သည့် ယူကရိန်း လူမျိုးတို့၏ ရွှေခေတ်ကြီးကို ပြန်ရောက်ကောင်း ရောက်ပေတော့မည်။

ရည်ညွှန်း။ Time, November 11, 1991.

[နွယ်နီမဂ္ဂဇင်း၊ ၁၉၉၂၊ ဇန်နဝါရီ]

ရှေးဘုရင်များကို တမ်းတခြင်း

(ဘရာဇီး၊ ၁၈၄၀-၈၉)

၁၈၄၀ ပြည့်နှစ် သူ နန်းတက်သည့်အခါတွင် သူသည် အသက် ဆယ့်လေးနှစ်သာ ရှိသေးသည်။ ထိုဒေသသည် ပုန်ကန်ထကြွမှုများ မကြာခဏ ပေါ်ပေါက်သည့် နေရာ ဖြစ်သည်။ ဘုရင်စနစ်သည် အတိတ်တွင် ကျန်ရှိခဲ့သည့် အရာဟု ယူဆ သည့်နေရာလည်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သူ နန်းတက်သည့်အခါတွင် နန်းသက် ရှည်မည်ဟု မည်သူမျှ မျှော်လင့်ခြင်း မပြုခဲ့ကြ။

သို့ရာတွင် ဘရာဇီးပြည် ဘုရင် ပီဒရို ၂ သည် နှစ်ပေါင်းငါးဆယ် အုပ်စိုးသွားခဲ့သည်။ သူ့ထီးနန်းစိုးစံချိန်သည် ဘရာဇီးပြည်သမိုင်းတစ်လျှောက် လုံးတွင် အရှည်ကြာဆုံးသော ငြိမ်းချမ်းရေးကာလ ဖြစ်သည်။ စည်ပင်ဝပြော သော ကာလဟုလည်း ဆိုနိုင်သည်။ သမိုင်းဆရာများက ပီဒရို ဘုရင်ကို ဘရာဇီး သမိုင်းတစ်လျှောက်တွင် တိုင်းသူပြည်သားတို့ အလေးစား အကြည်ညိုခံရဆုံး သော ဘုရင်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုကြသည်။ ထို့ကြောင့် ယနေ့အချိန်တွင် ပီဒရို ဘုရင်၏ ဧကရာဇ် နိုင်ငံတော်ကြီးကို အောက်မေ့တသလျက်ရှိကြကာ သူ့အဆက် အနွယ်များကို ပြန်လည် နန်းတင်ရန် သက်ဦးဆံပိုင် ဧကရာဇ် စနစ်ကို ပြန်၍ တည်ထောင်ရန် ဦးတည်သည့် လှုပ်ရှားမှုကလေးတစ်ခု ဘရာဇီးပြည်တွင် ပေါ် ပေါက်နေသည်။

ကိုလံဘတ်စ်က ကမ္ဘာသစ်ကို တွေ့ရှိပြီးသည့်နောက်တွင် အမေရိကတိုက် တစ်ခွင်၌ ဘုရင်စနစ် အစဉ်အလာသည် ပျောက်ကွယ်ခဲ့လေပြီ။ ဘုရင်စနစ် ဆိုလျှင် ကြည်ညိုလေးစားဖို့ထက် တော်လှန် ပုန်ကန်ဖို့လောက်သာ စိတ်ကူး ရကြသည်။ သို့ရာတွင် ၁၉၈၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေသစ်အရ ဘရာဇီး ပြည်သူလူထုအား သူတို့ ကြိုက်နှစ်သက်သော အစိုးရ ပုံပန်းသဏ္ဍာန်ကို သူတို့ဘာသာ ရွေးချယ် ဆုံးဖြတ်ရန် အခွင့်အရေး ပေးထားသည်။ ဤတွင်

အချို့က စပိန်ကဲ့သို့ ဖြစ်စေ၊ ဗြိတိန်ကဲ့သို့ ဖြစ်စေ ပါလီမန် လွှတ်တော်မှတစ်ဆင့် အုပ်ချုပ်သည့် ဘုရင်စနစ် တစ်မျိုးကို ထူထောင်ရန် စိတ်ကူးကြသည်။ ၁၉၉၃ ခုနှစ် စက်တင်ဘာတွင် အထွေထွေ ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပတော့မည် ဖြစ်ရာ ထိုအခါတွင် ပြည်သူများသည် သူတို့ ကြိုက်နှစ်သက်သော အစိုးရ ပုံသဏ္ဍာန်ကို အဆုံးအဖြတ် ပေးကြပေတော့မည်။ လက်ရှိ သမ္မတ စနစ်ဖြင့်လော၊ ဥရောပ ပုံသဏ္ဍာန် ပါလီမန်လွှတ်တော် သမ္မတနိုင်ငံ စနစ်လော ဆိုသည်ကို ဆုံးဖြတ် ကြရတော့မည်။

ဘုရင် ဝါဒီတို့သည် ပီဒရို ဘုရင်၏ အနွယ်တော်များကိုသာမက ထင်ရှားသော အထက်လွှတ်တော် အမတ်များ၊ သံတမန်များ၊ လုပ်ငန်းရှင်များနှင့် စစ်ခေါင်းဆောင်များလည်း ဘုရင်အဖြစ် ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခံခွင့်ရှိသူများ စာရင်းထဲတွင် ထည့်သွင်းထားသည်။ ဘုရင်ဝါဒီ လှုပ်ရှားမှုတွင် ကိုယ်ပိုင် သတင်းစာတစ်စောင် ရှိပြီး သတင်းစာ၏ အမည်မှာ ကာရာအေ ကိုရိုအာ ဖြစ်သည်။ 'မျက်နှာနှင့် သရဖူ' ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ယင်းလှုပ်ရှားမှု၏ ကြွေးကြော်သံမှာ 'စစ်မှန်သော ဘုရင်စနစ် တည်ထောင်ရေးသည် ငါတို့ မျှော်မှန်းချက် ဖြစ်သည်' ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

ဘုရင်စနစ် ထူထောင်သင့် မထူထောင်သင့်ကို ပြည်သူ့ဆန္ဒ ကောက်ခံ ကြည့်ခဲ့ရာ ၁၃ ရာခိုင်နှုန်းကသာလျှင် ဘုရင်စနစ် ပြန်လည် ထူထောင်ရေးကို ဆန္ဒပြုခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် ယခုနှစ်နှင့် ၁၉၉၃ ခုနှစ် ကြားကာလတွင်မူ လူအများက သူတို့ ဘုရင်စနစ် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးဘက်သို့ တိမ်းညွတ်လာလိမ့်မည်ဟု ဘုရင်ဝါဒီတို့က မျှော်လင့်နေကြသည်။ ဘုရင်စနစ် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး လှုပ်ရှားမှု၏ ခေါင်းဆောင်တစ်ဦး ဖြစ်သူ အငြိမ်းစား ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ပီဒရို ဒီ အာရော်ဂျိုဘရာဂါက 'သမ္မတနိုင်ငံ စနစ်ဟာ ကျဆုံးခဲ့ပြီ၊ ဘုရင်စနစ်သာလျှင် ကျွန်တော်တို့ တိုင်းပြည်ကို တည်ငြိမ်မှုနဲ့ ဂုဏ်သိက္ခာရှိမှုကို ပြန်ပေးနိုင်လိမ့်မယ်' ဟု ပြောခဲ့သည်။

ပီဒရို ဘုရင်သည် သူ့လက်ထက်တော်တွင် ကြီးစွာသော အောင်မြင်မှုများကို ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ ထိုသို့သာ မဟုတ်ခဲ့လျှင် ဘုရင်တစ်ပါးအား နန်းတင်ရေး စိတ်ကူးကို မည်သူကမျှ ထောက်ခံဖွယ် အကြောင်းမရှိ။ ဘရာဇီး သမိုင်းဆရာတစ်ဦး ဖြစ်သည့် လော်ရင်ကိုလာကွန်ဘီက 'ပီဒရို ဘုရင်ကြီးသည် ဘရာဇီးလူမျိုးထဲတွင် အကြီးမြတ်ဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတစ်ဦး ဖြစ်ပြီး ဘရာဇီးပြည် သမိုင်းတွင် လူထု၏ ချစ်ခင်လေးစားမှုကို အခံရဆုံးသော ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးလည်း ဖြစ်ပေသည်'

ဟု ရေးခဲ့သည်။ သူက ၁၈၈၉ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည့် ဘရာဇီး သမ္မတနိုင်ငံမှ သမ္မတများအနက် ပီဒရို ဘုရင်ကြီးနှင့် နှိုင်းယှဉ်နိုင်သူဆို၍ တစ် ယောက်မျှမရှိဟု ပြောခဲ့သည်။ 'ပီဒရို ဘုရင်ကြီးသည် အမြော်အမြင် ရှိရုံမျှသာ မက ကျွန်ုပ်တို့ ယနေ့ခေတ် ခေါင်းဆောင်များနှင့်မတူ၊ ရည်မွန် ယဉ်ကျေးသူ တစ်ဦးလည်း ဖြစ်ပေသည်။ သို့ရာတွင် ပီဒရို ဘုရင်ကြီး၏ အကောင်းဆုံးသော အရည်အသွေးမှာ ဉာဏ်အမြော်အမြင်ကြီးမှု ဖြစ်သည်' ဟု သမိုင်းဆရာ လာကွန်ဘီ က ရေးခဲ့သည်။

ဒွန် ပီဒရိုသည် အသက် ၄၁ နှစ်အရွယ်တွင် ထီးမွေနန်းမွေကို ဆက်ခံ ခဲ့ရသည်။ သူ့ခမည်းတော် ပီဒရို ၁ နန်းစွန့်ရပြီးသည့်နောက်တွင် နန်းတက်ခဲ့ရ ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဘရာဇီးပြည်ကို ဆယ်နှစ်လုံးလုံး သုံးဦး ပါဝင်သည့် ရင်ခွင်ပိုက် အဖွဲ့ဖြင့် အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ ထိုအတောအတွင်း ဘရာဇီးပြည်တွင်းမှ ခွဲထွက်ရေး သမားတို့၏ ပုန်ကန်မှုများကြောင့် ပီဒရို ၂ ဘုရင်သည် ထီးနန်းကို သုံးနှစ်စော၍ သူ့အား လွှဲအပ်ပေးရန် ၁၈၄၀ ပြည့်နှစ်တွင် တောင်းဆိုလာခဲ့သည်။ ဤတွင် သုံးဦး ရင်ခွင်ပိုက် အဖွဲ့သည်လည်း မရှောင်သာတော့ဘဲ ထီးနန်းကို ပီဒရို ၂ ဘုရင်အား လွှဲပြောင်းပေးခဲ့ရသည်။ ၁၉၅၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဒွန်ပီဒရိုသည် တိုင်း ပြည်ကို ငြိမ်းချမ်းရေး ရရှိအောင် လုပ်ခဲ့ပြီးနောက် ခေတ်မီရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး လုပ်ငန်းများကို အားတိုက်ခွန်တိုက် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

ပီဒရို ၂ ဘုရင်သည် ပညာရှင် သုခမိန် ဖြစ်သည်။ လယ်ယာ စိုက်ပျိုးရေး တွင် ဝါသနာပါသည်။ သိပ္ပံပညာတို့တွင် ဝါသနာပါသည်။ စီးပွားရေးကို အလျင်အမြန် တိုးတက် ကောင်းမွန်အောင် ကြိုးပမ်းသည်။ သူ့လက်ထက်တွင် ဘရာဇီးနိုင်ငံသည် ကြံတင်ပို့မှုအပေါ်တွင် မှီခိုနေရသည့် အဖြစ်မှ ကော်ဖီ၊ ရာဘာ၊ ဝါဂွမ်း၊ ဆေးရွက်ကြီးနှင့် ကိုကိုးတို့လည်း နိုင်ငံခြားသို့ တင်ပို့နိုင်အောင် ကြိုးစား အောင်မြင်ခဲ့သည်။ ဒွန်ပီဒရိုသည် မီးရထားလမ်းများ၊ ကားလမ်းများနှင့် ကြေးနန်းဆက်သွယ်ရေး လမ်းကြောင်းများကိုလည်း တည်ဆောက်ခဲ့ခြင်းဖြင့် ကျယ်ပြန့်သည့် ဘရာဇီးပြည်နယ် အတွင်းပိုင်းများနှင့် ကူးလူး ဆက်ဆံနိုင်အောင် ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ပညာရေး အဆင့်အတန်းကို မြှင့်တင်ခဲ့သည်။ ကျေးကျွန်စနစ်ကို တိုက်ဖျက်ခဲ့သည်။ ကျောင်းများ၊ ဆေးရုံများနှင့် သိပ္ပံပညာဆိုင်ရာ အစည်းအဝေး များသို့လည်း မကြာခဏ သွားရောက်လေ့ ရှိသည်။

ပီဒရို ဘုရင်သည် အသားလတ်လတ် မျက်လုံးပြာပြာနှင့် ဖြစ်ပြီး အရပ် ၁ ဒသမ ၉၃ မီတာ မြင့်သည်။ ပြည်သူများနှင့် လက်ပွန်းတတီး နေထိုင်ခြင်းကို သဘောကျသည်။

‘ပီဒရီ ဘုရင်သည် ထုံးတမ်းစဉ်လာများ၊ အဆောင်အယောင်များကို မုန်းတီးသူ ဖြစ်သည်။ လူထုများသည် သူနှင့် တွေ့ဆုံ စကားပြောနိုင်ပြီး သူ့ကို ကိုင်တွယ်ထိတွေ့၍ လက်ဆွဲနှုတ်ဆက်ခြင်းလည်း ပြုလုပ်နိုင်ကြသည်’ ဟု သမိုင်းဆရာ လာကွန်ဘီက ရေးခဲ့သည်။

ဘုရင် ပီဒရီသည် နိမ့်ချတတ်သူ တစ်ဦးလည်း ဖြစ်သည်။ တစ်ခါသော် ပီဒရီ ဘုရင်သည် ပြင်သစ်ပြည်သို့ သွားရောက်ကာ သူ လေးစားကြည်ညိုသည့် ပြင်သစ် စာရေးဆရာကြီး ဗစ်တာဟူးဂိုးကို သွားတွေ့သည်။ ဗစ်တာဟူးဂိုး၏ မြေးမငယ်က သူ့ကို ‘အရှင်မင်းမြတ်’ ဟု ခေါ်ဝေါ်သည့်အခါတွင် ပီဒရီ ဘုရင်က ‘ဒီမှာ အရှင်မင်းမြတ်က ငါမဟုတ်ဘူးကွယံ၊ ဆရာကြီး ဗစ်တာဟူးဂိုးရယ်’ ဟု ပြောကြောင်းဖြင့် သမိုင်းဆရာ လာကွန်ဘီက ရေးခဲ့သည်။

ပီဒရီ ဘုရင်သည် လမ်းမပေါ်တွင် အများပြည်သူနှင့် ကျွမ်းကျင်စွာ ဆက်ဆံခြင်း ပြုသလို ဝန်ကြီးများနှင့် ဆက်ဆံရာတွင်လည်း ကျွမ်းကျင်သည်။ သူသည် လစ်ဘရယ်များနှင့် ကွန်ဆာဗေးတစ် နိုင်ငံရေး ပါတီများကို တစ်လှည့်စီ အာဏာများ ခွဲဝေပေးသော်လည်း အုပ်ချုပ်ရေး ယန္တရားကိုမူ မြဲမြံ ဆုပ်ကိုင်ထား သည်။ အကျင့်စာရိတ္တ အရာတွင်လည်း ဖြူစင်သန့်ရှင်း၍ စေ့စပ်ရာတွင်လည်း ကျွမ်းကျင်သူတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်ပင်လျှင် ထိုခေတ်က ဖြစ်ပွားနေသော အမေရိကန် ပြည်တွင်းစစ်ပွဲတွင် သမ္မတ အဘရာဟမ် လင်ကွန်းက တောင်ပိုင်း နှင့် မြောက်ပိုင်းတို့ကို စေ့စပ်ပေးရာတွင် စိတ်ချယုံကြည်ရသော ကြားလူဆို၍ ပီဒရီဘုရင် တစ်ဦးတည်းသာ ရှိသည်ဟု ပြောခဲ့ရသည်အထိ ဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် ဘရာဇီးဘုရင် ပီဒရီသည် ခြောက်ပြစ်ကင်း သဲလဲစင် မဟုတ် ပါ။ သူ့တွင်လည်း ကိုယ်ပိုင် အားနည်းချက်များ ရှိပါသည်။ ထိုအားနည်းချက် များကြောင့်ပင် သူသည် ထီးနန်း ဆုံးရှုံးခဲ့ရပါသည်။ ၁၈၆၅ မှ ၁၈၇၀ ပြည့်နှစ် အတွင်းတွင် ပီဒရီ ဘုရင်သည် ပါရာဂွေးနိုင်ငံကို စစ်တိုက်ခဲ့ပါသည်။ ထိုစစ်ပွဲ သည် အပြီးသတ်တွင် အောင်ပွဲခံနိုင်ခဲ့သည် မှန်သော်လည်း တိုင်းပြည်ကို ယိုယွင်း ပျက်စီးစေခဲ့သည့် စစ်ပွဲ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုစစ်ပွဲတွင် ဒေါ်လာ သန်းပေါင်း ၃၀၀ ကုန်ကျခဲ့ပြီး (ထိုခေတ်ကမူ နည်းသည့်ငွေ မဟုတ်ပါ) လူပေါင်း ငါးသောင်းတို့ အသက်ဆုံးရှုံးခဲ့ကြရပါသည်။

စစ်ပွဲ ပြီးသွားသည့်အခါတွင် စစ်တပ်သည် အင်အားစုကြီးတစ်ခု အနေ ဖြင့် ပေါ်ထွန်းလာခဲ့ပါသည်။ ဘရာဇီးနိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေးအတွက် တိုက်ခိုက်ရန် လည်း အကြောင်းမရှိတော့သည့်အတွက် စစ်တပ်သည် အာဏာကို စုစည်း

ချုပ်ကိုင်ရာ ဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။ ၁၈၈၈ ခုနှစ်တွင် ပီဒရိုဘုရင်က ကျေးကျွန် စနစ်ကို ဖျက်သိမ်းခြင်း ပြုသည့်အခါတွင် စစ်တပ်သည် ဒေါသထွက်နေသော မြေရှင်များနှင့် ပူးပေါင်းသွားကာ သူ့ကို နန်းမှ ချခဲ့ပါသည်။ ထိုစဉ်က သူသည် အသက် ၆၃ နှစ် ရှိလေပြီ။ နောက် သုံးနှစ်ကြာသောအခါတွင် သူသည် ပါရီမှ ဒုတိယတန်းစား ဟိုတယ်ကလေး တစ်ခုတွင် ပိုက်ဆံတစ်ပြားမှမရှိဘဲ ဆင်းရဲစွာ ကွယ်လွန်သွားခဲ့ရပါသည်။

သူ ကွယ်လွန်ပြီး ရာစုနှစ်တစ်ခုသာသာကလေးတွင် သူ့အဆက်အနွယ် များသည် ဘရာဇီးနိုင်ငံတွင် သူ့နန်းဆက်ကို ပြန်လည် ထူထောင်ရန် ကြိုးပမ်း လျက် ရှိကြသည်။ ဘုရင်အဖြစ် ဆက်ခံကြေညာနိုင်သည့် ဆွေတော် မျိုးတော် တစ်ဒါဇင်လောက်လည်း ရှိနေကြသေးသည်။ သို့ရာတွင် အဓိက နန်းမွေခံနိုင်သူ တစ်ဦးမှာ ပီဒရို ၂ ဘုရင်၏ အသက် ၇၈ နှစ် အရွယ်ရှိ မြစ်တော်သူ ဒွန်ပီဒရို အော်လီယန်ဆီ ဘရာဂန်ဆာနှင့် သူ၏ တူတော်သူ ဒွန်လူဝီတို့ ဖြစ်ကြသည်။ ဒွန်ပီဒရိုကမူ သူ့တူတော်သူ ဒွန်လူဝီသည် လက်ယာယိမ်း နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခု တွင် ပါဝင်နေသဖြင့် ထီးနန်းအမွေကို မဆက်ခံသင့်ဟု ဆိုသည်။ ဒွန်လူဝီကမူ သူ့ဦးရီးတော်၏ အမျိုးသည် ထီးနန်း ဆက်ခံနိုင်သော အခွင့်အရေးကို စွန့်လွှတ် ခဲ့ပြီး ဖြစ်ကြောင်း၊ ဦးရီးတော်၏ ခမည်းတော်ကြီးသည် အရပ်သူ တစ်ဦးကို လက်ထပ်ခဲ့ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် သူ့ဦးရီးတော်သည်လည်း အရပ်သူမှ မွေးသော သားတော် ဖြစ်သဖြင့် နန်းမွေကို ဆက်ခံပိုင်ခွင့်မရှိတော့ကြောင်းဖြင့် ဆိုသည်။

သို့ရာတွင် သမိုင်းဆရာ လာကွန်ဘီအဖို့သော်မူ သူတို့ နှစ်ယောက် စလုံးသည် အရည်အချင်းရှိသူများဟု မမြင်။

‘သူတို့ နှစ်ဦးစလုံးသည် ပီဒရို ၂ ဘုရင် ဖြစ်မလာနိုင်ကြတော့ပြီ။ သူတို့ နှစ်ဦးသည် ပီဒရို ဘုရင်၏ သွေးကို ဆက်ခံကြသည့်တိုင် ပညာပါရမီ အရည် အချင်းတို့ကိုမူ ဆက်ခံခြင်း မပြုနိုင်ကြတော့ပြီ’ ဟု ရေးခဲ့သည်။

ရည်ညွှန်း။ Time, August 12, 1991.

[နွယ်နီမဂ္ဂဇင်း၊ ၁၉၉၂၊ ဇူလိုင်လ]

ကပ်ဆိုက်ချိန်၊ ယခင်နှင့် ယခု

(ရုရှားပြည်၊ ၁၉၁၈-၂၀)

ဆိုဗီယက် ယူနီယံ ဆိုသည့် နိုင်ငံကြီး ပေါက်ကွဲသွားလျှင် မည်သို့ရှိမည်နည်း။

တွေးရုံနှင့်ပင် ကြက်သီးထလောက်သည်။ ဆိုဗီယက်သမ္မတ ဖြစ်ခဲ့သူ ဂေါ်ဘာချောက ဆိုဗီယက်ယူနီယံတွင် နိုင်ငံရေးကွဲပြားမှုများ၊ အစိတ်စိတ် အမြွှာမြွှာ စိတ်ပိုင်းမှုများကို ရပ်တန့်က မရပ်ခဲ့လျှင် အကြီးအကျယ် ကသောင်းကနင်း ဖြစ်တော့မည်ဟု သတိပေးခဲ့သည်။ သူ့စကားသည် ၁၆ ရာစုနှစ်က ရုရှားပြည်တွင် ဖြစ်ပျက်ခဲ့သည့် ကြောက်ဖွယ် အဖြစ်အပျက်များ၊ ပထမနှင့် ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ် များအတွင်းက ရုရှားပြည်တွင် ဖြစ်ပျက်ခဲ့သည့် အဖြစ်အပျက်များကို ပြန်၍ မြင်ယောင်စေသည်။

သို့ရာတွင် ထိုအဖြစ်အပျက်များသည် ဝေးလွန်းလှပါသည်။ ဂေါ်ဘာချော၏ သတိပေးချက်က ဆိုလိုသည့် 'ကသောင်းကနင်း ကာလ' ဆိုသည်မှာ ထို ခေတ်များကို ပြောခြင်း မဟုတ်ပါ။

ယခု နှစ်ဆယ်ရာစုနှစ် အစတွင် ဘောလ်တစ် ပင်လယ်မှသည် ဆိုက်ဘား ရီးယား အထိ ရုရှားပြည် တစ်နံတစ်လျားတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော သုံးနှစ်ကြာ ရုရှား ပြည်တွင်းစစ်ကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

၁၉၁၇ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလတွင် လီနင် ခေါင်းဆောင်သည့် ဘော်လရှီဗစ်များသည် (ဒုတိယ နီကိုးလတ် ဇာဘုရင်ကို နန်းမှချပြီးနောက်၊ ဇာစနစ် ပျက်သုဉ်းပြီးနောက် ပထမဆုံး တက်လာသော) ကရင်စကီ၏ ယာယီ အစိုးရ အဖွဲ့ကို ဖြုတ်ချပစ်လိုက်သည်။ ဘော်လရှီဗစ် အစိုးရသည် မိမိ၏ အာဏာကို ခိုင်မြဲအောင် လုပ်သည်။ ပထမ ကမ္ဘာစစ်အတွင်းသို့ ပါဝင် တိုက်ခိုက်မိလျက် သား ဖြစ်နေသော ရုရှားပြည်ကြီးကို စစ်ပွဲမှ ဆွဲထုတ်ရန် ကြိုးစားသည်။ ဤတွင် ဘော်လရှီဗစ်တို့၏ ရန်သူများကလည်း အပြင်းအထန် ခုခံကြသည်။ သို့ဖြင့်

ရုရှားပြည်တွင် ပြည်တွင်းစစ်ကြီး ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ အစိုးရဟောင်းကို ထောက်ခံ သည့် စစ်တပ်များက ရုရှား အင်ပါယာ အတွင်းပိုင်းသို့ ဆုတ်ခွာသွားကြကာ တပ်ဖြူများကို ဖွဲ့စည်းရန် ကြိုးစားကြသည်။ သူတို့နှင့်အတူ ဘော်လရှီဗစ် များနှင့် ပူးပေါင်းရန် ငြင်းဆန်ကြသည့် ကော့ဆက် မြင်းတပ်များနှင့် အခြား သော တပ်များလည်း ပါသွားကြသည်။ ရုရှား အင်ပါယာကြီး ပြိုကွဲသည်နှင့် လူမျိုးစုများကလည်း ခွဲထွက်ကြကာ ကိုယ်ပိုင် နိုင်ငံများကို ထူထောင်ကြသည်။ ဖင်လန်၊ ပိုလန်၊ ဘောလ်တစ် နိုင်ငံများနှင့် ယူကရိန်း ပြည်နယ်တို့က လွတ်လပ် သော နိုင်ငံများအဖြစ် ကြေညာကြသည်။

ရုရှားပြည်ကြီးသည် ကသောင်းကနင်း ဖရိုဖရဲဖြစ်လျက် ရှိလေပြီ။ ဘော်လရှီဗစ်တို့က ချက်ကာ လျှို့ဝှက် ရဲအဖွဲ့ကို တည်ထောင်ကာ သူတို့ ကြီးစိုးရာ ဒေသများတွင် ဆန့်ကျင်သူများကို အကြီးအကျယ် နှိပ်ကွပ်ခဲ့သည်။ ထို ဘော်လ ရှီဗစ်တို့၏ အာဏာကို ဆန့်ကျင်ရန် ဘုရင် ထောက်ခံသူများကလည်း သူတို့ ကြီးစိုးရာ ဒေသများတွင် အဖြူရောင် ကြောက်ဖွယ် အုပ်စိုးမှုကို တည်ထောင် ခဲ့ကြသည်။ ထိုအထဲတွင် တတိယအုပ်စုတစ်ခုလည်းပေါ်လာသေးသည်။ ယင်းမှာ လယ်သမား တောပုန်း ဓားပြများ ဖြစ်ပြီး သူတို့ကိုယ်သူတို့ အစိမ်း ရောင် တပ်မတော်ဟု အမည်ပေးထားကြသည်။ သူတို့ကလည်း တွေ့မရှောင် အကုန်လု၊ အကုန် မီးရှို့၊ အကုန်သတ်ကြသည်။ ထိုအခြေအနေကြီးကို သမိုင်း ဆရာ ဝီလီယံ ဟင်နရီ ချိန်ဘာလိန်က 'သမိုင်းတွင် အကြီးကျယ် အပြင်းထန် ဆုံးသော အမုန်း ပေါက်ကွဲမှုကြီး' ဟု ခေါ်ခဲ့သည်။

ထိုစဉ်က ရုရှားပြည်တွင် ဖြစ်နေသည့် ကသောင်းကနင်း ကိစ္စကြီးသည် သူတို့၏ ပြည်တွင်း ပဋိပက္ခမှု တစ်ခုမျှသာ မဟုတ်တော့ဘဲ နိုင်ငံတကာ ပြဿနာ များပါ ရှုပ်ထွေးလာခဲ့သည်။ ၁၉၁၈ ခုနှစ်တွင် ဩစထရီး-ဟန်ဂေရီယန် အင်ပါယာ ကို အာခံ ထွက်ပြေးလာခဲ့သည့် ချက်ကိုစလိုဗက် တပ်ပြေး ၄၀,၀၀၀ တို့သည် ရုရှား အရှေ့ဖျားရှိ ဗလာဒီဗော့စတော့မြို့သို့ သွားရန် ဆိုက်ဘားရီးယားပြည်နယ် ကို ဖြတ်နေကြသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ပင်လယ်ခရီးဖြင့် ပြင်သစ်ပြည်သို့ သွားရန် ဖြင်သည်။ ပြင်သစ်ပြည်သို့ ရောက်လျှင် ထိုတပ်ပြေးများသည် ဂျာမနီကို တိုက် ခိုက်လျက်ရှိသည့် မဟာမိတ်များဘက်မှ ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်ရန် ဖြစ်သည်။ ထိုတပ်များသည် သူတို့ကိုယ်သူတို့ ချက်ကိုစလိုဗက်လီးဂျင်းဟု အမည်ပေးထား ကြသည်။ ဘော်လရှီဗစ် တပ်မတော်များသည် ဆိုက်ဘားရီးယား နယ်ထဲတွင် ဖြတ်နေသော ထို ချက်ကိုစလိုဗက် လီးဂျင်းတပ်များကို လက်နက်ဖြုတ်ရန်

ကြိုးစားခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် ထိုတပ်များက လက်နက် အဖြုတ်မခံဘဲ ပြန်လည် ခုခံကြသည်။ စိတ်ဆိုးနေသော ချက်ကိုစလိုဗက်လီးဂျင်း တပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ဇွန်လလောက်တွင် ထရန်စ် ဆိုက်ဘေးရီးယား မီးရထား လမ်းမကြီး၏ ကီလို မီတာ ၈၀၀၀ ခန့်ကို သိမ်းပိုက်လိုက်ကြပြီး ကာဇန်၊ ဆန်မာရာ စသည့် မြို့များ ကိုလည်း သိမ်းပိုက်လိုက်ကြသည်။ ချက်လီးဂျင်း၏ အောင်ပွဲကို မြင်သည့် အခါတွင် စစ်ပွဲမှ ထွက်သွားသော ဘော်လရှီဗစ်တို့ကို မကျေမနပ် ဖြစ်နေသည့် ဗြိတိန်၊ ပြင်သစ်နှင့် အခြားသော မဟာမိတ်များကလည်း ရုရှား ပြည်တွင်းစစ်တွင် ဝင်ရောက် စွက်ဖက်လာခဲ့ကြသည်။ ဘော်လရှီဗစ်တို့က စစ်ပွဲမှ ထွက်သွားသဖြင့် ဂျာမနီသည် အနောက်ဥရောပ စစ်မျက်နှာတွင် စစ်အင်အားများကို စုစည်းလာ နိုင်ခဲ့သည်။

ပြင်သစ်ရေတပ်တို့က ပင်လယ်နက်ရှိ အိုဒက်ဆာ ဆိပ်ကမ်းကို ဝင်ရောက် သိမ်းပိုက်ခဲ့ကြသည်။ ဗြိတိသျှတို့က ရေနံထုတ်လုပ်သည့် ဘာကူးဒေသ တစ်ဝိုက်ကို သိမ်းပိုက်ခဲ့ကြသည်။ အမေရိကန်နှင့် ဗြိတိသျှ တပ်များက ယာယီ အစိုးရထံ မိမိတို့ ပို့ထားသည့် ထောက်ပံ့ရေး ပစ္စည်းများကို ပြန်လည် သိမ်းပိုက်ရန်အတွက် ရုရှားပြည် မြောက်ပိုင်းရှိ အာချင်ဂယ် ဒေသကို ဝင်ရောက် သိမ်းပိုက်ခဲ့ကြသည်။ ဂျပန်၊ ဗြိတိသျှနှင့် အမေရိကန် တပ်များက ရေကြောင်း ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ကိုးချက် သိမ်းပိုက်ထားသည့် ဒေသဖြူများကို ထောက်ခံရန်အတွက် ဆိုက်ဘေးရီးယား ပြည်နယ်သို့ ဝင်ရောက်ခဲ့ကြသည်။ ဂျပန်၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဆိုက်ဘေးရီးယား ပြည်နယ်ကြီး၏ အစိတ်အပိုင်းများကို သိမ်းပိုက်ရန် ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာလည်း ရှင်းသည်။ ရုရှားကြီး ငြိမ်သက်သွားလျှင် ဂျပန်ကို အဆုတ်ခိုင်းပြီး နေရာဝင်ယူရန် ဖြစ်သည်။

ရုရှားတို့သည် ကံကောင်း ထောက်မသဖြင့် ထို အကျပ်အတည်းမှ ရုန်းထွက်နိုင်ခဲ့ကြသည်။ တပ်ဖြူတို့ ဖရိဖရဲ ဖြစ်ခြင်းမှာ လီယွန်ထရော့စကီး၏ ကျွမ်းကျင်မှုကြောင့် ဖြစ်သည်။ ၁၉၁၈ ခုနှစ်တွင် ဂျာမနီက လက်နက်ချ အညံ့ ခံလိုက်သည်။ ဂျပန်မှ အပ ကျန် နိုင်ငံခြား တပ်များသည် ရုရှားမြေပေါ်မှ ရုပ်သိမ်းသွားခဲ့ကြသည်။ ထိုအတောအတွင်းတွင် ဘောလရှီဗစ် အစိုးရ၏ စစ်ဝန်ကြီး ဖြစ်သည့် လီယွန်ထရော့စကီးသည် လေ့ကျင့်မှု မရှိဘဲ ဖွဲ့စည်းထား သည့် အပျော်တမ်း တပ်သားများသာ ပါဝင်သော တပ်နီတော်ကို စည်းကမ်း သေဝပ်သော စစ်တပ်ကြီး တစ်တပ်ဖြစ်အောင် ပြောင်းလဲ ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ၁၉၁၉ ခုနှစ်တွင်ကား ပီထရိုဂရက်နှင့် မော်စကိုကို သိမ်းရန် ကြံရွယ်ခဲ့ကြသည့် တပ်ဖြူ

များသည် ပြိုကွဲသွားခဲ့ကြကာ ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ကိုးချက်မှာလည်း ဘော်လရှီဗစ် တပ်သားတို့၏ ပစ်သတ်ခြင်းကို ခံခဲ့ရသည်။ ဘော်လရှီဗစ်များသည် ကိုးချက်၏ အလောင်းကို ရေခဲနေသော အန်ဂါရာ မြစ်ထဲသို့ ပစ်ချခဲ့ကြသည်။ ရုရှားပြည် အတွင်းပိုင်းကို သိမ်းပိုက်ထားနိုင်ခဲ့သော ရုရှား တပ်ဖြူတို့တွင် နိုင်ငံရေး လုပ်ငန်းစဉ် မည်မည်ရရ မရှိ။ ထိုစဉ်က လီနင်မှာ သန်းပေါင်း ၁၃၀ ရှိသော ရုရှား လယ် သမားတို့အား မြေယာ ဝေခြမ်းရေး ကြွေးကြော်သံဖြင့် စည်းရုံးကာ သူ့ဘက်သို့ ပါအောင် လုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ အရှေ့ပိုင်းကို သိမ်းထားသည့် ဂျပန်တို့မှာလည်း နိုင်ငံတကာ တောင်းဆိုမှုကြောင့် ၁၉၂၂ ခုနှစ်တွင် ရုရှား မြေပေါ်မှ ဆုတ်ခွာ သွားခဲ့ကြရသည်။

ထိုစဉ်က ရုရှား ပြည်တွင်းစစ်တွင် နှစ်ဘက်စလုံးမှ တပ်သားပေါင်း ၈၀၀,၀၀၀ ခန့် ဆုံးရှုံးခဲ့ကြရသည်။ ငတ်မွတ်ခြင်းဆေးနှင့် ရောဂါဘေးတို့ကြောင့် လူပေါင်း ခုနစ်သန်းခန့် သေကြေ ပျက်စီးခဲ့ကြရသည်။ ၁၉၂၁ ခုနှစ်နှင့် ၁၉၂၂ ခုနှစ်တို့တွင်လည်း ငါးသန်း သေဆုံးခဲ့ကြရပြန်သည်။ ငတ်ပြတ်နေသော လယ် သမားများသည် ပိန်ချုံးနေသော သူတို့၏ ခိုင်းနွားများ၊ မြင်းများကို သတ်၍ စားခဲ့ကြရသည်။ အချို့နေရာတွင် လူသားကိုပင် စားခဲ့ကြရသည်။ ၁၉၂၀ ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် လီနင်၏ နေရာတွင် စတာလင်က ဆက်ခံရန် ကြိုးပမ်းစဉ် ပါတီတွင်း တိုက်ပွဲ ဖြစ်ပွားသဖြင့် အများအပြား သေဆုံးခဲ့ကြရပြန်သည်။

နောင် နှစ်ပေါင်း ခုနစ်ဆယ် ကြာသည့် အခါတွင်လည်း အလားတူ ပြည်တွင်းစစ် အန္တရာယ်သည် ခြိမ်းခြောက်လျက် ရှိသဖြင့် သမ္မတ ဂေါ်ဘာချောက ထိုအန္တရာယ်ကို ရှောင်ကွင်းနိုင်ရန် သတိပေးနေရပြန်လေပြီ။

ဒဿနဆရာ ဂျော့ဆန်တာယာနာက 'အတိတ်ကို မမေ့နိုင်သူများသည် နောက်တစ်ကြိမ် ထိုအတိတ်မျိုးနှင့် ထပ်မံ တွေ့ရတတ်သည်' ဟု သမိုင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ပြောခဲ့ဖူးသော စကားတစ်ခွန်း ရှိသည်။

သူတို့၏ အတိတ်ကို မမေ့နိုင်သေးသော ရုရှားများသည် ထို အတိတ်မျိုး နှင့် တစ်ဖန်ပြန်၍ ကြုံရလေဦးမည်လား မသိ။

ရည်ညွှန်း။ Time, April 15, 1991.

စပိန်နှင့် အမေရိကတိုက်
၁၅ ရာစုနှင့် ၁၆ ရာစု
မျိုးမတူ ဇာတ်ခြားသူများ

သင်္ချိုင်းမြေပုံ တစ်ခုလောက် လျှို့ဝှက် အသိရခက်သည့်အရာ ဟူ၍ မရှိ။ သို့တိုင် အောင် နယူးမက်ဆီကို ပြည်နယ် ဆန်တာဖီ ခရိုင်ရှိ သင်္ချိုင်း မှတ်တိုင်များမှ စာများမှာ လျှို့ဝှက်လွန်းလှသဖြင့် သီးခြား အဓိပ္ပာယ်ကို လိုက်ရှာနေကြရသည်။ ထို သင်္ချိုင်းများမှာ အခြားသော သင်္ချိုင်းများကဲ့သို့ ဗရင်ဂျီ ဘာသာဝင်တို့၏ သင်္ချိုင်းစာများ ဖြစ်ဟန်ရှိသည်။ သို့ရာတွင် အခြားသော ခရစ်ယာန် သင်္ချိုင်းများ ကဲ့သို့ ခရစ်ယာန် ဘာသာ၏ အမှတ်အသားတွေ ရေးခြယ်ထားသဖြင့် စာများမှာ ပျက်ကုန်နေလေပြီ။ ထိုအထဲတွင် သေသူ၏ ဆွေမျိုးသားချင်းများကလည်း ရေဝတီတို့ ထုံးစံအတိုင်း သင်္ချိုင်းသို့ရောက်တိုင်း သင်္ချိုင်းထိပ်တွင် ကျောက်စရစ် ခဲများကို ပုံပစ်ခဲ့ကြသဖြင့် ကမ္ဘာ့စာများ ပျက်ကုန်ကြလေပြီ။ သို့ရာတွင်သင်္ချိုင်း ဂူများပေါ်တွင် ရေဝတီတို့၏ အမှတ်အသားဖြစ်သော ကြယ်ပွင့်များကို မတွေ့ရ။ အချို့သော အမည်များမှာလည်း စပိန်အမည်များ ဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ လူငယ်များက ရှေ့မီ နောက်မီ လူကြီးများအား ထိုသင်္ချိုင်းများ အကြောင်းကို မေးမြန်းသည့်အခါတိုင်း ထိုအကြောင်းကို မမေးဘဲ တိတ်တိတ်နေရန် သတိ ပေးလေ့ ရှိကြသည်။

လူကြီးသူမ တော်တော်များများကပင် ထို သင်္ချိုင်းများ အကြောင်းကို ဖုံးကွယ်ထားကြသဖြင့် အတိတ်သည် ဝိုးတိုးဝါးတား ဖြစ်နေသည်။ သို့ရာတွင် ကာလီဖိုးနီးယား ပြည်နယ်မှ တက္ကဆက် ပြည်နယ်သို့ ပြောင်းရွှေ့လာခဲ့ကြသည့် ရာပေါင်းများစွာသော အမေရိကန် မိသားစုတို့ အဖို့ကား ထို ဖုံးကွယ်မှုများကို ဖယ်ရှားပစ်လိုက်လေပြီ။ ထိုအခါကျမှပင် ထို သင်္ချိုင်းများသည် လွန်ခဲ့သော နှစ်ငါးရာခန့်က ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည့် စပိန်တို့၏ ဘာသာရေး ညှဉ်းပန်း သတ်ဖြတ်မှု

များနှင့် ပတ်သက်နေကြောင်းကို တွေ့လာခဲ့ကြရသည်။ လွန်ခဲ့သည့် ငါးနှစ် အတွင်းတွင် ထိုဒေသရှိ အမေရိကန် များစွာတို့သည် သူတို့၏ အစဉ်အလာ အမွေအနှစ်ကို ထုတ်ဖော်လာခဲ့ကြသည်။ နယူးမက်ဆီကိုပြည်နယ် သမိုင်းဆရာ တစ်ဦးဖြစ်သူ စတန်လေဟိုဒ်က 'တလောက စပိန်၊ အမေရိကန် မျိုးနွယ်တစ်ဦး ဖြစ်တဲ့ လူတစ်ယောက် ကျွန်တော့် အခန်းကို ရောက်လာပြီး တံခါးကို ပိတ်လိုက် တယ်၊ ပြီးတော့ သူ သောကြာနေ့ ညက သချိုင်းဂူပေါ်မှာ ဖယောင်းတိုင် ထွန်းထားပစ်ခဲ့တယ်လို့ ပြောပြီး ထွက်သွားတယ်၊ နောက်တစ်ယောက် ရောက် လာပြီး ဘယ်သူကတော့ ဝက်သား မစားဘူးလို့ ခပ်တိုးတိုးပြောပြီး ပြန်ထွက် သွားတယ်' ဟု ပြောပြသည်။ ဤတွင် ဟိုဒ်နှင့် အခြားသော ပညာရှင်များသည် ထို ထူးဆန်းသောလေ့ထုံးစံများကိုလေ့လာရန်အတွက် စာရွက်စာတမ်း အထောက်အထားများကို ရှာဖွေ စုဆောင်းခဲ့ကြသည်။

ထိုအခါကျမှပင် အံ့ဩဖွယ်ကောင်းသည့် မျိုးရိုးစဉ်ဆက် ဇယားကြီး တစ်ခုကို တွေ့ရှိခဲ့ကြသည်။ နယူးမက်ဆီကို ပြည်နယ် လော့စ် အယ်လာမိုးရှိ ဓာတ်ခွဲခန်း အလုပ်သမားတစ်ဦး ဖြစ်ပြီး သမိုင်း အဓိက ဘွဲ့ရခဲ့သူ ဒင်းနစ်ဒူရန်း သည် သူ့မျိုးရိုးအစဉ်ကို တွေ့လာခဲ့ရသည်။ ၁၆ ရာစုနှစ်တုန်းက သူ့ဘိုးဘေး တစ်ဦးသည် ရေဝတီ ဘာသာဝင်တစ်ဦး ဖြစ်ကြောင်း တွေ့လာရသည်။ ဂိုးမက် ရိုဗလိဒို အမည်ရှိ သူ့ဘိုးဘေး တစ်ဦးသည် ရေဝတီ ဘာသာဝင်တစ်ဦး ဖြစ်ခဲ့ပြီး မက်ဆီကို နိုင်ငံတွင် စပိန်တို့၏ ဘာသာရေး ကွပ်မျက်မှုကို ခံခဲ့ရကြောင်း ထပ်မံ တွေ့ရှိလာခဲ့သည်။ အမေရိကန် သမိုင်း အသင်းတွင် အလုပ်လုပ်သည့် ရုသ်ရိဒ် သည် သူ့ဘိုးဘေး အစဉ်အဆက်တို့ ဆင်းသက်ပုံကို လိုက်လံ ရှာဖွေခဲ့ရာ သူ့ ဘိုးဘေး တစ်ဦးသည် မက်ဆီကို နိုင်ငံမှ စပိန်လူမျိုး မြို့တော်ဝန် ဂျူအန်ရူအိ အပိုဒါကာ ဆိုသူ ဖြစ်နေပြီး စပိန် ရေဝတီ တစ်ယောက် ဖြစ်နေကြောင်း တွေ့လာ ခဲ့ရသည်။ သို့ဖြင့် ထိုဒေသတစ်ဝိုက်ရှိ အမေရိကန်များသည် မိမိတို့၏ ဇာစ်မြစ်ကို လိုက်လံရှာဖွေသည့်အခါတွင် အများစုသည် စပိန် ရေဝတီ လူမျိုးများ ဖြစ်နေ ကြောင်းကို တွေ့လာခဲ့ကြရသည်။ အချို့မှာ မိမိတို့၏ မျိုးရိုးကို တွေ့သဖြင့် အရှက်ရနေကြသည်။ သို့ရာတွင် ဒူရန်းကဲ့သို့ ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးမှာမူ မိမိတို့ ဘိုးဘေး များ ကိုးကွယ်ခဲ့သော ရေဝတီ ဘာသာသို့ ကူးပြောင်း ကိုးကွယ်သွားခဲ့ကြသည်။

အစ ပထမတွင်မူ သူတို့အဖြစ်ကို သူတို့ မယုံနိုင်ကြ။ 'ကြည့်စမ်းပါဦးဗျာ၊ ကျွန်တော်ဟာ ဘယ်နှယ်လုပ်ပြီး ရေဝတီမျိုးနွယ် ဖြစ်ရမှာလဲ၊ ကျွန်တော် သိ သလောက် ကျွန်တော့်အမျိုးဟာ ဗရင်ဂျီ ဘာသာဝင်တွေချည်းပဲ' ဟု ဆိုကြသည်။

m g y e . c o m

ယင်းမှာ လွန်ခဲ့သော ရာစုနှစ်များက သူတို့ ဘိုးဘွားများ မေးခဲ့သော မေးခွန်းနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သည်။ ထိုစဉ်ကမူ သူတို့ ဘိုးဘေးများက ကြည့်စမ်းပါဦး ဗျာ၊ ကျွန်တော်ဟာ ဘယ်နှယ်လုပ်ပြီး ဗရင်ဂျီ ဘာသာဝင် ဖြစ်နိုင်မှာလဲ၊ ကျွန်တော် သိသလောက် ကျွန်တော်တို့ တစ်မျိုးလုံးဟာ ရေဝတီတွေချည်းပဲ မဟုတ်လား' ဟု မေးမြန်းခဲ့ကြသည်။ ထိုအချိန်မှာ ၁၅ ရာစုနှစ် ဖြစ်ပြီး မူအာ လူမျိုးတို့ အုပ်စိုးသည့် စပိန်ပြည်ကို ခရစ်ယာန်ဘာသာက လွှမ်းမိုး အနိုင်ရခဲ့ချိန် ဖြစ်သည်။ ထို့နောက်တွင် စပိန်နိုင်ငံ၌ ဘာသာရေး ကွပ်မျက်မှုများ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။

၁၄၉၂ ခုနှစ်တွင် ကိုလံဘတ်စ်သည် အမေရိကတိုက်သို့ ရွက်လွင့်ကာ ရောက်လာခဲ့သည်။ ထိုအချိန်က စပိန်ပြည်ကို ဖာဒီနန် ဘုရင်နှင့် အစ္စဘယ်လာ မိဖုရားတို့ အုပ်စိုးလျက်ရှိပြီး အီဗားရီးယန်း ကျွန်းဆွယ်တစ်ခုလုံး မူဆလင် အုပ်စိုးသူတို့ကို မောင်းထုတ်ပြီးနောက် ဂရိနေဒါးကျွန်းကို သိမ်းပိုက်ပြီးချိန် ဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်တွင် ခရစ်ယာန်ဘာသာသည် အီဗားရီးယန်း ကျွန်းဆွယ်မှ သောင်းပေါင်း သိန်းပေါင်း များစွာသော ရေဝတီတို့ကိုလည်း မောင်းထုတ်ပြီးခဲ့လေပြီ။ ခရစ်ယာန်တို့ ကြီးစိုးခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်း ခုနစ်ရာ အတွင်းတွင် အသတ်မခံလိုသော သို့မဟုတ် တိုင်းပြည်မှ နှင်ထုတ်မခံလိုသော ရေဝတီ များစွာတို့သည် ခရစ်ယာန် ဘာသာဝင်များ အဖြစ်သို့ ကူးပြောင်းခဲ့ကြသည်။ (ယင်းသို့ ရေဝတီဘာသာမှ ခရစ်ယာန် ဘာသာသို့ ကူးပြောင်းသူများကို 'ကွန်ဗားဆိုး' ဟု ခေါ်ကြသည်။) ၁၄၉၂ ခု နောက်ပိုင်းတွင် စပိန်ပြည်တွင် ဆက်လက် နေထိုင်လိုသော ရေဝတီတို့သည် မိမိတို့ ရေဝတီ ဘာသာကို စွန့်လွှတ်ပြီး ဗရင်ဂျီ ဘာသာကို လက်ခံကြောင်း လူသိရှင်ကြား ထုတ်ဖော်ကြေညာကြရသည်။ သို့ ကြေညာမှသာလျှင် စပိန်ပြည်တွင် ဆက်လက် နေထိုင်ခွင့် ရကြသည်။

ထိုသို့ စပိန်ပြည်တွင် ဆက်လက် နေထိုင်ကြသော ကွန်ဗားဆိုးများသည် များစွာ အောင်မြင် ကြီးပွားကြသည်။ ကွန်ဗားဆိုး တစ်ဦးဖြစ်သူ လူဝီဆန်တာ ဂျယ်သည် ကိုလံဘတ်စ်၏ ရေကြောင်းသွားလာမှုအတွက် ခရီး စရိတ်စကများကို အကုန်အကျခံခဲ့သည်။ ၁၄ ရာစုနှစ်တွင် ဗာဂိုစ်မှ ရေဝတီ ကျမ်းစာ ဆရာကြီး ဖြစ်သည့် ဆောလမွန်လေဗီသည် ပါဗလို ဒီစန်တာ မာရီယာ ဟူသော အမည်ကို ခံယူကာ ဗရင်ဂျီ သာသနာသို့ ဝင်ရောက်ခဲ့ပြီးနောက် ဗရင်ဂျီ ဂိုဏ်းချုပ်ကြီး ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ထို့နောက် စပိန်ဘုရင်၏ နန်းတော်တွင် မင်းဆရာ ပုရောဟိတ် ဖြစ်လာခဲ့ပြီး နောက်ဆုံးတွင် ဗာတီကန် သာသနာပိုင်၏ ကောင်စစ်ဝန် ဖြစ်လာ

ခဲ့သည်။ ကွန်ဗားဆိုးများသည် ဗရင်ဂျီ ဘာသာဝင်များ အဖြစ် စပိန် များမတ် မျိုးနွယ်များနှင့်လည်း အိမ်ထောင်ပြုခွင့် ရရှိခဲ့ကြသည်။ စပိန်ပြည်ကြီးကို စည်းလုံး ညီညွတ်သည့် အင်ပါယာကြီး အဖြစ် ထူထောင်ခဲ့သည့် ဖာဒီနန် ဘုရင်၏ မိခင် သည် ကွန်ဗားဆိုး တစ်ဦး ဖြစ်ခဲ့လေသည်။

ကွန်ဗားဆိုးခေါ် ဘာသာ အယူပြောင်းသူများသည် အယူပြောင်းသည် ဟုသာ ပြောကြသော်လည်း ရေဝတီ ဘာသာကို တိတ်တဆိတ် ကိုးကွယ်နေကြဆဲ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် စပိန် အာဏာပိုင်တို့သည် ခရစ်ယာန် စပိန်ပြည်အား အယူပြောင်းသူတို့က လျှို့ဝှက် ဖျက်ဆီးမည်ကို စိုးရိမ်သည့်အတွက် ဘာသာရေး ကွပ်မျက်မှု နည်းလမ်းကို အသုံးပြုကာ ဘာသာကွဲတို့ကို ဖိနှိပ်ခဲ့ကြသည်။ စပိန် အာဏာပိုင်တို့သည် ကွန်ဗားဆိုး အယူပြောင်းသူ အမျိုးအနွယ်တို့အား အစိုးရ နှင့် သာသနာဘက် ဆိုင်ရာတို့တွင် အရေးကြီးသော အဆင့်မြင့် ရာထူးများကို မပေးဘဲ ထားခဲ့ကြသည်။ (ပထမဆုံး ဘာသာရေး ကွပ်မျက်မှုကို ကြီးကြပ်သူ မှာ အယူပြောင်းလာသော ကွန်ဗားဆိုး တစ်ယောက်ဖြစ်သည့် ဟိုးမတ်ဒီ ဒီကွီ မိုးရား ဆိုသူ ဖြစ်နေသည်မှာကား ကံကြမ္မာ၏ သရော် လှောင်ပြောင်မှုဟုပင် ဆိုရတော့မည် ထင်သည်။)

ပထမသော် ကွန်ဗားဆိုးများသည် စပိန်တို့၏ ဘာသာရေး ကွပ်မျက်မှုမှ ရှောင်တိမ်း၍ ရမည်ဟု ထင်ခဲ့ကြသေးသည်။ သို့ရာတွင် အာဏာပိုင်တို့သည် ကွန်ဗားဆိုး အယူပြောင်းသူများအား တရကြမ်း လိုက်လံရှာဖွေ နှိပ်ကွပ်ခဲ့ကြ သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကိုလံဘတ်စ်၏ ရေလမ်းကြောင်းခရီး ပြီးသည့်နောက် နှစ်ပေါင်း ၂၃ နှစ် အကြာတွင် (ယခု ဒိုမီနီကန် သမ္မတနိုင်ငံ ပိုင်ဆိုင်သော) ဟစ္စပန်နိုလာကျွန်းမှ ကွန်ဗားဆိုးတို့ကို စပိန်သို့ ပို့ကာ ရုံးတင် တရားစွဲခဲ့သည်။ ၁၅၇၀ ခုနှစ်တွင် ဘာသာရေး ကွပ်မျက်မှု ခံရုံးများကို မက်ဆီကို မြို့တော်နှင့် လီမား မြို့တော်တို့တွင် တည်ထောင်ခဲ့ကြသည်။ အယူပြောင်းသူများအား ဗရင်ဂျီ ဘာသာထဲသို့ အတင်း ဝင်ခိုင်းခဲ့ကြသည်။ ငြင်းဆိုသူတို့ကို ကွပ်မျက် ပစ်ခဲ့ကြသည်။ ၁၆ ရာစုနှစ် အစတွင် ကွန်ဗားဆိုး အယူပြောင်းသူများသည် ယခု နယူးမက်ဆီကို ပြည်နယ်တွင် အခြေစိုက် ပြောင်းရွှေ့လာခဲ့ကြသည်။

သို့ရာတွင် အတိတ်က ကြောက်လန့်ဖွယ်ရာတို့ကို သူတို့ မမေ့နိုင်ကြ သေး။ ကွန်ဗားဆိုးတို့အား ယခုတိုင် 'ခရစ်တော်ကို သတ်သူများ' အဖြစ် ကဲ့ရဲ့ ပြောဆိုနေကြဆဲ ရှိသေးသည်။ ထို့ကြောင့် အယူပြောင်းသူများသည် ရေဝတီ ဘာသာကို အတိအလင်း ကိုးကွယ်ခြင်း မပြုရဲကြတော့ဘဲ တိတ်တိတ်ပုန်း

ကိုးကွယ်ကြရသည်။ သို့ဖြင့် သူတို့သည် မူရင်း ရေဝတီ ဘာသာရေးဂိုဏ်းများ နှင့် အဆက်ပြတ်သွားခဲ့ကြသည်။ ရှေးလူကြီးများမှာ ယခုတိုင် ရေဝတီ ဘာသာ ကိုးကွယ်လျက် ရှိကြသော်လည်း နောက် လူငယ် မျိုးဆက်များမှာမူ သူတို့၏ အတိတ်ကို မေ့လျော့ကာ သူတို့ကိုယ်သူတို့ အစဉ်အဆက် ဗရင်ဂျီ ဘာသာဝင် များဟု ထင်မှတ်နေကြလေပြီ။

ရည်ညွှန်း။ Time, March 4, 1991.

[နွယ်နီမဂ္ဂဇင်း၊ ၁၉၉၂၊ မေ]

အမှောင်ထဲက အချက်အလက်များ

(ကိုရီးယား - ၁၉၅၀)

၁၉၅၀ ပြည့်နှစ် အောက်တိုဘာလထဲသို့ အရောက်တွင်မူ ကင်အီဆွန်းသည် အပြတ်အသတ် ရှုံးနေလေပြီ။ တောင်ကိုရီးယားကို ရုတ်တရက် ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်ပြီး လေးလ အကြာ၌ မြောက်ကိုရီးယား ခေါင်းဆောင် ကင်အီဆွန်းသည် မိမိမြို့တော် ပြဲယမ်းကို စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးသွားလေပြီ။ ကုလသမဂ္ဂတပ်များသည် ပြဲယမ်းကို သိမ်းပိုက်ထားကြလေပြီ။ ကုလသမဂ္ဂတပ်များသည် လျှပ်တစ်ပြက် စစ်ဆင်ရေးကို ရပ်တန့် မထားကြဘဲ တည်ထောင်ပြီးခါစ တရုတ်ပြည်သူ့ သမ္မတနိုင်ငံနှင့် နယ်ခြား ဖြစ်သော ယာလူးမြစ်ဆီသို့ ဆက်လက် ချီတက်နေကြသည်။ စစ်အေးတိုက်ပွဲ၏ ထူးဆန်းသော အားလပ်ချိန်ကလေး အတွင်းတွင် လူရွှင်တော် ဇာတ်လိုက်မင်းသား ဘော့ဟုပ်သည် အမေရိကန် တပ်များအတွက် ပြဲယမ်းတွင် ကပွဲ တစ်ပွဲကို တင်ဆက်ခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂ တပ်များ၏ တပ်မှူးကြီးဖြစ်သော ဗိုလ်ချုပ်ကြီး မက်အာသာ က 'ခရစ်စမတ်အမိ ကလေးတွေကို အိမ်ပြန်ခေါ်မည်' ဟု ကတိပေးခဲ့သည်။ ထိုကတိ အကောင်အထည်ပေါ်ရေးသည် အခြေအနေ ကောင်းနေသယောင် ရှိသည်။

သို့ရာတွင် ရက်သတ္တပတ် အနည်းငယ် အတွင်းတွင် ထိုအခြေအနေသည် ဆိုးရွားလာခဲ့သည်။ တရုတ် 'အပျော်တမ်း' တပ်များသည် ကိုရီးယားပြည်ထဲသို့ လှိမ့်ဝင်လာခဲ့ကြကာ ကုလသမဂ္ဂ တပ်များသည် ဂျင်တစ်လုံးကဲ့သို့ ကိုရီးယား ကျွန်းဆွယ် တောင်ဘက်ဆီသို့ ဒယီးဒယိုင်ဖြင့် ဆုတ်လာခဲ့ကြရသည်။ သို့ဖြင့် လူသတ်ပွဲကြီးသည် နောက်ထပ် နှစ်နှစ်ခွဲ ကြာအောင် ဆက်လက် ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ကိုရီးယားပြည်သည် နှစ်ပိုင်းကွဲ ကျန်ရစ်ခဲ့ကာ ကင်အီဆွန်း၏ အခြေခံ စခန်းများသည် အကောင်းပကတိ ကျန်ရစ်ခဲ့ကြသည်။

မည်သို့ ဖြစ်သွားသနည်း။

ကိုရီးယား စစ်ပြေငြိမ်းရေး ပြီးသည့်နောက် နှစ်ပေါင်းများစွာ လက်ခံခဲ့ကြသော တွေးဆချက်တစ်ခု ရှိသည်။ ယင်းမှာ စတာလင်သည် စစ်ပွဲကို ကျယ်ပြန့် နက်ရှိုင်းလာစေရန်အတွက် မော်စီတုံးအား ကိုရီးယားတွင် ဝင် အတိုက်ခိုင်းခဲ့သည် ဆိုသည့် အယူအဆ ဖြစ်သည်။ ဆိုဗီယက်တို့၏ ညွှန်ကြားချက် မရှိလျှင် တရုတ်တို့သည် အဘယ့်ကြောင့် ကိုရီးယား စစ်ပွဲတွင် ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်မည်နည်း။ တရုတ်တို့သည် သူတို့ ဝင်တိုက်မည့် အကြောင်းကို ကြိုတင် သတိပေးခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် အမေရိကန် အရာရှိများသည် တရုတ်တို့၏ သတိပေးချက်ကို 'ခြောက်လုံး လှန့်လုံး' ဟု ထင်ခဲ့ကြသည်။ မော်စီတုံး၏ စစ်တပ်ကြီးသည် လက်နက်အင်အားလည်း ညံ့ဖျင်းသည်။ ပြည်တွင်းစစ်ကြောင့် ချည့်နဲ့၍လည်း နေသည်ဟု အမေရိကန်တို့ ယူဆခဲ့ကြသည်။

နူးညံ့သိမ်မွေ့သည့် တရုတ်၊ ဆိုဗီယက် ဆက်ဆံမှု အစစ်အမှန်များကို တွေ့ရှိလာခဲ့ကြသည့် နှောင်းခေတ် သမိုင်းဆရာတို့က ထိုအယူအဆကို ပြန်၍ ပြင်ဆင်ခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် ယခုအချိန်တွင်မူ မော်စီတုံးသည် အမျိုးသားကာကွယ်ရေး အကျိုးစီးပွားအတွက် သူ့သဘောနှင့်သူ ကိုရီးယား စစ်ပွဲကို ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည် ဆိုသည့် တရားဝင် အထောက်အထားများကို တွေ့နေရလေပြီ။ ၁၉၅၀ ပြည့်နှစ်က မော်စီတုံး ပေးပို့ခဲ့သည့် လျှို့ဝှက်ကြေးနန်းများသည် တရုတ်ပြည်တွင် စောင်ရေ ကန့်သတ် ထုတ်ဝေခဲ့သော်လည်း ယခု တရုတ်ပြည်တွင်းမှ ခိုးထုတ်ကာ အနောက်တိုင်းသို့ ရောက်လာလေပြီ။ ထိုမိတ္တူများသည် လွန်ခဲ့သည့် တစ်နှစ်လောက်မှစ၍ အမေရိကန် တက္ကသိုလ်များတွင် ပျံ့နှံ့နေသည်။ ကွန်မြူနစ်တို့၏ 'တစ်ခုတည်းသော ကျောက်သားထု' လို သိပ်သည်းညီညွတ်မှုသည် အစကတည်းက ယိမ်းယိုင် ကွဲအက်နေသည် ဆိုသော အယူအဆများကို ထိုကြေးနန်းများက သက်သေထူနေသကဲ့သို့ ရှိသည်။

၁၉၅၀ ပြည့်နှစ် အောက်တိုဘာလ ၂ ရက် နေ့စွဲဖြင့် စတာလင်ထံသို့ ပို့သည့် ကြေးနန်းတစ်စောင်တွင် အမေရိကန်တို့၏ ကျူးကျော်မှုကို တွန်းလှန်ရန် အတွက် ကိုရီးယားစစ်တွင် ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်ရန် မိမိဘာသာ လွတ်လပ်စွာ ဆုံးဖြတ်ပြီးကြောင်းဖြင့် မော်စီတုံးက ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ ဖော်ပြထားသည်။ ထိုသို့ ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ခြင်း မပြုလျှင် 'အမေရိကန် ကျူးကျော်ရေးသမားတို့သည် ပို၍ ပို၍ ရမ်းကားလာမည် ဖြစ်ကြောင်း' ဖြင့်လည်း ကြေးနန်းတွင် ဆိုသည်။ ထိုကြေးနန်းတွင် တရုတ်ပြည်ထဲ၌ ကွန်မြူနစ် ဆန့်ကျင်ရေး လှုပ်ရှားမှုများ တငွေငွေ လောင်ကျွမ်းနေသည်ဟု မော်စီတုံးက ပွင့်လင်းစွာ ထုတ်ဖော်

ဝန်ခံထားခြင်းမှာလည်း အံ့ဩစရာ ကောင်းနေသည်။ ထိုစဉ်က မော်စကိုတွင် ရောက်နေသည့် ဝန်ကြီးချုပ် ချူအင်လိုင်းထံ ပေးပို့သည့် အောက်တိုဘာလ ၁၃ ရက် နေ့စွဲပါ ကြေးနန်း တစ်စောင်ထဲ၌ ယာလူး မြစ်ကမ်းတွင် ရောက်နေသော အမေရိကန် တပ်များသည် 'အမေရိကန်ပြည်ရှိ ဖောက်ပြန်ရေးသမားတို့၏ ထောင်လွှားမှုကို အစာကျွေးရန်အတွက်' ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် မော်စီတုံးက ဖော်ပြထားသည်။

အယူအဆဟောင်းကို ပြန်လည် ပြင်ဆင်လိုသော အမေရိကန် သမိုင်းပညာရှင်တို့အတွက်မူ ထိုကြေးနန်း အထောက်အထားများသည် သူတို့ အယူအဆကို အတည်ပြုပေးသလို ဖြစ်နေသည်။ ထိုအယူအဆကို လက်ခံသူများထဲတွင် ထင်ရှားသူ တစ်ဦးမှာ အာရီဇိုးနား တက္ကသိုလ်မှ နိုင်ငံရေး သိပ္ပံပါမောက္ခ ဖြစ်ပြီး ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ်တုန်းက 'တရုတ်တို့ ယာလူးမြစ်ကို ဖြတ်ကူးခြင်း' ဆိုသည့် စာအုပ်ကို ရေးခဲ့သူ အယ်လင်ဂိုက်တင်း ဖြစ်သည်။ သူက ယခု တွေ့ရှိချက်များမှာ ထိုခေတ်က 'သမားရိုးကျ လက်ခံထားသော အယူအဆနှင့် လုံးဝ ဆန့်ကျင် ခြားနားနေသည်' ဟု မှတ်ချက်ချခဲ့သည်။ သူက 'ရနိုင်သမျှသော အထောက်အထားကလေးဖြင့် အဝေးမှ လှမ်း၍ သုတေသန လုပ်ချိန်တွင် သက်သေခံ အထောက်အထားကို တွေ့ရသည်မှာ ကြည်နူးစရာကောင်းသော အံ့ဩမှုမျိုးကို ခံစားရပါသည်' ဟု ပြောခဲ့သည်။

အချို့ ပညာရှင်များကမူ ယခုတိုင် ထိုအယူအဆကို သံသယ ဖြစ်နေကြဆဲ ဖြစ်သည်။ ယခု ရရှိသည့် အထောက်အထားများကို ကြည့်ရုံဖြင့် 'ပြည့်စုံသောမြင်ကွင်း' ကို မရနိုင်သေးဟု သူတို့က ယူဆကြသည်။ ရန်း ကော်ပိုရေးရှင်းမှ နိုင်ငံရေး ဆန်းစစ်ဝေဖန်သူ ဂျီနာသန် ပိုးလက်က မော်စီတုံးသည် မိမိကိုယ်မိမိ ကာကွယ်ရေး တစ်ခုတည်းအတွက် ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်ခြင်း မဟုတ်။ ကင်အီဆွန်း အပေါ်တွင် သစ္စာရှိကြောင်းကို ပြသရန်အတွက်လည်း ဖြစ်သည်ဟု ထင်မြင်ချက် ပေးသည်။

များစွာသော အနောက်တိုင်း ပညာရှင်တို့ကမူ စတာလင်သည် မော်စီတုံးကို တစ်ပတ်ရိုက်ခဲ့သည်ဟု ယူဆကြသည်။ စတာလင်သည် တစ်ဘက်တွင် ကင်အီဆွန်းအား တောင်ကိုရီးယားကို ဝင် အတိုက်ခိုင်းပြီးနောက် အခြားတစ်ဘက်တွင် တရုတ်တပ်များအား လေကြောင်း အကာအကွယ်နှင့် ထိုးစစ်အတွက် အမြောက်များကို ပေးပို့ခဲ့ခြင်း မရှိဘဲ တရုတ်တို့ကို တမင် အားနည်းအောင် လုပ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ယူဆကြသည်။ ထိုကြေးနန်းများကို ဖတ်ရှု၍

သုတေသန ပြုလုပ်နေသည့် သမိုင်းဆရာ ဂေါ်ဒွင်ချန်းကမူ အရေးအကြီးဆုံးမှာ ၁၉၅၀ ပြည့်နှစ်က အပြန်အလှန် ပေးပို့ခဲ့သည့် ကြေးနန်းများနှင့် ပျောက်ဆုံးနေသော သင်္ကေတများ ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ပြောဆိုခဲ့သည်။

‘ခက်တာက အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပီကင်း ကြားမှာ ကွက်လပ်ကြီး ခြားနေတယ်။ သူတို့နှစ်ဦးဟာ မည်းမှောင်နေတဲ့ အခန်းထဲမှာ သတ်ပုတ်နေကြတဲ့ လူနှစ်ယောက်နှင့် တူနေတယ်’ ဟု သူက ပြောခဲ့သည်။

ယခု အနှစ် လေးဆယ် ကြာသည့်အခါတွင်လည်း ထို အမှောင်ထုသည် ပျောက်ကွယ်မသွားသေးပါ။

ရည်ညွှန်း။ Time, March 9, 1992.

[နွယ်နီမဂ္ဂဇင်း၊ ၁၉၉၂၊ ၅၆]

သမိုင်းသည် တစ်ပတ် ကျောတတ်သည်

(ပြင်သစ်ပြည်၊ ၁၉၄၀-၁၉၅၀)

၁၉၅၀ ပြည့်နှစ် နွေရာသီတွင် ပြင်သစ်တို့သည် အထိမ်းအမှတ်ပွဲ နှစ်ခုကို ကျင်းပ ခဲ့ကြသည်။ တစ်ခုမှာ (ပြင်သစ် ခုခံရေးစစ်ပွဲ ခေါင်းဆောင်နှင့် နောင်တွင် ပြင်သစ် သမ္မတကြီး) ချားလ်ဒီဂေါ၏ အနှစ် တစ်ရာပြည့် အထိမ်းအမှတ်ဖြစ်ပြီး နောက်တစ်ခုမှာ ပြင်သစ်ပြည်ကြီး ဂျာမန်တို့ ခြေဖဝါးအောက်သို့ ရောက်သည့် တိုင် ဆက်လက် တိုက်ပွဲဝင်ကြရန် ဘီဘီစီ ရေဒီယိုမှ လွှင့်ထုတ်သော သမိုင်းဝင် အသံလွှင့်ချက် သက်တမ်း ငါးဆယ်ပြည့် အထိမ်းအမှတ် ဖြစ်သည်။

ပြင်သစ် လူမျိုးတို့သည် ထို အထိမ်းအမှတ်ပွဲ နှစ်ခုကို နည်းမျိုးစုံဖြင့် ကျင်းပနေကြသည်။ အချို့က ဆိန်း မြစ်ကမ်းတစ်လျှောက်တွင် မီးရှူးမီးဝန်းတွေ ဖောက်လွှတ်ကြသည်။ ဒီလာကွန်ကိုး ရပ်ကွက်တွင် ၁၉၄၀ ပြည့်နှစ်တုန်းက အသုံးပြုခဲ့သည့် ကြီးမားသည့် ရေဒီယို ပုံသဏ္ဍာန်ကြီးတစ်ခုကို ပြုလုပ် ပြသ ထားသည်။ ဒီဂေါ နောက်လိုက်တစ်ဦး ဖြစ်သည့် ပါရီ မြို့တော်ဝန် ဂျက်ချီးရက်က မြေအောက် ဘူတာရုံများတွင် ရေမွှေး ကြော်ငြာ၊ ကုန်ပစ္စည်း ကြော်ငြာများကို ခဏဖြုတ်ကာ ဒီဂေါ၏ ဓာတ်ပုံကြီးများကို ချိတ်ဆွဲလိုက်သည်။ ဂျာမန်တို့ကို လက်နက်စွဲကိုင် တိုက်ခိုက်ရန် လှုံ့ဆော်သည့် ဒီဂေါ၏ ထိုစဉ်က မိန့်ခွန်းကို ကြွေရည်သုတ် သံပြားများပေါ်တွင် ရိုက်နှိပ်ပြီး ချိတ်ဆွဲစေသည်။ ချောကလက် ကုမ္ပဏီတစ်ခုကဆိုလျှင် ဒီဂေါ၏ ပုံပါသည့် ချောကလက်တောင့်များကို အထူး ထုတ်လုပ်၍ ရောင်းချသည်။

သို့ရာတွင် ၁၉၅၀ ပြည့်နှစ် နွေရာသီ၌ ပြင်သစ်တို့သည် သူရဲကောင်း ဆန်သည့် အောက်မေ့ သတိရဖွယ်များအစား မည်းမှောင်သည့် အတိတ် ကားချပ်များကိုသာ မြင်ယောင်နေကြသည်။

လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်း ငါးဆယ်က နွေရာသီတွင် ပထမ ကမ္ဘာစစ်တုန်းက

ဗာဒွန်း တိုက်ပွဲ သူရဲကောင်းကြီး ဖြစ်ခဲ့သည့် ပြင်သစ် ဗိုလ်ချုပ် မာရှယ်ပေတိန်း သည် ဟစ်တလာထံတွင် လက်နက်ချကာ ရေပူစမ်း မြို့ကလေး တစ်မြို့တွင် သွား၍ ဗစ်ချီ ရုပ်သေးအစိုးရကို ထူထောင်ခဲ့သည်။ ဗစ်ချီ အစိုးရသည် လေးနှစ် လုံးလုံး နာဇီ ဂျာမနီကို ထောက်ခံသော အမျိုးသား ပူးပေါင်း အညံ့ခံရေး လမ်းစဉ် ကို လိုက်ခဲ့သည်။

ထိုအကြောင်းအရာသည် ပြင်သစ်လူမျိုးတို့အနေနှင့် ငန်း အသည်းကို မစားလိုကြသကဲ့သို့ မပြောလိုသော အကြောင်းအရာတစ်ရပ် ယခုတိုင် ဖြစ်နေ သည်။ 'ဗစ်ချီ အကြောင်းကို ပြောလိုက်ရင် ပြင်သစ်တွေဟာ မျက်နှာတွေ အမ်း သွားပြီး တိတ်သွားတော့တာပဲ' ဟု အမေရိကန် သမိုင်းဆရာ ရောဘတ်ပက်စ် တန်က ပြောဖူးသည်။ သူ၏ 'ဗစ်ချီ ပြင်သစ်ပြည်။ တပ်သားဟောင်းနှင့် စနစ်သစ်' ဆိုသည့် သမိုင်းစာအုပ်သည် ထိုနှစ် ကာလများအတွင်း ပြင်သစ်ပြည် အခြေအနေနှင့် ပတ်သက်၍ အစုံလင်ဆုံးဟု ဆိုနိုင်သည်။ ပြင်သစ် ရုပ်မြင်သံကြား ဌာနသည် ၁၁ နှစ်လောက် စဉ်းစား ဆွေးနွေးပြီးမှ ဒါရိုက်တာ မာစယ်အိုဖူး၏ 'ဝမ်းနည်းခြင်းနှင့် သနားခြင်း' ဆိုသည့် မှတ်တမ်းတင် ရုပ်ရှင်ကားကို ပြုဖို့ သတ္တိကောင်းလာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ယခုအချိန်အထိ ပြင်သစ်ကျောင်းများတွင် ဂုဏ်သိက္ခာကျခဲ့ရသော ထိုကာလအကြောင်းကိုကျော်လွှားကာ သင်သွားကြ သည်။ 'ဗစ်ချီ အစိုးရကာလ ခေတ်ကို ရောက်လာတာနှင့် တစ်ပြိုင်နက် ဆရာ တွေက အတင်း ချောင်းဆိုးပြီး နာဇီ ခုခံရေး စစ်ပွဲအကြောင်း တော်လှန်ရေး အကြောင်းကို ပြောတော့တာပဲ' ဟု ပြင်သစ် လူငယ်တစ်ယောက်က ပြောသည်။

သို့ရာတွင် ဝမ်းနည်းစရာများနှင့် သနားစရာများသာ မကပါ။ အတိတ် သည် ပြင်သစ် လူမျိုးတို့အဖို့ အပျင်းပြေစရာလည်း ဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။ ဂျာမန် သိမ်းပိုက်ရေး ကာလနှင့် ပတ်သက်၍ နောက်ထပ် ပွင့်လင်းသော စာအုပ်သစ်များ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပါသည်။ ယင်းတို့အနက် ယန်းပီယာ အာဇီမာ၏ '၁၉၄၀။ ကြောက်ဖွယ် နှစ်ကာလ' ဆိုသည့် စာအုပ်သည် နာမည် အကြီးဆုံး ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်တွင် သတင်းစာများကလည်း ကာလကြာမြင့်စွာ ဖုံးကွယ် ထားခဲ့သည့် ရှက်ဖွယ်ကိစ္စများကို ထုတ်ဖော် ရေးသားလာခဲ့ကြသည်။ ဂျာမန်တို့ သိမ်းပိုက်ထားတုန်းက ပြင်သစ်လူမျိုး တော်တော်များများသည် 'သမားရိုးကျ အရောင်းအဝယ် မပျက် ဘဝမျိုး' ရှိလေဟန် ကြိုးစား၍ ဟန်ဆောင်ခဲ့ကြသည်။ ပြင်သစ်ပြည်ကြီးကို မီးတိုက်ရာတွင် ပြင်သစ် အရာရှိကြီးငယ် အချို့တို့သည် နာဇီတို့နှင့် စိတ်ပါလက်ပါ ပူးပေါင်းခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် ၎င်းတို့သည် ယခု

တိုင် ဘာမျှ ပြစ်ဒဏ်မခံရဘဲ လွတ်နေကြသည်။ ရုပ်မြင်သံကြားမှ ထုတ်လွှင့် နေသော သမိုင်းဆရာ မတ်ဖာရီး၏ ‘မျဉ်းပြိုင်သမိုင်း’ ဆိုသည့် အခန်းကြောင့် လည်း ပြင်သစ် မျိုးဆက်သစ်များသည် ဗစ်ချီ ခေတ်ကာလကို ပြန်၍ မြင်နေ ကြရသည်။ သမိုင်းဆရာ ဖာရီးသည် ထိုခေတ်ကာလ အကြောင်းကို အပတ်စဉ် တင်ပြလျက်ရှိရာ ဘက်တစ်ဖက် အမြင်သာ မဟုတ်ဘဲ ထိုခေတ်ကို ပြင်သစ်တို့ ဘက်မှ အမြင်၊ ဂျာမန်တို့ဘက်မှ အမြင်နှင့် ဗြိတိသျှတို့ဘက်မှ အမြင် စသည် ဖြင့် အမြင် သုံးမျိုးကို တင်ပြနေသည်။

နှစ်ငါးဆယ်ပြည့် အထိမ်းအမှတ်ပွဲတွင် ပြင်သစ်တို့သည် ထိုခေတ် မာရှယ် ပေတိန်း အစိုးရက ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့် ဝါဒဖြန့်ချိရေး စာရွက်စာတမ်းများကိုလည်း ပြပွဲလုပ်၍ ပြသထားသည်။ ထိုပြပွဲတွင် မာရှယ်ပေတိန်းအား ပုဂ္ဂိုလ် ကိုးကွယ် ဆည်းကပ်မှုကို လှုံ့ဆော်ထားသည့် စာရွက်စာတမ်းများ၊ ‘ရဲရင့်၍ စိတ်သဘော ထား ကြီးမြတ်သည့် နာဇီတို့နှင့် ပူးပေါင်းသော ဝန်ကြီးချုပ် ဗစ်ချီ၏ အမြော် အမြင်ရှိပုံများ’ ကို ပြသထားသည်။ ပြပွဲ လာကြည့်သူတို့အထဲတွင် သက်ကြီး ရွယ်အို အချို့လည်း ပါသည်။ အချို့က ပြင်သစ်ပြည်ကြီး ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်း ခဲ့ရပုံကို ကြည့်ကာ ဝမ်းပန်းတနည်းဖြင့် ခေါင်းယမ်း၍ ထွက်လာကြသည်။ အချို့ကမူ ‘မာရှယ်ပေတိန်း ကယ်လို့ ပြင်သစ်ပြည်ကြီး ဒီလောက် သက်သာ တာပေါ့။ ဒီအချိန်မှာ ဂုဏ်သိက္ခာတွေ ဘာတွေကို ဘေးချိတ်ထားလိုက်ပေါ့’ ဟု ဆိုသူက ဆိုကြသည်။

သို့ရာတွင် ပရိသတ် အများစုမှာ လူငယ် မျိုးဆက်သစ်များ ဖြစ်သည်။ သူတို့သည် ပြင်သစ်ပြည်ကြီး၏ ထိုစဉ်က အခြေအနေကို မြင်တွေ့သွားကြကာ တုန်လှုပ်သွားကြသည်။ ထို့ပြင် ယခင်က ဗစ်ချီ အတိတ်ကို ထိုသို့ ထုတ်ဖော် ပြောဆိုခဲ့ခြင်း မရှိသည့်အတွက်လည်း လူငယ်များသည် အံ့ဩနေကြသည်။ ပြပွဲတွင် နာဇီ စစ်တပ်များနှင့်အတူ စစ်မြေပြင်သို့ သွားရောက် တိုက်ခိုက်ရန် ချီတက် စစ်ရေးပြနေသည့် ဗစ်ချီ အစိုးရ၏ ပြင်သစ် စစ်တပ်များကို မြင်သည့် အခါတွင် လူငယ်ကလေး တစ်ယောက်က ‘ဒီစစ်သားတွေက ဟစ်တလာကို တိုက်ဖို့ သွားနေကြတာ မဟုတ်ဘူးလား’ ဟု ရိုးသားစွာ မေးသည်။

ပြင်သစ် လူမျိုးတို့၏ ဗစ်ချီ အတိတ်သည် ရင်နှင့်ဖွယ်ကောင်းသည့် အတိတ် ဖြစ်သည်။ ထိုအတိတ်မှနေ၍ သင်ခန်းစာယူဖို့ ကောင်းသည်။ သို့ရာ တွင် ပြင်သစ်တို့သည် နာကြည်း ခါးသီးဖွယ်ကောင်းသည့် ထို အတိတ်မှ သင်ခန်းစာ မယူနိုင်ကြသေးပါ။ လူမျိုး ခွဲခြားရေး ဝါဒနှင့် ရေဝတီ ဆန့်ကျင်ရေး

ဝါဒတို့သည် ယခုအချိန်တွင် ပြင်သစ်ပြည်တွင် တစ်ခေတ်ဆန်းလာခဲ့ပြန်ပါသည်။ အစွန်းရောက် အမျိုးသားရေး ဝါဒီတစ်ဦး ဖြစ်သူ လီပင်းသည် ထိုဝါဒ နှစ်ခုစလုံးကို တွင်တွင်ကြီး အကောင်အထည်ဖော်လျက် ရှိပါသည်။ မာရယံ ပေတိန်း ကဲ့သို့ပင် လီပင်း၏ ကတိသည် လူမျိုး၊ အိုးအိမ်နှင့် အလုပ်တို့ ဖြစ်သည်။ ပေတိန်း ကဲ့သို့ပင် လီပင်း၏ နည်းလမ်းသည် ပြင်သစ်ပြည်ကြီး၏ 'အတွင်းရန်သူတို့' ကို သုတ်သင် ရှင်းလင်းရေး ဖြစ်သည်။ လီပင်းကို ထောက်ခံသည့် အချို့သော လူထု အစည်းအဝေးများတွင် သူ၏ နောက်လိုက်များက မကြာခဏ ဆိုသလို ပေတိန်း၏ ခေတ်က ဆိုခဲ့သော နိုင်ငံရေး သီချင်းများကို သီဆိုကြသည်။ ပေတိန်းဝါဒ ဖြန့်ချိရေးနှင့် ပတ်သက်သော ပြပွဲကို သွားကြည့်သူတို့သည် ပေတိန်း၏ ခေတ်နှင့် လီပင်း၏ ခေတ်တို့ မျဉ်းပြိုင်သွားနေသည်ကို တွေ့ကြရမည် ဖြစ်သည်။

ပြင်သစ်ပြည်သစ်၏ အတိတ်ကို ပြန်၍ကြည့်ရန် စိတ်အားထက်သန်လာခြင်းမှာ အတိတ်သည် အတိတ် ဖြစ်သွားသောကြောင့်လည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ ဂျာမနီ နှစ်ပြည်ကို ပေါင်းစည်းပြီးသည့်နောက်တွင် ပြင်သစ် စာရေးဆရာ ယန်းဒီအို မက်ဆန်က 'စစ်ပြီးခေတ်သည် အဆုံးသတ်သွားလေပြီ' ဟု ရေးခဲ့သည်။ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ် နွေရာသီတွင် အခြားသော ဥရောပတိုက်သားများကဲ့သို့ပင် ပြင်သစ် လူမျိုးတို့သည် ဥရောပသစ်၏ လမ်းဆုံ လမ်းခွတွင် ရောက်နေကြသည်။

'ဥရောပတိုက်သားတို့သည် ဂျာမန်များနှင့် ဂျာမန်တို့၏ တန်ခိုးအာဏာကို ကြည့်၍ တအံ့တဩ ဖြစ်နေကြသည်' ဟု သမိုင်းဆရာ ဖာရိုးက ရေးခဲ့သည်။ ဤတစ်ကြိမ်တွင် ပြင်သစ်တို့ ကြောက်နေသော အရာမှာ ရှောင်လေိဇေး လမ်းမကြီးတစ်လျှောက်သို့ ချီတက်လာသော ဂျာမန်တို့၏ စစ်ဖိနပ်သံများ မဟုတ်ပါ။ တချွင်ချွင် မြည်နေကြသော ဂျာမန် မတ်ငွေတို့၏အသံ ဖြစ်ပါသည်။ မိမိတိုင်းသူပြည်သားများကဲ့သို့ပင် သမ္မတ မီးတရောင်းသည်လည်း ဂျာမနီ နှစ်ပြည် လျင်မြန်စွာ ပေါင်းစည်းရေးကို လွန်စွာ စိုးရိမ်သူ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် သမ္မတ မီးတရောင်းသည် ဂျာမနီ နှစ်ပြည်ထောင် ပေါင်းစည်းရေးကို တတ်နိုင်သမျှ အချိန်ဆွဲခဲ့ပါသည်။ တား၍မရသည့် အခါတွင်မှ သမ္မတ မီးတရောင်းသည် ပြင်သစ် ပခုံးတွန့်နည်းဖြင့် တွန့်ကာ တစ်နေ့တွင် ပြင်သစ် စီးပွားရေးအတွက် အကျိုးရှိလာလိမ့်မည်ဟု ပြောခဲ့ပါသည်။ မည်သို့ဖြစ်စေ ပေါင်းစည်းပြီး ဂျာမနီ ကြီးစိုးသည့် ပေါင်းစည်းထားသော ဥရောပတိုက်တွင် အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးအဖြစ် နေရခြင်းသည် ဂျာမနီပင် ကြီးစိုး၍ ပေါင်းစည်းခြင်း မရှိသော ဥရောပတိုက်တွင် နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံ ဖြစ်နေရခြင်းထက်တော့ ပိုကောင်းပါသည်။

သို့ရာတွင် ထိုအခြေအနေသည် ချားလ် ဒီဂေါ မျှော်မှန်းခဲ့သည့် ပန်းတိုင် မဟုတ်ပါ။ အာဏာရှိသည့် သမ္မတကြီးတစ်ဦး ဖြစ်ခဲ့သည့် ဗိုလ်ချုပ် ဒီဂေါသည် ပြင်သစ်ပြည်ကြီးအား စစ်ပြီးခေတ်တွင် အဓိကကျသော အခန်းမှ ပါဝင်ရန် လိုလားခဲ့ပါသည်။ ဤသို့အားဖြင့် အရှေ့နှင့် အနောက်တို့ကို ဆက်စပ်ပေးမည့် အောင်သွယ်တော်ကြီး ဖြစ်ရန် မျှော်မှန်းခဲ့ပါသည်။ ဤအတိုင်းတော့ ဖြစ်လာ ခဲ့ပုံ မပေါ်ပါ။ သို့ရာတွင် သူ့ရဲကောင်းများ၏ အောင်မြင်မှုများနှင့် ကျဆုံးမှုများကို ပြောဆိုသည့် အခါတွင်မူကား ပြင်သစ် လူမျိုးတို့အဖို့ ထိုအရာများသည် ဘာမျှ အရေးထားစရာ မဟုတ်တော့ပါ။ နာဇီ မြေအောက် တော်လှန်ရေး ခေါင်းဆောင် တစ်ဦး ဖြစ်သည့် ဂီးလဗတ်ရေးနောက ပြင်သစ်ပြည် လွတ်မြောက်ခါစက အဖြစ်အပျက် တစ်ခုကို ပြောပြဖူးပါသည်။ ထိုစဉ်က သူသည် ပြင်သစ် လယ် သမားများအား ပိုစတာများနှင့် ဒီဂေါ၏ ဓာတ်ပုံများကို သွား၍ ဝေငှပါသည်။ လယ်သမားများသည် ဒီဂေါ၏ ပုံများကို အလှအယက် ယူကြပါသည်။ ထိုပုံ များကို အိမ်နံရံတွင် ကပ်ကြပါသည်။ ထိုပုံများ၏ ဘေးတွင်တော့ မာရှယ်ပေတိန်း ၏ ဓာတ်ပုံကြီးတွေလည်း ရှိနေသည်ဟု ဆိုပါသည်။

ရည်ညွှန်း။ U.S News and World Report August 13, 1990.

[နွယ်နီမဂ္ဂဇင်း၊ ၁၉၉၂၊ ဇူလိုင်]

မရဏခေါ်သံ

(ဆားဗိဿာ ၁၃၇၉-၁၃၈၉)

လွန်ခဲ့သည့် သီတင်းပတ်များက ဆာရာယေဗို မြို့ကလေးမှ သတင်းဆိုးများ ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။ ဆာရာယေဗို မြို့ကလေးသည် သမိုင်းတွင် စိတ်မချမ်းမြေ့ ဖွယ်ရာ နေ့စွဲတစ်ခုကို ရေးခဲ့သည့် မြို့ကလေး ဖြစ်သည်။ လွန်ခဲ့သည့် သီတင်းပတ်များအတွင်းက ကုလသမဂ္ဂသည် မိမိ၏ ငြိမ်းချမ်းရေး ထိန်းသိမ်းရေး တပ်ဖွဲ့အချို့ကို ရုပ်သိမ်းလာခဲ့သည်။ (အမှန်ကမူ ဆာရာယေဗိုတွင် ထိန်းသိမ်းထားစရာ ငြိမ်းချမ်းရေး ဟူ၍လည်း မရှိတော့ပါ။) ထောင်ပေါင်းများစွာသော အရပ်သူ အရပ်သားများသည် ရိက္ခာရှားပါးမှု၊ ဆေးဝါး ပြတ်လပ်မှုတို့ကြောင့် အတိဒုက္ခရောက်နေကြရသည်။ ချုပ်၍ပြောရလျှင် ကပ်ဆိုးကြီးသည် ဆက်လက်ကျရောက်နေဆဲ ဖြစ်သည်။

ဘော်လကန် ဒေသမှ လူမျိုးများသည် များလှစွာသော သမိုင်း အတွေ့အကြုံများမှ သင်ခန်းစာ ထုတ်ယူနိုင်ခဲ့ကြသည်ဟု တစ်ခါတစ်ရံတွင် ပြောတတ်ကြသည်။ (ဒဿနဆရာ ဂျောဆန်တာယနက သမိုင်း အတွေ့အကြုံကို များများကြုံဖူးသူသည် အကောင်းကို ဖန်တီးနိုင်စွမ်း ရှိသည်ဟု ပြောခဲ့ဖူးသည်။) သို့ရာတွင် ဘော်လကန် ဒေသမှ လူမျိုးများအဖို့ကား ဂျောဆန်တာယန၏ အဆိုအမိန့်သည် ပြောင်းပြန် ဖြစ်နေပါသည်။ သူတို့သည် အတိတ်ကို ကောင်းစွာ မှတ်မိနေကြပါသည်။ ထိုသို့ မှတ်မိနေသည့် အတွက်ကြောင့်ပင်လျှင် သူတို့သည် ထိုအတိတ်ကို တစ်ပတ်ပြန်ကျောရန် ဒဏ်ခတ်ခံထားရသကဲ့သို့ ဖြစ်နေပါသည်။

ဥပမာအားဖြင့် ဆစ်လူမျိုးတို့ကို ကြည့်ပါ။ ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံ ခေါင်းဆောင် မီလိုဆိဗစ်သည် ဆစ်လူမျိုးတို့ ခံစားနေရသော ကြောက်ဖွယ်ဒုက္ခများအတွက် တာဝန်ရှိနေသည်။ ထိုဒုက္ခများအတွက် သူ့ကိုပင် အပြစ်တင်ရတော့မည်သာ ဖြစ်သည်။ ဆစ်လူမျိုးတို့သည် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ခြောက်ရာ

ခန့် နွေဦးပေါက်ရာသီ အကုန်တွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော အဖြစ်အပျက်များကို ယခုတိုင် ပြက်ပြက်ထင်ထင် အမှတ်ရနေကြသေးသည်။ ၁၃၈၉ ခုနှစ် ဇွန်လ ၁၅ ရက် နေ့က ဆာဗီးယား မင်းသား လာဇာသည် ဘဲလ်ဂရီတ်မြို့ တောင်ဘက် ကီလို မိတာ ၂၄၀ အကွာတွင် အော်တိုမင် စူလတန်ဘုရင် မူးရတ်၏ စစ်တပ်များကို ဟန့်တားရန် ကြိုးစားခဲ့သည်။ မင်းသား လာဇာ၏ စစ်တပ်သည် ချေမှုန်းခံလိုက် ရကာ ဆာဗီးယားပြည်သည်လည်း အော်တိုမင် အုပ်စိုးမှုအောက်သို့ ကျရောက် သွားခဲ့သည်။ ရှောလမုန် ဘုရင်ကြီး၏ ဝတ်ကျောင်း ဖျက်ဆီးခံရခြင်းသည် ရေဝတီတို့အတွက် ကြီးကျယ် ထူးခြားသော ဖြစ်ရပ်ကြီး ဖြစ်သကဲ့သို့ ထို ရှုံးနိမ့်မှု ကြီးသည်လည်း ဆစ်လူမျိုးတို့အတွက် အရေးပါသည့် ရှုံးနိမ့်မှုကြီး ဖြစ်သည်။

သို့ဖြင့် ဆာဗီးယားပြည်သည် ၁၉ ရာစုနှစ် အကုန်အထိ အော်တိုမင် အင်ပါယာထဲတွင် ရှိနေခဲ့သည်။ ၁၉၁၂ ခုနှစ်တွင် ဖြစ်ပွားသည့် ပထမ ဘော်လကန် စစ်ပွဲတွင်မူ ဆာဗီးယားနှင့် ဂရိတို့သည် အခြားသော ပြည်နယ်ကလေးများနှင့် ပူးပေါင်းကာ တူရကီ (အော်တိုမင် အုပ်စိုးသူများ) ကို ကွန်စတင်တီနိုပယ်မြို့ တံခါးအထိ မောင်းနှင်ထုတ်ပစ်ခဲ့ကြသည်။ အောင်မြင်သူများသည် နယ်မြေ ခွဲဝေကြရင်း အဝေမတည့်ကြသဖြင့် ဒုတိယ ဘော်လကန် စစ်ပွဲ ဖြစ်လာခဲ့ပြန် သည်။ ဤတွင် ဥရောပနိုင်ငံကြီးများသည် ကြားဝင်လာခဲ့ကြကာ မြေပုံကို ပြင်ဆွဲ ခဲ့ကြသည်။

ဖြစ်လေဖြစ်ထ ရှိသည့်အတိုင်း သူတို့ ရေးဆွဲသော နိုင်ငံရေး နယ်နိမိတ် များသည် မျိုးနွယ်စုများ၏ နယ်နိမိတ်များနှင့် ထပ်တူထပ်မျှ မဖြစ်ဘဲ ကွဲလွဲ နေကြသည်။ ယခင်က အော်တိုမင် အင်ပါယာ၏ နယ်ဖြစ်ခဲ့သော အယ်ဘေး နီးယားသည် လွတ်လပ်သော နိုင်ငံတစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် သုံးပုံ တစ်ပုံကျော်ရှိသော အယ်ဘေးနီးယား လူမျိုးများသည် အယ်ဘေးနီးယားပြည် နယ်နိမိတ် အပြင်ဘက်တွင် နေထိုင်သွားခဲ့ကြသည်။ အများအားဖြင့် ဒုတိယ တန်း နိုင်ငံသားများ အဖြစ် အိမ်နီးချင်း နိုင်ငံများတွင် နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။

‘တောင်ပိုင်း ဆလစ် လူမျိုးတို့၏ တိုင်းပြည်’ ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသော ယူဂိုဆလားဗီးယား နိုင်ငံတွင် ဆလစ်မျိုးနွယ် မဟုတ်သည့် အယ်ဘေးနီးယား လူမျိုးများသည် အနှိမ်ခံကြရသည်။ အခွင့်အရေး ဆုံးရှုံးကြရသည်။ ဆလိုဗီး လူမျိုးများတွင် ဆလိုဗီးယားနယ် ရှိသည်။ ခရိုအေးရှား လူမျိုးများတွင် ခရို အေးရှား ရှိသည်။ မက်ဆီဒိုးနီးယား လူမျိုးများတွင် မက်ဆီဒိုးနီးယား ပြည်နယ် ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ယူဂိုဆလားဗီးယားမှ အယ်ဘေးနီးယန်း လူမျိုးတို့တွင်မူ

သူတို့ကိုယ်ပိုင် သမ္မတနိုင်ငံဟူ၍ တစ်ခါမျှ မရှိခဲ့။ ယင်းအစား ဆားဗီးယား သမ္မတနိုင်ငံ တောင်ပိုင်းရှိ ကိုဆိုဗို ပြည်နယ်ထဲတွင် စုစည်း နေထိုင်ကြရသည်။ ပို၍ ဆိုးသည်မှာ ထိုနယ်သည် မင်းသား လာဇာက မူးရတ်ကို အရှုံးပေးခဲ့သည့် စစ်မြေပြင် ဖြစ်နေခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

ယူဂိုဆလပ် အယ်ဘေးနီးယားများသည် ကိုဆိုဗိုနယ်ကို သူတို့ ဇာတိ ချက်မြုပ်ဟု ယူဆကြသည်။ ထိုသို့ ယူဆသည်မှာလည်း ဘာမျှ မဆန်းပါ။ ကိုဆိုဗိုနယ်သည် တစ်လျှောက်လုံး သူတို့ နေထိုင်ရာ နယ်မြေ ဖြစ်ခဲ့ပြီး လူဦးရေ မှာလည်း သူတို့က များနေပါသည်။ အယ်ဘေးနီးယား ကိုးယောက်လျှင် ဆစ် တစ်ယောက်သာ ရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် ဆစ် လူမျိုးတို့ကလည်း ကိုဆိုဗိုနယ် သည် သူတို့၏ အောင်မြေ၊ သူတို့လူမျိုး မွေးဖွားရာနယ်မြေဟု ယူဆနေကြပါ သည်။ အကြောင်းမှာ ၁၃၈၉ ခုနှစ်က ထိုနယ်မြေကို သူတို့ သိမ်းယူခဲ့ပြီး သူတို့ အစဉ်အဆက် နေထိုင်ခဲ့ကြသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ အယ်ဘေးနီးယားတို့မှာ အများအားဖြင့် မူဆလင်များ ဖြစ်ကြပြီး ဆစ် လူမျိုးတို့မှာ ခရစ်ယာန် သာသနာ၏ အရှေ့ဖျားကို အစွဲလမ်း၏ ရန်မှ ကာကွယ်ခဲ့သည့် မင်းသား လာဇာ၏ အနွယ် တော်များဟု ယူဆကြပါသည်။ သို့ဖြင့် သူတို့နှစ်ဦး၏ ဆက်ဆံရေးသည် တစ် လျှောက်လုံး တကျက်ကျက် ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ် တစ်ဝိုက်တွင်ကား အစဉ်အလာအရ ပြဿနာ ဖြစ်ခဲ့သော ဘော်လကန် ဒေသသည် ဆူပွက်လာခဲ့ ပြန်ကာ ထို ဆူပွက်မှုထဲမှနေ၍ မိလိဆိဗစ် ဆိုသော ခေါင်းဆောင်တစ်ယောက် ကို မွေးဖွားပေးလိုက်ပါသည်။ ထိုခေါင်းဆောင်သည် ယူဂိုဆလားဗီးယား ပြည် ထောင်စုကြီး ပြိုကွဲရေးတွင် အရေးကြီးသော အခန်းမှ ပါခဲ့ပါသည်။

၁၉၈၁ ခုနှစ်တွင် ကိုဆိုဗို အယ်ဘေးနီးယား လူမျိုးများသည် သူတို့ ကိုယ်ပိုင် သမ္မတနိုင်ငံ ထူထောင်ရေးအတွက် စတင် တောင်းဆိုလာခဲ့ကြသည်။ ထိုသို့ တောင်းဆိုပြီးလျှင် နောက်အဆင့်တွင် အယ်ဘေးနီးယားတို့သည် ယူဂို ဆလားဗီးယား ပြည်ထောင်စုမှ ခွဲထွက်ကြလိမ့်မည်။ ထို့နောက် အယ်ဘေးနီးယား နှင့် ပူးပေါင်းကြလိမ့်မည်ဟု ဆစ်လူမျိုးတို့ စိုးရိမ်လာကြသည်။ ဤတွင် ဆစ် လူမျိုးတို့သည် ကိုဆိုဗို ပြည်နယ်မှ ထွက်ပြေးကြသည်။ ၈၀ ပြည့်လွန်နှစ်များ ကုန်ကာနီးတွင် မိလိဆိဗစ်သည် ကျန်ရှိနေသော ဆစ်လူမျိုးတို့၏ တရားလွန် အမျိုးသားစိတ်ကို နှိုးဆွပေးခဲ့ကာ ထိုပြည်နယ်ကို ပြင်းထန် ရက်စက်သော ဘဲဂရိတ်၏ တိုက်ရိုက် ချုပ်ကိုင်မှုအောက်သို့ သွတ်သွင်းထားလိုက်သည်။

ထိုအချိန်အထိ ဆလိုဗေးနီးယား၊ ခရိုအေးရှား၊ မက်ဆီဒိုးနီးယားနှင့်

ဘော့စနီးယား ခေါင်းဆောင်များသည် ဆားဗီးယား တို့နှင့်အတူ ပူးတွဲနေလိုသော ဆန္ဒကို ပြခဲ့ကြသေးသည်။ သို့ရာတွင် မိလိုဆီဗစ်က ကိုဆိုဗို အယ်ဘေးနီးယား များကို ရက်စက် ပြင်းထန်စွာ နှိပ်ကွပ်လျက် ရှိသည်ကို မြင်ရသည့်အခါတွင် မိလိုဆီဗစ်သည် ဆားဗီးယန်း အမျိုးသားရေး ဝါဒ၏ အဆိုးရွားဆုံး ပုံသဏ္ဍာန် ဖြစ်သည်ဟု ယူဆလာခဲ့ကြသည်။ သူတို့သည် မိလိုဆီဗစ် အုပ်စိုးသော ယူဂို ဆလားဗီးယားပြည်၏ အစိတ်အပိုင်း မဖြစ်လိုကြတော့ဘဲ ယူဂိုဆလားဗီးယားမှ ခွဲထွက်ရန် ကြိုးစားလာခဲ့ကြသည်။

အကယ်၍သာ မိလိုဆီဗစ်က လွန်ခဲ့သော ငါးနှစ်လောက်မှ စ၍ ကိုဆိုဗို အယ်ဘေးနီးယန်းများကို ရက်စက်စွာ နှိပ်ကွပ်ခြင်းမပြုခဲ့လျှင် ယူဂိုဆလား ဗီးယားသည် ယနေ့တိုင်အောင် ပြိုကွဲခြင်း မရှိသေးဘဲ တစ်စည်းတစ်လုံးတည်း ရပ်တည်နိုင်သော အခြေအနေတွင် ရှိနေဦးမည် ဖြစ်သည်ဟု ပစ္စဘတ် တက္ကသိုလ် ဘော်လကန် ဒေသရေးရာ ကျွမ်းကျင်သူ ပါမောက္ခ ဒင်နီဆန် ရာဆီနိုးက ပြော သည်။ 'ကိုဆိုဗို အယ်ဘေးနီးယားတွေက စနက်တံလေ၊ မိလိုဆီဗစ်က အဲဒီ စနက်တံကို မီးရှို့တဲ့လူ၊ ခုတော့ ဘော်လကန် တစ်ခုလုံး ပေါက်ကွဲပြီး မီးဟုန်း ဟုန်း တောက်နေပြီပေါ့' ဟု သူက ပြောသည်။

ယခု ပြဿနာများ၌ လူဦးရေ နှစ်သန်းခန့်မျှ ရှိသော ကိုဆိုဗို အယ်ဘေး နီးယားများသည် အတော်အတန် ငြိမ်သက်နေကြသည်။ ထိုသို့ ငြိမ်သက်နေခြင်း မှာ အခြားကြောင့် မဟုတ်ပါ။ မိလိုဆီဗစ် အစိုးရသည် ကိုဆိုဗိုတွင် ကြီးမားသည့် စစ်တပ်နှင့် ရဲအဖွဲ့တို့၏ ယန္တရားကြီးကို အသုံးပြုကာ တစ်ပြည်လုံးတွင် အရေး ပေါ် အခြေအနေ ကြေညာထားသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် မျက်နှာပြင် အောက်တွင်မူ ခုခံမှုသည် တဖြည်းဖြည်း ကြီးထွားလာနေပါသည်။ ဆားဗီးယား အစိုးရကို ဖိဆန်ကာ မြေအောက် အယ်ဘေးနီးယား လူမျိုးစု ခေါင်းဆောင်များ သည် လျှို့ဝှက် ပါလီမန် ရွေးကောက်ပွဲများကို ယခုအပတ် အတွင်းတွင် ကျင်းပ နေကြသည်။ ထိုရွေးကောက်ပွဲများဖြင့် သူတို့၏ ကိုယ်ပိုင် 'အရိပ်' သမ္မတနိုင်ငံ ကို ထူထောင်ကြမည် ဖြစ်သည်။

နောက်ထပ် ပေါ်ပေါက်လာသည့် စိုးရိမ်ဖွယ် လောင်စာတစ်ခုမှာ အယ်ဘေး နီးယားနိုင်ငံ ကိုယ်တိုင် ဖြစ်သည်။ လွန်ခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ်အတွင်း ကိုဆိုဗိုတွင် အယ်ဘေးနီးယား လူမျိုးစုတို့ အုံကြွမှု ပေါ်ပေါက်ခဲ့စဉ်က အယ်ဘေးနီးယား နိုင်ငံသည် စတာလင်ဝါဒီ အာဏာရှင် နိုင်ငံတစ်ခု ဖြစ်နေသေးသည်။ ယူဂို ဆလားဗီးယားတွင် အဖိနှိပ်ခံနေရသည့် အယ်ဘေးနီးယားများသည် ဘဲဂရိတ်ကို

မကေ့နပ်တိုင်း တီရန်နာ (အယ်ဘေးနီးယားနိုင်ငံ) တွင်မူ အခြေအနေ ပိုမို ကောင်းမွန်လိမ့်မည်ဟု ထင်ခဲ့ကြသည်။ ယခုမူ အယ်ဘေးနီးယားနိုင်ငံ ကိုယ်တိုင် ကွန်မြူနစ်စနစ်အောက်မှ လွတ်မြောက်ကာ လွတ်လပ်သော ကမ္ဘာထဲသို့ ချင်းနင်း ဝင်ရောက်လာခဲ့ပေပြီ။ ဤသည်နှင့်အတူ ဆားဗီးယား ပြည်နယ်ထဲရှိ အယ်ဘေး နီးယား လူမျိုးတို့၏ အမျိုးသားရေး စိတ်ဓာတ်သည်လည်း ပိုမို နိုးကြားလာခဲ့ လေပြီ။ ဒီမိုကရေစီ အယ်ဘေးနီးယားသည် သူတို့အဖို့ သံလိုက်ကဲ့သို့ ဆွဲဆောင် လျက် ရှိလေပြီ။

ဆားဗီးယန်းတို့သည် ခရိုအေးရှားနှင့် ဘော့စနီးယားနယ်တို့ကို ချေမှုန်း ပျက်ဆီးခဲ့ပြီး နောက်ထပ် ဘော်လကန် စစ်ပွဲတစ်ခု အဖြစ်သို့ ကူးပြောင်းစ ပြုနေလေပြီ။ ကိုဆိုမိုနယ်ကို စစ်မြေပြင်တစ်ခု အဖြစ်သို့ အသွင်ပြောင်းမည့် အခြေအနေသို့ ရောက်နေလေပြီ။ မင်းသား လာဇာ ကဲ့သို့ပင် မိလိုဆီဗစ်သည် လည်း သူ့စစ်တပ်များကို ပျက်စီးခြင်းသို့ အတင်း ချီတက်ခိုင်းနေလေပြီ။

သို့ရာတွင် ဇာတ်လမ်းသည် မဆုံးသေးပါ။ ကိုဆိုမို ပေါက်ကွဲလျှင် အလားတူ အယ်ဘေးနီးယန်း လူမျိုးစု အများအပြားရှိသည့် မက်ဆီဒိုးနီးယား သည်လည်း ပေါက်ကွဲလာနိုင်သေးသည်။ ထိုနေရာတွင် ပြဿနာ ပေါ်လာလျှင် ဂရိက ဝင်ရောက် စွက်ဖက်လာနိုင်သည်။ မက်ဆီဒိုးနီးယားသည် သူတို့၏ ရှေး ဂရိ ဘုရင်ကြီး အယ်လိပ်နွားသည်ဂရိတ်၏ မွေးရပ်မြေ မဟုတ်လော။ ဂရိ ဝင်ရောက် စွက်ဖက်လာလျှင် သူ၏ အစဉ်အလာ ရန်သူကြီး ဖြစ်သော တူရကီ ကလည်း ဝင်လာပေတော့မည်။ ဤသို့ဖြင့် သမိုင်းသည် စက်ဝိုင်းတစ်ပတ် ပြန် လည်ပေတော့မည်။

ရည်ညွှန်း။ The Serbian Death Wish By Strobe Talbott.
Time, June 1, 1992.

[နွယ်နီမဂ္ဂဇင်း၊ ၁၉၉၂၊ ဩဂုတ်]

ဒဿနပညာရှင် ဘုရင်တစ်ပါး

(အက်သင်း မြို့ပြိုင်ငံ၊ ခရစ်မပေါ်မီ ၃၁၇-၃၀၇ ခုနှစ်)

မင်းကောင်းမင်းမြတ် ဖြစ်အောင် မည်သို့ လုပ်သနည်း။

ထိုမေးခွန်းသည် ယဉ်ကျေးမှုနှင့်အမျှ အိုမင်းနေလေပြီ။ ခရစ် မပေါ်မီ လေးရာစုတုန်းက ပလေးတိုးသည် ထိုမေးခွန်းကို ဖြေဆိုရန် ကြိုးစားခဲ့ဖူးသည်။ 'ဒဿန ပညာရှင်များကသာ ဘုရင်သဖွယ် အုပ်စိုးခဲ့ကြလျှင် သို့မဟုတ်လျှင် ဘုရင်များနှင့် မင်းညီမင်းသား အခေါ်ခံသူများက ဒဿန ပညာရှင်များ ဖြစ်ခဲ့ လျှင် လောကကြီးသည် ဆိုးယုတ်မှု အပေါင်းမှ ကင်းဝေးပေလိမ့်မည်' ဟု သူ၏ 'သမ္မတနိုင်ငံကျမ်း' တွင် ပလေးတိုးက ရေးခဲ့သည်။

ထို့နောက်မှ စ၍ အမျိုးကောင်းသားများစွာ အမျိုးကောင်းသမီးများစွာ တို့သည် ဒဿန ပညာရှင် ဘုရင် ဟူသော ဝတ်ရုံကို ခြုံနိုင်ရန် အပတ်တကုတ် အားထုတ်ခဲ့ကြသည်။ ထိုအထဲတွင် ရောမပြည်ရှင် ဧကရာဇ် မားကတ်စ် သြရဲလီ ယတ်စ်လည်း အပါအဝင် ဖြစ်သည်။ မားကတ်စ် သြရဲလီယတ်စ်သည် ဥပေက္ခာ ဝါဒ ကျမ်းတစ်စောင် ဖြစ်သော 'ဘာဝနာကျမ်း' ကို ရေးသား ပြုစုခဲ့သည်။ ဒဿန ပညာရှင် ဘုရင် ဖြစ်ရန် ကြိုးစားသော အခြား ပုဂ္ဂိုလ်များမှာ ရှား ပြည်ရှင် ဧကရီ ဘုရင်မကြီး ကက်သရင်း ၂ နှင့် ပရပ်ရှားပြည်ရှင် ဧကရာဇ် ဖရက်ဒရစ် ၂ တို့ ဖြစ်သည်။ သူတို့ နှစ်ဦးစလုံးသည် ပြင်သစ် ဒဿန ပညာရှင်နှင့် စာရေးဆရာကြီး ဗော်လ်တဲယားနှင့် စာအဆက်အသွယ် ရှိခဲ့ကြသည်။ ထို ရှားဖွေမှု၊ ထို အားထုတ်မှုသည် အနောက်တိုင်းတွင်သာ မဟုတ်ပါ။ အရှေ့အာရှရှိ ကွန်ဖျူးရှပ် အစဉ်အလာတွင်လည်း မင်းကောင်းတို့ မည်သည် စာရိတ္တအရ ဖြောင့်မတ်ပြီး ကျင့်ဝတ်အရ တော်တည့် မှန်ကန်ရမည်ဟု သွန်သင်ခဲ့ကြသည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ ဤနည်းအားဖြင့် စံနမူနာပြုကာ လောကကြီးကို ဟာမိုနီခေါ် ပေါင်း စည်း ညီညွတ်မှုကို ရအောင် လုပ်ရမည်ဟု သွန်သင်ခဲ့ပါသည်။ ပလေးတိုးက

'သမ္မတ နိုင်ငံကျမ်း' ကို မရေးမီ ကာလကလေးမှာပင် ကွန်ဖျူးရှပ်သည် ထိုသို့ သော မင်းကောင်းမင်းမြတ်မျိုးကို လိုက်လံ ရှာဖွေခဲ့ပါသည်။ (သို့ရာတွင် အချည်းနှီးသာ ဖြစ်ပါသည်။)

ယနေ့အချိန် အထိပင်လျှင် ဒဿန ပညာရှင် ဘုရင် ဘုရားချေးထက် ရှား ဆိုသည့် စကားကဲ့သို့ ကွေ့ရှောင်နေသော နိုင်ငံရေး သတ္တဝါတစ်ဦး ဖြစ်နေ ပါသေးသည်။

လွန်ခဲ့သည့်နှစ် နိုင်ငံရေးမှ အငြိမ်းစား မယူမီကလေးတွင်ပင် စင်ကာပူ ဝန်ကြီးချုပ် လီကွမ်ယူသည် ကွန်ဖျူးရှပ်ပုံစံ 'မင်း' မျှသာမက ပလေးတိုး ပုံစံပါ ပေါင်းစပ်ထားသည့် 'မင်းမျိုး' ဖြစ်သည်ဟု အချို့က ယူဆခဲ့ကြပါသည်။ တစ် နည်းပြောရလျှင် ဉာဏ်အမြော်အမြင်လည်းရှိ၍ ပြတ်သားမှုလည်းရှိသော မင်း တစ်ပါး တိုင်းပြည်နှင့် လူမျိုးအတွက် ကောင်းသည်ဟု ယူဆလျှင် ထူးထူးခြားခြား (တစ်ခါတစ်ရံတွင် အငြင်းပွားဖွယ်လည်း ဖြစ်သော) ဆောင်ရွက်ချက်များကို လည်း ပြုလုပ်တတ်သည်ဟု ယူဆခဲ့ကြပါသည်။ ယနေ့ ဆိုဗီယက် ယူနီယံတွင် ဆိုလျှင် အာဏာရှင်စနစ်မှ ဒီမိုကရေစီသို့ ပြောင်းရာတွင် 'ကြင်နာ သနားသော အာဏာရှင်စနစ်' တစ်ခုသည် ကူးပြောင်းရေး ပုံသဏ္ဍာန် ဖြစ်သင့်သည်ဟု အချို့က ယူဆနေကြပါသည်။ အလယ်ဥရောပနှင့် အရှေ့ဥရောပ တို့တွင်လည်း အလားတူ ပြဿနာတစ်ရပ် ပေါ်ပေါက်လျက် ရှိပါသည်။ ထိုပြဿနာမှာ သူတို့၏ စီးပွားရေး နှင့် အယူအဆရေးရာ သဲကန္တာရကြီးထဲမှ လွတ်မြောက်အောင် ဉာဏ်အမြော် အမြင် ရှိသည့် ပြတ်သားခိုင်မာသော ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးက ခေါင်းဆောင် လမ်းညွှန် လမ်းပြ လုပ်နိုင်ပါမည်လော ဆိုသည့် ပြဿနာ ဖြစ်သည်။

စိတ်ကူးကား ကောင်းပါ၏။ သို့ရာတွင် ဒဿန ပညာရှင် ဘုရင်၊ သို့ မဟုတ် အလားတူ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး၏ အုပ်စိုးမှုသည် ကောင်းသော အစိုးရကို အမြဲတမ်း ပေါ်ထွက်လာစေနိုင်သည် မဟုတ်ပါ။ (မင်းကောင်းတစ်ပါး အုပ်စိုး တိုင်းလည်း အစိုးရကောင်း ဖြစ်သည် မဟုတ်ပါ။) ပလေးတိုး၏ စိတ်ကူး ပေါ်ပြီး ထိုရာစုနှစ် အတွင်းမှာပင် သူ့စိတ်ကူးကို ချက်ချင်း အကောင်အထည်ဖော် စမ်းသပ်ကြည့်ခဲ့ပါသည်။ အယ်လိပ်ဇန္ဒြာ ဘုရင်ကြီး နတ်ရွာစံပြီးသည့်နောက် တွင် ထီးနန်းဆက်ခံမည့်သူ မရှိဘဲ တိုင်းပြည်အရေး ရှုပ်ထွေးလျက် ရှိချိန်တွင် ဂရိ မြို့ပြနိုင်ငံများသည် သူ့လက်ထောက်များ၏ နယ်ရပ်ကလေးများသဖွယ် ဖြစ်နေခဲ့ကြပါသည်။ ရှေးဟောင်း ဒီမိုကရေစီ စနစ်နှင့် လူတစ်စုဖြင့် အုပ်ချုပ် သည့် စနစ်တို့ကို ပြန်လည် ထူထောင်ရန် ကြိုးပမ်းမှု မှန်သမျှကို အနီးအနား

တစ်ဝိုက်တွင် ရှိသည့် စစ်ဘုရင်များ၏ စစ်တပ်များက ပိတ်ဆို့ တားဆီးခဲ့ကြ ပါသည်။

ထို အဖြစ်အပျက်သည် စစ်အင်အား တောင့်တင်းသည့် နိုင်ငံတစ်ခု မဟုတ်သော်လည်း ဂရိ ယဉ်ကျေးမှု၏ ဗဟိုချက်မ ဖြစ်သည့် အက်သင်းမြို့တွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ခရစ်မပေါ်မီ ၃၁၇ ခုနှစ်တွင် မက်ဆီဒိုးနီးယား မင်းသားတစ်ပါး ဖြစ်သော ကက်ဆန်ဒါသည် မြို့ပြနိုင်ငံကို အုပ်စိုးရန်အတွက် ပလေးတိုး၏ နောက်လိုက် တစ်ယောက်ဖြစ်သော ကျမ်းတတ် စာတတ် တစ် ယောက်ဖြစ်သည့် ဖာလီရန်မြို့မှ ဒီမက်ထရီးယတ်စ်ကို ရွေးချယ်ခဲ့သည်။ ဒီမက် ထရီးယတ်စ်သည် ဟိုးမား၏ လင်္ကာကြီးများ အကြောင်းမှ အစ လက်ထပ် ထိမ်းမြားခြင်း ကိစ္စ အလယ် ဥပဒေပြုခြင်း အဆုံးရှိသော အကြောင်းအရာများစွာ ကို ကျမ်းကြီးကျမ်းငယ် ရေးသား ပြုစုခဲ့သည့် ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်သည်။ သူသည် အရစ္စတိုတယ်၏ ခရီးလှည့်လည် ဟောပြောနေသော ဒဿနဆရာများ ဂိုဏ်းသား တစ်ဦး ဖြစ်သည်။ သူတို့သည် ကျောင်းပရိဝုဏ်များသို့ လှည့်လည်ကာ ဒဿန များကို ဟောပြော ဆွေးနွေး ငြင်းခုံကြသည့်အတွက် ထိုဂိုဏ်းကို ထိုသို့ အမည် မှည့်ခေါ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။

ပလေးတိုးနှင့် အရစ္စတိုတယ်တို့၏ ခရီး လှည့်ပတ်သွားလာမှုများကို ရေးလျှင် ကုန်နိုင်ဖွယ် မရှိ။ ပလေးတိုးသည် ဆာရေးကျူးကျွန်းနှင့် ဝေးလံသော စစ္စလီကျွန်းတို့ အထိ သွားရောက်ကာ အာဏာရှင် ဒိုင်အိုနီးစီးယတ်စ်၏ သားတော် အား ဒဿန ပညာရှင် ဘုရင်ဖြစ်အောင် ကြိုးစားခဲ့သည်။ (သို့ရာတွင် နောက်ဆုံး၌ အောင်မြင်ခြင်း မရှိခဲ့ပါ။) အရစ္စတိုတယ်သည်လည်း စကြဝဠာကြီး အကြောင်းကို စဉ်းစားခြင်းထက် ကမ္ဘာကြီးကို အောင်နိုင်ရန် စိတ်စောနေသော အယ်လိပ်ဇန္ဒြာ ဘုရင်ထံတွင် မင်းဆရာ အဖြစ် ဆောင်ရွက်ရန် မက်ဆီဒိုးနီးယားပြည်အထိ သွားခဲ့ပါသေးသည်။ သို့တိုင်အောင် အရစ္စတိုတယ်၏ ဩဇာကြောင့် အက်သင်း မြို့ကို မိမိတို့၏ ဩဇာနယ်ပယ်တွင် ထိန်းသိမ်းထားလိုသော စစ်ဘုရင်များက ဒီမက်ထရီးယတ်စ်ကို ဘုရင်လောင်းအဖြစ် ရွေးချယ်လိုက်ကြပါသည်။ ဒီမက် ထရီးယတ်စ်သည် အပြင်ပန်းအားဖြင့် ကြည့်လျှင် ကက်ဆန်ဒါ၏ ရုပ်သေးရုပ် တစ်ရုပ် ဖြစ်နေသည်ကို လက်တွေ့တွင်မူ သူသည် အက်သင်းမြို့ပြနိုင်ငံ၏ အာဏာရှင် အဖြစ် ဆယ်နှစ်ကြာမျှ သက်တမ်းရှည်ခဲ့ပါသည်။

ဒီမက်ထရီးယတ်စ်သည် သက်ဦးဆံပိုင် ဘုရင်အဖြစ် အုပ်စိုးရာတွင် 'လောက၌ ကောင်းသော မင်းဆိုး ရှိသည်' ဆိုသည့် ခရီး လှည့်လည် သွားလာ

နေသော ဒဿန ဆရာများ၏ အဆုံးအမတို့ကို လိုက်နာခဲ့ပါသည်။ သူသည် ဥပဒေများကို ပြန်လည် ရေးဆွဲခဲ့ပါသည်။ သန်းခေါင်စာရင်း တို့ကိုလည်း ကောက်ယူခဲ့ပါသည်။ ပလေးတိုး၏ ဩဝါဒများနှင့်အညီ (အကြီးဆုံးသော ပျော်ရွှင်မှုသည် အကြီးဆုံးသော အကောင်း ဖြစ်၏။ ဆိုသည့်) ဟိဒိုးနစ်ဝါဒကိုလည်း ပိတ်ပင်ပစ်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် များစွာ အောင်မြင်ခြင်း မရှိခဲ့ပါ။ 'အယ်လိပ် ဇန္ဒြာမှသည် အက်တီယံ အထိ' ဆိုသည့် ဟယ်လင်းနစ်ခေတ်နှင့် ပတ်သက်သော စိတ်ဝင်စားဖွယ် သမိုင်းကျမ်းတွင် သမိုင်းဆရာ ပီတာဂရင်းက ဒီမက်ထရီးယတ်စ်၏ ခေတ်သည် 'အမျိုးသား နိုင်ငံရေး ဖြစ်ပေါ်မှု ဖြစ်စဉ်တွင် ရပ်ဆိုင်းသည့် စနစ်၊ ရွှေ့ဆိုင်းသည့် စနစ် ဖြစ်၍ ထိုခေတ်တွင် ဖြစ်ပျက်ခဲ့သော အရာမှာ ဘာမျှ ဖြစ်ပျက်ခြင်း မရှိခြင်းပင် ဖြစ်သည်' ဟု ရေးခဲ့သည်။

သို့ဖြင့် အက်သင်း မြို့သားတို့သည် တဖြည်းဖြည်း မကျေမနပ် ဖြစ်လာခဲ့ကြသည်။ သူတို့၏ စည်းစိမ်ဥစ္စာများသည် ယုတ်လျော့လာခဲ့ကြသည်။ သူကိုယ်တိုင် ချမှတ်ခဲ့သည့် လမ်းစဉ်များကို အလေးဂရ မပြုသဖြင့် ဒီမက်ထရီးယတ်စ်အား စိတ်ဆိုးမာန်ဆိုးဖြင့် ဝေဖန်လာခဲ့ကြသည်။ 'ဒီမက်ထရီးယတ်စ်၏ လမ်းစဉ်သည် လှလှပပ ကျဆုံးသွားခဲ့သည်။ ဒီမက်ထရီးယတ်စ်သည် ဆံပင်ကို ငွေရောင်ဆိုးသည်။ သူ့ကိုယ်သူ အလှခြယ်သည်။ ထို့နောက် ပြည့်တန်ဆာများနှင့် လှပသည့် သူငယ်တော်များကို မွေးမြူကာ ကာမဂုဏ် ဖောက်ပြားခဲ့သည်' ဟု သမိုင်းဆရာ ပီတာဂရင်းက ရေးခဲ့သည်။ ဒီမက်ထရီးယတ်စ်သည် သူ့ကိုယ်သူ ဘွဲ့ထူး ဂုဏ်ထူးများ ပေးသည်။ ရာထူး ဌာနန္တရများကို မိမိဘာသာ ဖန်တီးသည်။ ကြီးကျယ် ခမ်းနားသော စစ်ရေးပြ အခမ်းအနားကြီးများကို ကျင်းပသည်။ ထိုအခမ်းအနားများတွင် စစ်သည်ရဲမက်တို့က သူ့အား သူရိယ နေမင်းကြီးနှင့် နှိုင်းယှဉ်သည့် ကြွေးကြော်သံများ၊ တေးသီချင်းများကို သီဆိုကြရသည်။ အာဏာသည် ဒဿန ပညာရှင်ကိုပင်လျှင် ပျက်စီးစေနိုင်သည်ဟု ယူဆရတော့မည် ဖြစ်သည်။

ခရစ် မပေါ်မီ ၃၀၇ ခုနှစ်တွင် အာဏာ ချိန်ခွင်ညှာသည် ထိုဒေသတွင် ပြောင်းသွားသည်။ အာဏာ ချိန်ခွင်ညှာ ပြောင်းသွားသည်နှင့် ဒီမက်ထရီးယတ်စ်သည်လည်း ဖြုတ်ချခံရကာ အက်သင်းမှ ထွက်ခွာသွားရသည်။ ဒီမက်ထရီးယတ်စ်သည် အီဂျစ်ပြည်တွင် သွားရောက် ခိုလှုံနေခဲ့သည်။ ထို့နောက် ကြီးကျယ်သည့် ပိဋကတ်တိုက်ကြီး တစ်ခု ဖြစ်သော အယ်လိပ်ဇန္ဒြီယ စာကြည့်တိုက်ကြီးကို တည်ထောင်ရာတွင် အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးအဖြစ် အမှုထမ်းခဲ့သည်။ သူသည်

စည်းစိမ်ဥစ္စာစောင့် နတ်မင်း ဖြစ်သည့် တိုင်ခီ နတ်သမီး၏ ပြောင်းလဲတတ်သော သဘောနှင့် ပတ်သက်၍ ကျမ်းတစ်စောင် ရေးခဲ့ပြီး အက်သင်းမြို့တွင် သူ အုပ်စိုး စဉ်က ဆောင်ရွက်ခဲ့သော ဆောင်ရွက်ချက်များကို ကာကွယ် ရေးသားသည့် စာတမ်းငယ် များစွာကိုလည်း ပြုစုခဲ့သည်။ သူသည် အီဂျစ် နန်းတွင်း အာဏာ လုပွဲတစ်ခုတွင် အရေးနိမ့်သည့်ဘက်မှ အခါတော်ပေး အဖြစ် ပါဝင်ခဲ့မိသဖြင့် ထူးဆန်းစွာ အသက် ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ အချို့ သမိုင်းဆရာတို့က သူ့ကိုယ်သူ မြွေကိုက်ခံ၍ အဆုံးစီရင်သွားသည်ဟု ဆိုကြသည်။

အက်သင်း မြို့သူ မြို့သားတို့ကမူ သူ၏ အုပ်စိုးမှုကို ပြင်းထန်စွာ ကန့်ကွက် ရှုတ်ချကြကာ သူ၏ ရုပ်တုများကို ဖျက်ဆီးပစ်ကြသည်။ ဒဿန ပညာကို သင်ကြားရန်အတွက် တည်ဆောက်လျက်ရှိသော ကျောင်း အဆောက်အအုံများကို တစ်နှစ် ကာလပတ်လုံး မီးတင် ရှို့ခဲ့ကြသည်။ အက်သင်း မြို့သူ မြို့သားတို့ သည် ပလေးတိုး၊ အရစ္စတိုတယ်နှင့် သူ့နောက်လိုက်များ၏ သင်ကြားချက်များကို ငြီးငွေ့လှပြီ ဖြစ်သည့်အလျောက် မင်းကောင်း မင်းမြတ် ပေါ်ထွန်းရန်အတွက် သဘာဝလွန် အင်အားစုများကို အားကိုးလာခဲ့ကြသည်။ သူတို့၏ ရှေးဟောင်း ဒီမိုကရေစီ ပြန်လည် ရရှိလာသည့် အခါတွင် အက်သင်းမြို့သားတို့သည် ဒီမက် ထရီးယတ်စ်ကို အောင်နိုင်ခဲ့သည့် မက်ဆီဒိုးနီးယား စစ်သူကြီး တစ်ဦးအား နတ်ဘုရား အဖြစ် ကိုးကွယ်လာခဲ့ကြသည်။ (ထို စစ်သူကြီး၏ အမည်မှာလည်း ဒီမက်ထရီးယတ်စ်ပင် ဖြစ်သည်။) မိမိကိုယ်ကို မိမိ နတ်ဘုရားတို့၏ စာရင်းသို့ သွတ်သွင်းသည့်အနေဖြင့် ဘုရင်သစ် ဒီမက်ထရီးယတ်စ်သည် သူ၏ မိဖုရားငယ် များကို ပါသီနန် နတ်ကွန်းသို့ ရွှေ့ပြောင်းထားသော ဟူသတတ်။

ရည်ညွှန်း။ Time, May 13, 1991.

[နွယ်နီမဂ္ဂဇင်း၊ ၁၉၉၂၊ ဇန်နဝါရီ]

အင်ပါယာများ ပြိုကွဲကြသောအခါ

(ဥရောပ၊ ၁၉၁၉-၁၉၂၂)

ယခုတလော၌ ဥရောပသည် စိတ်ဓာတ်ပြိုကွဲသည့် ရောဂါ လက္ခဏာများကို ပြသနေခဲ့သည်။ လွန်ခဲ့သည့် နှစ်နှစ်အတွင်း (တကယ်ဆိုလျှင် မနေ့ကဟုပင် ပြောနိုင်သည်။) ဥရောပတိုက်ကြီး၏ လက်သုံးစကားသည် အားတက်စရာတွေ ဖြစ်ခဲ့သည်။ စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု၊ နိုင်ငံရေး လွတ်လပ်မှု၊ ဂျာမနီ နှစ်ပြည် ပေါင်းစည်းမှု၊ အရှေ့ အနောက် ပြန်လည်သင့်မြတ်မှု စသည်တို့ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ယခု ကြားနေရသည့် သတင်းများနှင့် စိတ်ဓာတ် အခြေအနေမှာ လွန်စွာ မည်းမှောင်လှသည်။ ယူဂိုဆလားဗီးယားသည် ပြည်တွင်းစစ်ကြီး ဖြစ်တော့မည့် အခြေအနေတွင် တည်းတည်းကလေး ရှိနေသည်။ အခြေအနေသည် နေ့စဉ်နှင့်အမျှ သီတင်းပတ်နှင့်အမျှ ဆိုးသည်ထက် ဆိုးလာနေသည်။ ချက်ကိုဆလိုဗက်ကီးယားသည် အစိတ်စိတ် အမြွှာမြွှာ ပြိုကွဲမည့် အခြေအနေသို့ ဦးတည်နေသည်။ ယခင် ဆိုဗီယက်ယူနီယံ၏ ပြည်နယ် အသေးအကြီး ဟူသမျှ တို့သည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု တိုး၍ ရန်စောင်နေကြသည်။

အမှန်ကတော့ ၁၉၈၈-၈၉ ခုနှစ် ဝမ်းသာစရာကောင်းသည့် အခြေအနေများနှင့် ၁၉၉၃ ခုနှစ် ဝမ်းနည်းဖွယ်ကောင်းသည့် အခြေအနေများသည် ဆက်စပ်နေကြပါသည်။ အဖြစ်အပျက် နှစ်ခုတွင် တူသော အကြောင်းတရားများ ရှိကြပါသည်။ ယင်းမှာ ကွန်မြူနစ်ဝါဒ အဆုံးသတ်သွားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ကွန်မြူနစ်ဝါဒ အဆုံးသတ်သွားခြင်းသည် အယူအဆတစ်ရပ် ပြိုကွဲ ပျက်စီးသွားခြင်းမျှသာ မကပါ။ အင်ပါယာ လက်နက်နိုင်ငံကြီး တစ်ခု ပြိုကွဲသွားခြင်းလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ဘော်လ်ကန် ဒေသနှင့် ကော့ကေးဆပ်စ် ဒေသတစ်ဝိုက်မှ တုန်ခါမှုများနှင့်အတူ ချက်နှင့် ဆလိုဗက်တို့ တင်းမာလာခြင်းသည်လည်း လက်နက်နိုင်ငံကြီး ပြိုကွဲခြင်း၏ သဘာဝကျသော ကြိုတင် သိမြင်နိုင်သော ရှောင်လွှဲမရသော အကျိုးဆက်ပင် ဖြစ်သည်။

ရာစုနှစ်ပေါင်း များစွာကတည်းကပင်လျှင် အင်ပါယာ လက်နက် နိုင်ငံ တော်သည် နိုင်ငံရေးအရ စည်းလုံးညီညွတ်မှုကို ပြသော အသွင်သဏ္ဍာန်တစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုပုံသဏ္ဍာန်သည် အခြားနိုင်ငံကို အောင်နိုင် သိမ်းသွင်းလိုသော လူ၏ ပကတိ စိတ်ဆန္ဒကို ဆွဲဆောင်ခဲ့သည်။ မက်ဆီဒိုနီးယားမှ လူငယ် တစ် ယောက်သည် အိန္ဒိယပြည်ကြီး အထိ အောင်နိုင်မည်မှန်း သိပါလျက်နှင့် ဂရိ ပြည် အရောက်တွင် အဘယ်ကြောင့် ရပ်တန့်နေဦးမည်နည်း။ ကော်ဆီကာမှ လူငယ်တစ်ယောက်သည် ပီရမစ် အဆောက်အအုံကြီးများနှင့် ကရင်မလင် နန်းတော်တွင် မိမိ၏ အောင်တံခွန်များကို အောင်မြင်စွာ စိုက်ထူနိုင်မှန်း သိပါ လျက် အဘယ့်ကြောင့် နောတာဒိန်း ဘုရားရှိခိုးကျောင်းတွင် ဘိသိက်သွန်းခံရုံ မျှဖြင့် ကျေနပ်ရောင့်ရဲ နေမည်နည်း။

ဘုရင် ဧကရာဇ်တို့၏ စစ်တပ်ကြီးများတွင် သူတို့ သွားလေရာတွင် ကုန်စည် ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှုနှင့် ယဉ်ကျေးမှုတို့ကို ယူဆောင်လာခဲ့သည်မှာ မှန်ပါသည်။ သို့ရာတွင် သူတို့သည် ဆင်းရဲဒုက္ခနှင့် မတရားမှုကိုလည်း ယူဆောင် လာခဲ့ကြပါသည်။ ထိုမျှမက သူတို့သည် ထိုဒေသရှိ လူထုများကို စိုးမိုးရန် အခွင့်ထူးခံ လူနည်းစု တစ်ရပ်ကိုလည် ဖန်တီးခဲ့ကြသည်။ ထိုသို့သော အုပ်ချုပ်မှု တို့သည် တာမာလိန်း၏ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သောအုပ်စိုးမှုမှအစ ပို၍ သက်သာသော ဗြိတိသျှတို့၏ အုပ်စိုးမှုအထိ ပါဝင်ခဲ့ကြပြီး ထိုသို့သော အုပ်စိုးမှု မျိုးကြောင့်ပင် ရပ်ဆိုင်းသွားခဲ့ကြသည်။ အနှေးနှင့်အမြန် ဆိုသလိုပင် လက်နက် နိုင်ငံကြီးများသည် ပြင်ပမှ စိန်ခေါ်မှုသစ်ကြောင့် လည်းကောင်း၊ အတွင်းမှ လှိုက်စားမှုကြောင့် လည်းကောင်း အင်အား ချည့်နဲ့လာခဲ့ကြကာ နောက်ဆုံးတွင် ကျွန်ပြုခံ လူမျိုးတို့က သူတို့၏ အုပ်စိုးမှုကို တွန်းလှန်နိုင်ခဲ့ကြသည်။

ထိုသို့သော လက်နက် နိုင်ငံတော်ကြီးများသည် မည်သည့်အခါမျှ ငြိမ်းချမ်းစွာ သေဆုံးသွားခဲ့ကြသည် မဟုတ်။ ၁၇ ရာစုနှစ်တွင် မြင့်မြတ်သော ရောမ လက်နက် နိုင်ငံတော်ကြီး သေဆုံးသည့်အခါတွင် အနှစ်သုံးဆယ် စစ်ပွဲ ကြီး ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ အနှစ်သုံးဆယ် စစ်ပွဲကြီးသည် ဝက်စ်ဖာလီယာ စာချုပ်ဖြင့် အပြီးသတ်သွားခဲ့ပြီး မင်းညီမင်းသားပေါင်း သုံးရာတို့အား သူတို့၏ နယ်ပယ်များတွင် အရှင်သခင် အဖြစ် အသိအမှတ် ပြုခဲ့ရသည်။ သို့ဖြင့် ခေတ် သစ် နိုင်ငံတော်များ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သော်လည်း မျိုးရိုး အစဉ်အဆက် ရှိခဲ့သော ဘုရင်များသည် သူတို့ပိုင် နယ်များတွင် အကြွင်းမဲ့ အုပ်စိုးမှုကို ထူထောင်နိုင်ခဲ့ ကြသည်။ ဤသည်မှာလည်း လက်နက် နိုင်ငံတော်၏ စိတ်ဓာတ်ကို အသေးစား ပုံသဏ္ဍာန်ဖြင့် ကြွင်းကျန်ရစ်ခဲ့ခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

၁၈ ရာစုနှစ်တွင် ဉာဏ်သစ် အရေးတော်ပုံ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပြီးနောက် ဆင်ခြင်တုံတရား ရှိသော၊ လစ်ဘရယ်ကျသော၊ လူချင်း စာနာသော အုပ်ချုပ်မှု ပုံသဏ္ဍာန် တစ်ရပ် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ကာ ထို အစိုးရ ပုံသဏ္ဍာန်ကို တစ်ကမ္ဘာလုံးက အသိအမှတ်ပြု လက်ခံခဲ့ကြသည်။ ထို့နောက်မှစ၍ ဘုရင်များသည် ပြဿနာသစ်နှင့် ကြုံတွေ့ခဲ့ကြရသည်။ ဗြိတိန်ပြည်၏ တတိယမြောက် ဂျော့ဘုရင်သည် အမေရိကန် ကိုလိုနီ ၁၃ ခုကို ဆုံးရှုံးခဲ့ရကာ ပြင်သစ်ဘုရင် လူဝီ ၁၆ မှာ သူ၏ ဦးခေါင်း ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။

အမေရိကန်နှင့် ပြင်သစ် တော်လှန်ရေး နှစ်ခုစလုံးသည် တန်းတူညီမျှရေး၊ လူအချင်းချင်း ညီရင်းနှောင်မည် ပမာ ချစ်ခင်ရေး စသည့် အခြေခံများ ပေါ်တွင် ထူထောင်ခဲ့ကြသည်။ ထိုကြွေးကြော်သံများသည် ဘုရင် ဧကရာဇ်တို့ အဖို့ ကျိန်စာများနှင့် တူပြီး လက်အောက်ခံ တိုင်းသူပြည်သားများအဖို့ နတ်သုဒ္ဓါ ပမာ ဆွဲဆောင်ခဲ့ကြသည်။ သို့ဖြင့် ဘုရင် ဧကရာဇ်တို့၏ နေ့များ၊ သို့မဟုတ် ဆယ်စုနှစ်များသည် ကုန်ဆုံး ပျောက်ကွယ်မည့် အခြေသို့ ရောက်လာခဲ့သည်။

ပထမ ကမ္ဘာစစ်ကြီး ပြီးသည့်အခါတွင် ဘုရင် အုပ်စိုးသည့် နိုင်ငံကြီး လေးခု ဖြစ်သည့် ဂျာမနီ၊ ဩစထရီးယား၊ ဟန်ဂေရီ၊ တူရကီနှင့် ရုရှားတို့သည် အရေးနိမ့်သွားသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ အင်အား ကုန်ခန်းသွားသောကြောင့် လည်းကောင်း ပြိုကွဲသွားခဲ့ကြသည်။ ထိုအချိန်တွင် ကမ္ဘာဇာတ်ခုံပေါ်သို့ ဇာတ်ဆောင်နှစ်ဦး တစ်ပြိုင်တည်း ရောက်လာခဲ့ကြသည်။ နှစ်ဦးစလုံးကပင် လူလူချင်း တန်းတူညီမျှရေးကို ကြွေးကြော်ခဲ့ကြသည်။ နှစ်ဦးစလုံးကပင် ကမ္ဘာစနစ်သစ်ကြီး တစ်ခု ထူထောင်မည်ဟု ကြွေးကြော်ခဲ့ကြသည်။ တစ်ဦးမှာ ဝုဒရီးဝီလဆင် ဖြစ်ပြီး နောက်တစ်ဦးမှာ ဗလာဒီမာ လီနင် ဖြစ်သည်။ နှစ်ဆယ်ရာစုနှစ်ကြီးသည် သူတို့နှစ်ဦး၏ အမွေဆက်ခံသူတို့ ကြားက တိုက်ပွဲကို တွေ့မြင်သွားခဲ့ရသည်။

လွန်ခဲ့သည့် ၇၄ နှစ်က ဝီလဆင်သည် ပြင်သစ် ငြိမ်းချမ်းရေး ကွန်ဖရင့်ကို ဦးဆောင်ရန် အတ္တလန္တိတ် သမုဒ္ဒရာကို ဖြတ်လာခဲ့သည်။ ပင်လယ်ကူးသင်္ဘောကြီး ဖြစ်သည့် ဂျော့ဝါရှင်တန် သင်္ဘောကြီးပေါ်တွင် တန်ချိန် အလေးချိန်ရှိသော စာအုပ်စာတမ်းများ၊ မြေပုံများ၊ လူမျိုးစုဆိုင်ရာ မှတ်တမ်းများ၊ သန်းခေါင်စာရင်း အစီရင်ခံစာများကို ယူလာခဲ့သည်။ သမ္မတ ဝီလဆင်နှင့် သူ့အကြံပေး အရာရှိများသည် ဥရောပတိုက်ကြီး၏ မြေပုံသစ်ကို အသစ် ထပ်မံရေးဆွဲရန် ဆုံးဖြတ်လာခဲ့ကြသည်။ ဤနည်းအားဖြင့် ဘုရင် အုပ်စိုးမှုအောက်မှ လွတ်မြောက်လာကြသော လူမျိုးများကို သူတို့ ကိုယ်ပိုင် နိုင်ငံများ တည်ထောင်နိုင်ရန် ဖြစ်သည်။

အမျိုးသားများ၏ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် ပတ်သက်သော ဝိလဆင်၏ အခြေခံမူများသည် ပြည့်စုံခြင်း မရှိသေးသည့်တိုင် လေးနက် ထက်သန်သော ကြိုးပမ်းမှုတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့သော စစ်ပြီးကာလ ဖြေရှင်းမှုကြောင့် တကယ် စစ်မှန်သော အမျိုးသား နိုင်ငံတော်များ ဖြစ်သည့် တိုင်းပြည်သစ်များ ပေါ်ထွန်းလာခဲ့ပါသည်။ အဓိကကျသော လူမျိုးစု တစ်စုက ကြီးစိုးသည့် စစ်မှန်သော တိုင်းပြည်သစ်များ ပေါ်ထွန်းလာခဲ့ပါသည်။ ပိုလန် လူမျိုးများသည် ပိုလန် ပြည်ကို ပြန်ရခဲ့ကြပြီး ဟန်ဂေရီ လူမျိုးတို့သည်လည်း ဟန်ဂေရီပြည်ကို ပြန်ရရှိခဲ့ကြပါသည်။

သို့ရာတွင် လူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ကျဉ်းမြောင်းစွာ တစ်ဖက်သတ်ကျစွာ အကောင်အထည်ဖော် ကျင့်သုံးခြင်း မပြုသင့်ဟု ဝိလဆင်နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးစာချုပ် ချုပ်ဆိုသူများ အသိအမှတ် ပြုခဲ့ကြပါသည်။ အချို့သော နေရာများတွင် နိုင်ငံတော် တစ်ခုသည် လူမျိုး အများအပြား ပါဝင်လျှင် ပို၍ ကောင်းသည်ဟု ယူဆခဲ့ကြပါသည်။ သို့ဖြင့် ချက်နှင့် ဆလိုဗက် လူမျိုးများသည် သမ္မတနိုင်ငံ တစ်ခုတည်းတွင် ပူးပေါင်းခဲ့ကြပြီး ဆားဘီးယား၊ ခရိအေးရှားနှင့် ဆလိုဗီးနီးယား လူမျိုးများသည် နောင်တွင် ယူဂိုဆလားဗီးယား (တောင်ပိုင်း ဆလပ် လူမျိုးတို့၏ နယ်မြေ) ဟု ခေါ်သော နိုင်ငံတစ်ခုတည်းတွင် ပူးပေါင်း မိခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ချက်ကိုဆလိုဗက်ကီးယားနှင့် ယူဂိုဆလားဗီးယားတို့သည် ထိုခေတ်တုန်းကတော့ သူ့ခေတ် သူ့အခါနှင့် ကိုက်ညီသော ပူးပေါင်းမှုများ ဖြစ်ခဲ့ကြပါသည်။ နိုင်ငံရေး လွတ်လပ်မှုရှိသော အခြေအနေမျိုးတွင် အလုပ်လုပ်ချိန် ရခဲ့ပါက ထို နိုင်ငံများသည် ပြည်တွင်းတွင် စည်းလုံးညီညွတ်မှုကို ရခဲ့ပြီး ပြည်ပတွင်လည်း ဥရောပ အဖွဲ့အစည်းကြီးတွင် အပြုသဘော ဆောင်သည့် အဖွဲ့ဝင်များ ဖြစ်လာ ခဲ့ကြမည် ဖြစ်ပါသည်။ သမိုင်းနှင့် သူ၏ အပေါင်းပါ ဖြစ်သော ပထဝီတို့ကသာ ထို့ထက် အချိန်ရှည်သော အားလပ်ချိန်ကို ပေးခဲ့လျှင် ချက်နှင့် ဆလိုဗက်တို့ သည် ယနေ့အချိန်တွင် နာမည်ကောင်းဖြင့် အတူလက်တွဲ ချီတက် နေနိုင်ပေလိမ့် မည်။ ဆားဘီးယား၊ ခရိအေးရှားနှင့် ဆလိုဗီးနီးယား တို့သည်လည်း ထိုအတူ ရှိနေပေလိမ့်မည်။

သို့ရာတွင် ချက်ကိုဆလိုဗက်ကီးယားနှင့် ယူဂိုဆလားဗီးယားတို့သည် ထိုအခွင့်အရေးကို မရခဲ့ကြပါ။ သူတို့ မွေးဖွားပြီး အနှစ် နှစ်ဆယ် အကြာတွင် သူတို့သည် ပထမ နာဇီ ထို့နောက် ကွန်မြူနစ်တို့၏ အောက်သို့ ကျရောက်သွား

ခဲ့ပါသည်။ ရာစုနှစ် အလယ်ပိုင်းသို့ ရောက်သည့်အခါတွင် ကံမကောင်းသော ထို တိုင်းပြည် နှစ်ပြည်တို့တွင် ဝိလဆင်၏ အမွေနေရာတွင် လီနင်၏ အမွေက အစားထိုးခဲ့ပါသည်။

လီနင်သည် ပြီးပြည့်စုံသည့် စံပြ တော်လှန်ရေးသမား တစ်ယောက် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အချို့သော နေရာများတွင် သူသည် ဇာဘုရင်တို့၏ အစဉ်အလာကို ဆက်လက် ထိန်းသိမ်းခဲ့ပါသည်။ အမျိုးသားရေး အံ့ကြွမှုများကို ဟန့်တားရန် ပိုင်းဖြတ်ခဲ့ပါသည်။ သူ့ကို ဆက်ခံသူများသည် လီနင် ဝါဒ၏ ထို အခန်းကဏ္ဍကို ပြည့်စုံအောင် လုပ်ပေးခဲ့ကြပါသည်။ တိုးချဲ့ခဲ့ကြပါသည်။ (ရုရှားတွေ ပြောလေ့ရှိသလို) ဘော်ရှီဗစ် အစိုးရတွင် စတာလင် အနေနှင့် ပထမ ဆုံးသော လူမျိုးစုဆိုင်ရာ တာဝန်ခံ ဖြစ်လာခဲ့ခြင်းမှာ မတော်တဆ ဖြစ်လာခဲ့ခြင်း မဟုတ်ပါ။ ထိုရာထူးတွင် ရှိစဉ်က လည်းကောင်း၊ ထို့နောက်တွင် လည်းကောင်း စတာလင်သည် ရုရှား လူမျိုးက အခြားသော လူမျိုးစုများအပေါ် ကြီးစိုးမှုကို ခိုင်မာအောင် လုပ်ခဲ့ပါသည်။

စတာလင်၏ စနစ်သည် အလွန်အကျွံ သက်ဦးဆံပိုင်ဖြစ်ရုံ၊ ဗျူရိုကရေစီ ဆန်ရုံမျှ သာမက နယ်ပယ်ချဲ့ထွင်လိုသော သဘောကိုပါ ဆောင်လာကြောင်းကို နောင်တွင် ဘွားဘွားကြီး ပေါ်လာခဲ့ပါသည်။ နာဇီတို့ ဆုတ်ခွာသွားပြီး ကျန်ရစ်ခဲ့ သော အရှေ့ဥရောပမှ ကြီးမားသော လေဟာနယ်ကြီးတွင် ရုရှား ဆိုဗီယက် တပ်နီတော် ဝင်ရောက်လာသည့် အခါ၌ကား ကွန်မြူနစ်ဝါဒ၏ နယ်ချဲ့ သဘာဝ သည် ပို၍ ထင်ရှားလာခဲ့ပါသည်။

နှစ်ဆယ်ရာစုနှစ်၏ ဇာတ်လမ်းသည် ပြောင်းပြန်ကြီး လှည့်သွားပါသည်။ ပထမ ကမ္ဘာစစ်ကြီးသည် အင်ပါယာ လက်နက် နိုင်ငံကြီး လေးခုကို အဆုံးသတ် ပစ်လိုက်ပါသည်။ ယင်းတို့မှာ ဟိုဟင်ဇိုလန်း (ဩစထရီးယား၊ ဟန်ဂေရီ အင်ပါယာ)၊ ဟတ်စဘတ် အင်ပါယာ (ဂျာမန် အင်ပါယာ)၊ အော်တိုမန် အင်ပါယာ (တူရကီ အင်ပါယာ) နှင့် ရိုမန်နော့ အင်ပါယာ (ရုရှား အင်ပါယာ) တို့ ဖြစ်ပါ သည်။ ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်ကြီးသည် (မြောင်ကျသည့် နယ်ချဲ့စနစ်များ ဖြစ်သော) နာဇီဝါဒနှင့် ဂျပန်တို့၏ မဟာ အရှေ့အာရှ သာတူညီမျှ ငှာကင်းစားရေးဝါဒ တို့ကို ဖျက်ဆီးပစ်ခဲ့ရုံမျှမက ဗြိတိသျှ၊ ပြင်သစ်နှင့် ဒတ်ချ် အင်ပါယာများ၏ သေဆုံးမှုကိုလည်း မြန်ဆန်စေခဲ့ပါသည်။ သို့တိုင်အောင် ထိုစစ်မီးကြီး နှစ်ခု သည် ဆိုဗီယက်ယူနီယံအား ကမ္ဘာမြေပေါ်တွင် နောက်ထပ် အင်ပါယာ နိုင်ငံကြီး တစ်ခု ထူထောင်နိုင်အောင် အခြေအနေများကိုလည်း ဖန်တီးပေးခဲ့ပါသည်။

လက်အောက်ခံ လူမျိုးများထဲတွင် ချက်နှင့် ဆလိုဗက် လူမျိုးများလည်း ပါဝင် ခဲ့ပါသည်။ သူတို့၏ အမျိုးသား ဇာတိ၊ သူတို့၏ မျှော်မှန်းချက်၊ သူတို့၏ နစ်နာချက်များသည် အနှစ်လေးဆယ်ကျော်မျှ ဖိနှိပ်ခြင်း ခံခဲ့ကြရပါသည်။ သူတို့ ညီညွတ်နေကြခြင်းမှာ အဓိကအားဖြင့် ရုရှားများကို မုန်းတီးသောကြောင့် ဖြစ်ပါ သည်။

ယခုမူ အဖုံးသည် ရုတ်တရက် လန်သွားလေပြီ။ ဆလိုဗက် လူမျိုးများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် လွတ်လပ်သွားကြရုံမျှမက ပရတ်ရှိ သူတို့၏ ချမ်းသာသော ဝမ်းကွဲညီနောင် ချက်လူမျိုးတို့အား တောင်းဆိုမှုများ၊ ခြိမ်းခြောက်မှုများ လုပ်ရန် လည်း လွတ်လပ်သွားကြလေပြီ။

‘လူမျိုးများ၏ အကျဉ်းထောင်ကြီး’ ထဲမှ မကြာခင် လွတ်မြောက်လာခဲ့ ကြသော အကျဉ်းသားဟောင်းများ ကြားထဲတွင်လည်း အလားတူ ဖြစ်၍ တစ်ခါတစ်ရံတွင် သွေးထွက်သံယို ဖြစ်သော ခွန်အား တစ်ခုသည် စတင် လှုပ်ရှားနေလေပြီ။ အဇာဘိုင်ဂျန် လူမျိုး၊ အဇာရီ လူမျိုးများ၊ ဂျော်ဂျီယန် လူမျိုး များနှင့် အက်ဗ်ကာ လူမျိုးများ၊ ရုရှား လူမျိုးများနှင့် တာတာ လူမျိုးများကြားတွင် ဖြစ်ပါသည်။

ယူဂိုဆလားဗီးယားမှာ ပြဿနာ တစ်မျိုး ဖြစ်သည်။ ဂျိုးဆက် ဘရော့ခ် တီးတိုးသည် ၁၉၄၈ ခုနှစ်တွင် စတာလင်နှင့် အဆက်ဖြတ်ကာ အနောက်တိုင်း တို့၏ အမြင်တွင် အခွင့်အရေး ပေးခံရသည့် အနေအထားကို ရလာခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် သူသည်လည်း ဒီမိုကရက် တစ်ဦး မဟုတ်သေး။ အထူးသဖြင့် အမျိုး သားရေး ဝါဒကို ဖိနှိပ်ရာတွင် ဒီမိုကရက် တစ်ယောက် မဟုတ်ပါ။

၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်တွင် တီးတိုး ကွယ်လွန်ပြီးသည့်နောက် ယူဂိုဆလား ဗီးယား နိုင်ငံရှိ လူမျိုးစုများသည် စစ်မှန်သော ပြည်ထောင်စုကြီး တစ်ခုကို တည်ထောင်ရန် အခွင့်အရေး ရခဲ့ကြပါသည်။ သို့ရာတွင် ထိုအခွင့်အရေးကို မိလိုဆိဗစ်က ဖျက်ဆီးပစ်ခဲ့ပါသည်။

ယခုမူ ဆားဘီးယား လူမျိုး မဟုတ်သူ တောင်ပိုင်း ဆလပ် လူမျိုးတို့ သည် ဝီလဆင်၏ သဘောတရားကို အသစ် ပြန်လည် အကောင်အထည်ဖော်ရန် ကြိုးပမ်းနေကြလေပြီ။ ပထမ ကမ္ဘာစစ် မဖြစ်မီက ဖြေရှင်းမှုမျိုးကို ရရှိရန် ကြိုးပမ်းနေကြလေပြီ။ သူတို့သည် ဆလိုဗင်း လူမျိုးတို့အတွက် ဆလိုဗီးနီးယား နယ်ကို လိုချင်ကြသည်။ ခရို လူမျိုးတို့အတွက် ခရိုအေးရှားနယ်ကို လိုချင် ကြသည်။